

SEMJÉN
GYULA

BENEDEK

Az
ürvegkastély

KORDA-RT-KIADÁSA

AZ ÜVEGKASTÉLY

ELBESZÉLÉSEK

IRTA:
SEMJÉN GYULA

BUDAPEST, 1946
KORDA R. T. KIADÁSA

Nyomatott: Korda R. T. nyomdájában, Bpest, VIII., Csepreghy-u. 2.

HULLÓCSILLAG

Szöke kisgyerek volt a harangozó fia, vértelen arcú, sovány kisgyerek, mintha mindig árnyékban lakott volna a sziklákká hasadt nagy hegyek között, ahol még nyáron is hófoltok maradtak az északfelé fordult hajlásokon. Munkára bizony nemigen lehetett befogni, pedig már tíz év körül járt az istenadta, még a harangkötelet sem nyomhatták a kezébe, olyan vékony szúnyogkarja volt. De az apja nem nagyon bánta ezt. Mert hogy a gyerek egyszer délután, alighogy túlesett az olvasás meg a betűvetés nehézségein, betéve fújta el a lépcsőimát, hát papnak szánta. Beszélt is már jónéhányszor a dolgról a plébános úrral, aki havonta jött ide misét mondani. És az is úgy találta, hogy a gyereknél az ész nem hibázik.

— Csak ne lennél olyan sovány, te Csöpp Misi, mert ha reverendát kell magadra vened, meglásd, hogy elfúj benne a szél. Mondd az anyádnak, adjon több tejet.

Csöpp Misi ilyenkor lehorgasztott fejvel játszogatótt a húzós fiók cifra kulcsával, meglapulva a sekrestye sarkában. Az arca szokatlanul piros lett. Mert a mama nem adhat több tejet. Akkor nem volna miből vaját csinálni meg nem volna túró, amit korpával keverve esznek a csibék és a turista urak éhesen maradnának a menedékházban.

Különben is kicsinek lenni jó. Itt a favágók falujában, ahol alig néhány család lakik és őt úgy szereti mindegyik. — Csöpp Misi — csak így hívja

őt a nép, más néven nem is ismerik. — Na, mi köll azért a hátosért, te Csöpp Misi? — így kérdi tőle a boltos bácsi is és a só mellé még ad egy kis krumplicukrot. A fuvarosok meg lóra ültetik, ha szálfát visznek a fűrésztelepre, sőt még az öszvérré is felülhet, pedig mindenki tudja, hogy a vendéglős ki nem állhatja a gyerekeket. De Csöpp Misinek az is szabad. És így van ez a tanítónénivel. Az iskolában, ahol most tizenketten tanulnak, fiú, leány vegyest, ott is csak az járja, ha nem tudnak a többiek felelni: Na, megmondja ezt nektek a Csöpp Misi. És meg is mondja. Nyugodtan, szépen, csak a füle lesz meleg belé, mert érzi, hogy azok most haragszanak reá, a többiek. A gyerekek. De az nem számít, neki úgyszincs barátja köztük, csak egy volt, a fővadász fia, aki már a városba ment tanulni. Van neki azért egy barátja mégis. De az nem gyerek. Ember, mint a papa meg a fővadász, csak nem olyan szakállas. János bácsinak hívják, de fiatal bácsi, erdész és igazi puskája van. Két éve jött ide nagyon-nagyon messziről és a vasárnapi miséken mindig a tenort szokta énekelni. Szép hangja van neki, még a városban sem lehet ilyent hallani.

Ez a János bácsi az ő egyetlen barátja. Csak az a baj, hogy olyan ritkán lehet együtt vele. Nap-pal mindkettőjüknek dolga van. János bácsinak az erdőt kell kerülnie, megjelölni az új irtásokat, a fákat nézni, hogy rendben nőnek-e, neki meg déltájt a postára kell gyalogolnia, két óra hosszat az úton keresztül, amely a Hideg-hegy alján a Tóta faluba viszen. De azért néha együtt ballagnak a patak mentén, amikor éppen szembetűz a nap és Csöpp Misi csupasz lábaszárát csomósra csípi a szürke bögölyök. Aztán ha nem jön sürgősebb levél a hercegi fővadász címére, leülnek mind a kettő a gyeppadra a Feteke-forrásnál. Csöpp Misi egy juharfággal hajkurássza a legyeket, János bácsi pedig beszélni kezd. Úgy mindenről. Az őzek életéről, a farkasról, amely egy szegény favágó elveszett fiát

nevelte fel, a fenyőfáról, amelynek felsebzett karján illatos gyanta gyöngyözik, a messzi-messzi lehetetlen földről, ahol már többé szép hegyet se látni, erdőt se látni, csak a síma földet, mintha a Tóta-legelő ezerszeresen egymásmellé rakva az egész láthatárt kitölténé. Furcsa egy ország lehet! De ez még mind semmi! Az érdekes mese csak este kezdődik igazán. Harangszó után, amikor János bácsival a kilátópadra ülnek, húsz lépésnyire a templom tövétől. Ilyenkor ketten a föld mélyébe szállnak, törpék, manók, elvarázsolt királyok közé, ahol ezüsterek futnak a sziklák között vagy zsírosfényű széntömbök hevernek s lihegve menekül a hegyirém elől a halálra izzadt bányászszereg.

Ő, ezeket nagyon szerette, ezeket a szénporba izzadt szegény bányászokat, akik közt János bácsi élte gyerekkorát, ott túl az erdőn, túl a Hideghegyen, ahol Kortó, a nagy füstös város áll. És János bácsi beszélt neki: kisfiúkról, akik árván maradtak, mert apjukat betemette a rém, a kenyérről, amelybe talán még földet is kevernek, hogy elverhessék az éhségüket, és a tejről, amely után hiába nyílik a bányászgyerek szája, azért olyan soványak szegények, még cingárabbak, mint te, Csöpp Misi.

Ő meg hallgatta minden szavát, összekuporodva a padon, melléig húzva fel a térdét, csak hébe-hóba kaparta meg a lábaszárát, ha nagyon viszketetett. A lelkét szorongás ülte meg, hogy az embereknek annyit-annyit sírni, szenvedni kell, hogy segíteni kellene, de segíteni talán mégsem lehet, hiszen János bácsi sem tud segíteni. Az is csak ül és nézi a fénynyel hintett éjtszakát. Augusztus volt és az első hideg pára felszállt már a patakból a keskeny rét fölé.

— Nézzel! — kiáltotta akkor Csöpp Misi. Kezét kinyújtotta, talpra ugrott. — Ott, ott egy csillag leesett.

Hosszú fénysáv hasadt az égen, egyre szélesebbre gyúlva, mintha ide futna a fejük fölé. És ahogy a fény így szertefoszlott, megszólalt János is:

— Hullócsillag. Most augusztust írunk.

— Ilyenkor hálnak meg az emberek — mondotta Csöpp Misi. — Anyám mesélte, ha meghal valaki, egy csillag mindig leszalad.

— Lehet, hogy édesanyádnak igaza van, de én másképp tudom. A hullócsillag, a hullócsillag, tudod, aranydarab, amit az angyalok a jó embereknek ide a földre dobnak onnan fenn az égből.

— Aranydarab?

— Az. Hát a csillagok aranyból vannak, mindenki tudja.

— És miért dobálják le az aranyat?

— Mert így augusztus táján javítják fönn az angyalok, ami horpadt, törött csillag összegyűl az égen. A rosszból aztán újakat csinálnak, olvasztják, kalapálják és mindig marad egy jódarab arany, amelyből már nem telik ki új. És akkor az angyalok azt mondják az Úristennek: Engedd meg, Istenünk, hogy ezzel a kis darab arannyal, amely nekünk már semmire sem jó, örömet szerezzünk a szegény embereknek, akik ott lenn éhezve, fázva élnek. És ha az Úristen irgalmasan bólint a beszédre, zsupsz, az arany repülni kezd fénylőn, villámot hasítva és a kis angyalok örömükben kacagva csapják össze a két pufók kezüket.

— János bácsi, és mit lehet azzal az arannyal csinálni?

— Mindent, fiam. Házat építeni a szegényeknek, tejet venni a bányászfiúknak, ételt adni az éhezőknek és...

— És a jó Isten akkor... akkor a jó Isten... miért nem engedi, hogy a csillagokat mind ledobálják?

— Mert Ő mindentudó. Az égi aranyat csak a jó embereknek szabad megtalálni. És látod, milyen kevés jó ember van a földön. Akinek nem lenne önző a szíve, ha kincsre lel. Van úgy, hogy évente ötven, száz aranydarab is lehull a földre és mégis hallottad-e, hogy valaki rájuk talált?

— De, János bácsi, mi lesz akkor azzal a sok elveszett arannyal? Mind itt marad hiába?

— Nem tudom, Csöpp Misi. Azt hiszem, hogy nem. Hogy értük jön valaki, összeszedi és az égbe viszi újra. Mert egyszer láttam valamit. Tavaly nyáron volt. Úgy ilyentájt. A Hideg-hegy felé van az a szakadék, tudod, ahol a Tóta-patak ered. Ott lestem egy éjjel a szarvasok járását. De nem jöttek. A hold már épp leszállt, én meg hazafelé készülődtem, amikor egyszerre messzi zúgást hallok, pedig nem fújt a szél. Köröskörül meghajoltak hirtelen a fák, mintha vihar nyomná őket a Hideg-hegy felé. És világosság tört fel a szakadékból, olyan tompa, különös fény, sohasem felejttem el. És akkor nagy sovány ember lépett ki a szakadék szikláinak közül, egyre hosszabban, magasabban, akár egy fenyő. Darócruhája volt, az arca egészen fehér és olyan szomorú, hogy sírni kezdtem. A hóna alatt rongyos tarisznyát szorított, azon villant át az a furcsa fény. Az volt a Csillagszedő. Az kellett, hogy legyen, mert két napja láttam a ház előtt, hogy egy csillag ide lezuhant. A favágók is beszéltek róla.

— Látta a Csillagszedőt?

— Azt hiszem. De te, te reszketsz, Csöpp Misi. Vedd a kabátomat, így ni! Aztán gyerünk haza. Hűvös is van meg későre jár.

De aznap este Csöpp Misi hiába ment haza, hiába bújt meg a hálókamrában, ahol Erzsikével, a hűgával aludt, a lelke kint maradt. De kint maradt a szeme is, kéken, a messzi csillagokra feszülve, ahonnan az angyalok talán egy aranydarabot lehajítanak. Olyat, ami már nekik semmire sem jó. Nem nagyot, csak úgy négy-öt kilót, mert egy csillaghoz kell vagy húsz kiló. És amikor már a pokróc alá bújt, akkor is úgy aludt el, hogy a szeme az ablakrésen át az égbolt sávján megtapadt, ahol vagy tíz aranycsillag villogott feléje. De egy sem akart onnét a földre futni.

Másnap sem. A harmadikon meg még kevésbé.

Mondta is már János bácsinak, hogy úgylátszik, a földön csakugyan nincsenek jó emberek vagy nincsen rossz csillag, az is lehet. Már el is felejtette volna az aranyat meg a Csillagszedőt, ha a hét végén, péntek este nem történt volna valami.

Aznap, lefekvés előtt énekpróba volt a vasárnap-i szentmisére. János bácsival nem is beszélhetett. De mert hogy a távirat miatt kétszer is kellett a faluba gyalogolnia, tüstént a kis kamrába ment, ahol Erzsike javában szuszogott. Őt is csakhamar elnyomta az álom. De íme, egyszer csak arra ébred, hogy vakító fény árad a kis kamrába, nyomban felugrik és látja az ablakon keresztül, hogy ragyog az égboltozat, a Hideg-hegy csúcsa mintha parázssal égne és mint déli verőn, úgy csillog végig az úton minden kavics, a házak fala meg a templomtorony. Egy pillanatra. Mert aztán mintha valami zuhanna, valami éles, óriási tűzfolyam. Be kell húnynia a szemét, egy koppanást hall valahol és mire újból látni tud, már csak az éjtszaka sötétül feléje, fönn azzal a vastag holdkaréjjal, amelyből ezüstsugár szivárog a hegyekre.

— A csillag! — kiáltotta Csöpp Misi.

Hirtelen nem is tudta, mitévő legyen. A kamrában a fal felé fordulva Erzsike nyugodtan aludt tovább, benn a szobában moccanás sem hallatszik, némán lapul meg künn a kis falu. Csak tán a tehenek sejtettek meg egyet és mást, hallani, amint lomha testük meg-megtaszítja a deszkafalat, és Bikfic, a házőrző kutya vakkantva jelzi, hogy ő résen áll.

Csőpp Misi tétován körülnéz, aztán kapja magát, az ablakpárkányra ugrik. Az egyik fatáblát óvatosan behúzza, a nyíláson egy-kettő keresztül-siklik, még szerencse, hogy olyan sovány. Bikfic épp akkor nyargalt oda, amikor a lába földet ért, farkát csóválva táncolja körül, de Csöpp Misi csak annyit mond: Eriggy, és két házzal tovább szalad, bekanyarodik a juharos felé, ahol az erdész háza áll. Húsz

lépés talán. Az ablak nyitva van. Csöpp Misi lábujjhegyre áll és suttogva hív:

— János bácsi! János bácsi!

A szoba mélyéből végre reccsenés hallatszik. Az erdész kiáltja:

— Ki az?

— Én vagyok, a Misi. A hullócsillag, János bácsi, az arany...

— Mit? Mit akarsz?

— Láttam, János bácsi, láttam! Csupa fény volt minden. Itt esett le.

— Csöpp Misi, hogy mertél idejönni így? Most látom, ingben meg meztláb, te gyerek! Várj, fogd a pokrócot, csavard be magad, ne!

— Becsavarom, igen — mondotta Csöpp Misi, aki csak most kezdett vacogni, tán a hidegtől, tán az izgalomtól. — János bácsi nem látott semmit?

— Aludtam. Nem láttam semmit. Eredj szépen haza.

— És a csillagot, a csillagot nem fogjuk megkeresni?

— Nem. Most nem. Most úgysem lehetne. Még várni kell. Nem szabad mindjárt hozzányúlni.

— Nem viszi el előlünk valaki?

— Hogy vinné? Nappal nem könnyen látni meg, csak éjjel, ha sötét lesz. Különben is csak az találja meg, akit a jó Isten akar.

— Ó, én úgy szeretném megtalálni! Tudom is, hogy hol lehet. Itt egészen közel. Hallottam a koppánását. Talán az erdő mögött.

— Jól van, Csöpp Misi, menj csak szépen haza. A jó Isten akkor szeret, ha szótfogadsz. Holnap este majd együtt keressük. Segíték neked.

De ahogy újra hazaszaladt és már a takaró alatt didergett, nem szállt szemére egykönnyen az álom. Tervezgetni kezdett, hogy mit is fognak az arannyal csinálni. Először is házat építenek Kortóban a kis bányászfiúknak, akiknek apját elvitte a rém, aztán vesznek vagy száz tehenet, olyat, mint a Tarka,

hogy legyen elég tej minden kisgyereknek (akkor ő is iszik sokat, sokat, hogy a szél ne fújhassa el). Meg kenyeret is vesznek, jó fehéret, mint fõnn a turistaházban és minden délben ki fogják osztani. A mamának is, persze a mamának is ad belõle, hogy ne kelljen a vendéglõsnél abroszt mosnia és a papának minden délben ott lesz a pohár sör az asztalon, Tóni bácsi kap végre egy falábat, Erzsike egy hûnyõszemû babát, õ pedig — persze utoljára, ha még marad — õ pedig vesz egy ... egy puskát messzelátóval, olyat, amelyet a János bácsi hord. Jaj, a János bácsi! Rõla egészen megfélekedzett. Újra kellett kezdeni az egészet.

Hajnalban már csendítés után talpon volt és átment János bácsihoz, a pokrócot vitte át meg megkérdezte a véleményét, vajjon jól használta-e fel a csillagot. De János bácsi csak ennyit mondott:

— Ha gazdag leszel, mindig másokra gondold, akkor neked is jut mindig elég.

És õ szégyenkezni kezdett a puska miatt.

Úgy határozott, hogy az egész dologról nem szól senkinek, még Erzsikének sem egy árva szót sem, hogy annál nagyobb legyen az öröm. Meg hátha nem is neki dobták az angyalok, hátha õ mégsem elég jó ahhoz, hogy a csillagot megtalálja? Egyre jobban úrrá lett rajta ez a gondolat. Hiszen már harmadik este járták be hiába az erdõt, kerülgették a sziklákat a katlan felé, õ még a köveket is arrább emelte, hogy egy-egy repedésbe belenézzen. De semmi. Igaz, János bácsi nem is nagyon törte magát utána, csak épp hogy egy-egy követ megtaszított, a páfrányok közét úgy talppal megkotorta, ahogy az erdõn keresztülhaladt. De olyan hamar abbahagyta. Azt mondta:

— Ha Isten akarja, úgyis megtaláljuk. Biztosan nem vagyunk méltók rá.

Nem, János bácsi méltó volt rá, az bizonyos. De õ, Csõpp Misi, õ biztosan vétkezett. Mert azt a puskát akarta, azt a drága puskát, amikor olyan

sok kisfiú éheznek. Meg a bányászok is, Kortóban, ott lenn a füstös városban a hegyek alatt. És most annyi-annyi ember továbbra is sírni, szenvedni fog ő miatta, Csöpp Misi miatt, mert már a hatodik este is letelt és ő nem tud a csillagnak nyomára jutni.

— Nem kell a puska, Istenem, nem kell a puska, csak mutasd meg azt a csillagot! Holnap már hetedik este lesz és akkor eljön érte a Csillagszedő.

A könnyei a karjára folytak, elmázolódtak a szalmazsákon, így sírt csendesesen, visszafojtva akkor csütörtök este, amíg Erzsike békés pihegése az ő ajkára is át nem ragadt.

Pedig a péntek nem sok jót ígért. János bácsinak a hercegi uradalomba kellett mennie már délután és tudta, hogy csak későn tér haza. De alighogy az erdőt a homály megülte, Csöpp Misi előszedte a kereső husángot, egyedül vágott neki. A fák között a hold már rajzolgatni kezdte a lombok furcsa árnyait. Csöpp Misi megállt az árnyak között, a husánggal kapart, koppantott egyet, megint megindult, szemével a fák mohos tövét, a bársonnyal bevont sziklák alját kutatva, hogy nem csillan-e elő valami. Vagy egy óra hosszat ment már így cik-cakban, de azért terv szerint. A mellét fullasztani kezdte valami. Fáradság vagy félelem talán. Nem az erdő miatt, amely egyre feketébb árnyakkal hallgatott itt köröskörül, az erdőtől nem félt soha, de ha most szembejönne vele, ha megelőzné a Csillagszedő! Fehéren, hosszan a hegyek közé nyúlva, szomorú arccal, ahogy a szakadékból előbukkanik. A szakadékból! Ni, egy éve is oda zuhant a csillag, biztosan oda. Hát ott kell újra most tovább keresnie. A Tótaszakadékból. Alig pihegett már, amikor a vízmosáson egyenesen keresztülvergődve a parthajlásra ért. Szamóca nőtt ott meg mogyoró. A husángot szépen lefektette a földre, a bokrok között óvatosan kúszott előre, mert itt hirtelen szakad le a szikla s a mélyből szinte nem is hallani a patak szétfreccsenő vizét. S ahogy a feje összekuszált hajjal az ágak

közül végre a szabadba tört, érezte, hogy a szíve megáll. Lenn a feneketlen sötétségben, ahol a két sziklafal között az Ördög-szirt emelkedik föl, fény villódzott a kövek lapjain vörhenyesve festve a vízfodrokat. A csillag! Ott van! Ott a csillag! Pár percig nézte így, mozdulatlanul, megbabonázva, míg tagjaiba az élet visszatért. Akkor felugrott, otthagya a husángot, a szakadék mentén futott a templom felé.

Az erdész házáig futott és még csak ki sem fulladt a melle, mert az öröm futott vele. Az ajtó azonban zárva volt. János bácsi még nem jött haza. Csöpp Misi tanácstalanul állt meg a ház előtt. Először arra gondolt, hogy várni kellene. De ki tudja, János bácsi mikor ér ide, vajjon vár-e addig a Csillagszedő? Nincs hátra más, egyedül kell a szakadékba mennie. Egyedül? A szakadékba? Csöpp Misi megborzadt belé. Nem, nem! Inkább várni. De ha a csillagot visszakerik az angyalok? Ha nem lehet majd házat építeni, kenyeret adni, tejet meg ruhát csak azért, mert nem volt méltó rá, mert gyáva volt. És a jó Isten, a jó Isten nincs talán vele, ha másokon akar segíteni? Nem tétovázott többé. Ahogy a templom felé vette az útját, eszébe jutott, hogy a toronylépcső alatt halomba dobva, gazdátlanul hever a sok leváltott harangkötél. Egy ilyen kötélre szüksége van. A turisták is így másztak tavaly a Vak-völgy túlsó végébe. Ő tudja, hogyan csinálták.

A toronyajtó nyitva volt. Még nem harangozták el a nyolcat. Tapogatva húzott elő egy csomó poros kötelet. Találomra a leghosszabbat vette ki és karikába csávarta. Aztán a karikát vállára vetette. A házuk előtt meglátta az apját. Épp a fővadász úrral beszélgetett. Talán oda is szaladt volna hozzájuk, hogy jöjjenek neki segíteni, ha valami nem sügta volna, hogy egyedül kell maradnia. Nagy kerülőt irt hát le a lámpafény mögött, hogy észre ne vehessék a kötéllal, amikor Bikfic, a házörző kutya somfordált mellé a fészernél. Lám, Bikficut talán magával vihetné, az nem ember, az úgysem számít és akkor

még sincs egészen egyedül. Halkan füttyentett neki, megveregette a fejét, fülébe súgta:

— Gyere, most a csillagért megyünk, te fogod őrizni a csillagot.

És Bikfic biztosan megértette ezt, vinnyogva kapott a kis kéz után és nekiiramodott az erdő felé.

Az úton mentek, a fenyőfák között, az út a holdfényben fehéren világlott, csak a nagy, mohalepte kőnél tértek át a vadászösvényre, amely meredeken a szakadékra visz. De Csöpp Misinek itt meg kellett állnia. Olyan csönd ült az erdőn, olyan páras, földszagú némaság, hogy újból elfogta a félelem. Megfordult. Bikfic várakozva ült le a lába mellé. Akkor megszólalt a harangszó, az ő harangjuk, az apja húzta most a kórus fölött. Csöpp Misi keresztet vetett. Imádkozott. A csillagért, az aranyért, a szegény kortói bányászokért, anyáért meg apáért, Erzsikéért meg mindenkiért, akik miatt most nem szabad gyávának lennie. És akkor tudta, hogy gyáva többé már nem is lehet. Füttyentett egyet, átugrott egy fatönkön: Gyerünk, Bikfic, gyerünk! — most már biztos, hogy meglesz a csillag, most már csak örülni kell. Hopplá! — mondotta még nevetve, ahogy megcsúszott az egyik kővön, a térdéről lehorzsolta a bőrt — hopplá, egy kicsit világosabb lehetne, de nem tesz semmit, már elérte a szakadék oldalát. Ni, itt a húság. S a mogyoróbokrok közt keresztültörve újra látta a szívbedobbanó fényt. Csak mintha megnőtt volna még, mintha csillogóbb lenne, hivogatóbb.

Csőpp Misi nézte, nézte, aztán hozzáfogott, hogy lejárót keressen. Két szikla közt megkapaszkodva siklott lefelé és hívta a kutyát: — Hopp, Bikfic, hopp! — de az csak két mellső lábát elnyujtva a fejét vágta fel és ugatott. — Hopp, Bikfic, jaj, de gyáva vagy! — Azzal elkapta a kutya nyakörvét, lehúzta maga után. Bikfic a földet kaparva csúszott egy darabon, tiltakozva ismét ugatni kezdett. — Gyáva! — mondta Csöpp Misi. — Hát akkor maradj!

Lejjebb úgysem tudta volna vinni, ott már nyir-

kosak a kövek, a félhomályban is sejteni lehetett, hogy pusztá mászással nem megy már tovább. Csöpp Misi kioldotta a kötelet. Az egyik végét kezébe vette, alkalmas helyet keresett. Végigpróbált egy csomó gyökeret, egyet végre elég erősnek ítélte, arra hurkot vetett, jól meg is csomózta, a másik végét a derekára kötötte, karjára rátekerte a kötélközepét. Aztán óvatosan lefelé ereszkedett. A lába megcsúszott a puha mohán, de a kötel most visszafogta, a másik kezével el is tudta kapni még a szikla kiugró szögletét. — Félni nem szabad — gondolta Csöpp Misi, jó erősen gondolta ezt, a szája széle egészen kemény lett belé. Bikfic meg nézte őt, nyugtalanul, újból meg újból ugrásra feszülve, aztán csak gyáván lapult meg a földön s ahogy Csöpp Misi feje hirtelen eltűnt a sziklafal alatt, nyujtott torokkal ugatni kezdett.

Az uradalomból jövet János a Tóta faluban egyik barátjával találkozott. Jórég nem látták egymást, van tíz éve is, hogy együtt voltak utoljára az erdésziskolán. A Három zarándokhoz tértek be vascsorára, ahol úgy ízlik a barna sör. Lehetett már tíz óra is, amikor János boldogan füttyörészve a Tótavölgyben hazafelé indult. Jó híreket hallott hazulról, Kortóból, ahol a bátyja bányamester. A vállalatot részvénytársaság vette át, de a részvények nagyrésze már az egyesült munkáspénztárak birtokában van, így majd könnyű lesz kikényszeríteni a bányászok emberibb életét.

Ezt a boldogságot adta át most János az éjszakának, amelyben az erdők békessége pihegett, ő meg lábujjhegyen járt, hogy a kövek csikorgása meg ne zavarja a fáknak álmait.

De amint a Hideg-hegy alján befordult a falu felé, hirtelen megállt. Fülelni kezdett. Ugatást hallott jobbkéz felől az erdő mélyéből, szaggatott, csaholó ugatást, amely néha elnyúlt panasszá folyt össze.

— Ki az ördög kutyája járhat ottan? — gondolta János. — Éjfélkor? Errefelé nincs kóbor kutya.

Nyomban be is vágott a fák közé, hogy utána- nézzen. Holdfényben, akárcsak nappal volna. Az erdőt úgy ismerte, mint a tenyerét. A csaholás erős- bödött. Most már tisztán ki lehetett venni, hogy a Tóta-szakadék felől hangzik. S ahogy a fák közül kilépve elébe tűnt a szakadék felgömbült oldala, meg- pillantotta ott fenn a kutyát, az egyik bokor tövé- ben.

— Héhó! — kiáltja János és szaladni kezd a kö- veken mind feljebb ugorva, ni és a kutya is elébe fut, farkát csóválja, vinnyog, mintha könyörögni akarna. — Hisz ez a harangozóék kutyája! A Csöpp Misi kutyája! — János szíve megdobban erre. A bok- rok fölé hajol és figyel. Aztán kiált: — Héhó, van lenn valaki? — A hangja visszaverődik a kőfalak- ról. Akkor a puskáját a földre dobja, a kutya megint ugatni kezd és János lekúszik a sziklák közé.

A kötél! Itt a gyökerre hurkolva. Óvatosan húzza felfelé. Az meg ereszt, könnyen jön egyre fel- jebb, kicsit akadozva talán, nincs rajta semmi sem, nem is hosszú darab, a vége meg kirojtozódott. Hát elszakadt. De János azért beléje kapaszkodva kú- szik tovább addig a kiugró lapig, a lába hosszú, könny- nyen elérheti. A patak zúgását már tisztán hallani, de vagy öt méter még hátra van. Új utat kell keres- nie. Lámpát vesz elő. Levilágít. Legjobb, ha oldalt tart addig a szikláig, amelyet a kezével kap el, aztán egy másikra át, ott ráfüggeszkedik a sziklaszélre és leugrik. Így! Most már lenn van a szakadék fenekén, egyik cipője vízben áll. Újra felkattintja a villany- lámpát, keresni indul. A szakadék ott keskenyedni kezd és amint a sziklatorokból kilép, valami furcsa csillogás fogadja az Ördög-szirt oldalán, a holdfény, amely az összeszűkült sziklák között, akár egy kúr- tón keresztülsorog. A holdfényben sovány kis láb nyúlik el, rajta bőrszíjas nagy cipő. János kiált va- lamit, ugrik tovább, kissé megtántorodva. Aztán a

gyerek fejéhez térdel. Lámpájával rávilágít. Csöpp Misi teste mozdulatlan s ahogy megemeli, újra visszahull. Sziklán fekszik, a két karja leejtve, az egyikén ott van rátekerve az elszakadt kötél. János a gyerek sovány mellére szorítja a kezét, tükröt vesz elő, a félignyílt ajak fölé tartja. Egyszerre zokogni kezd. Könnytelenül. A válla rándul csak össze, az arca lesz csak sápadt és kemény. Aztán a fejével bólogat. Feláll. Csöpp Misi testét két karjába veszi, lassan megindul a patak nyomán.

És akkor egyszerre messzi zúgást hallott, pedig nem fújt a szél. És az erdőben meghajoltak a fák köröskörül, mintha vihar nyomná őket a Hideg-hegy felé.

MACKÓ BACSI

Negyedik éve jöttek már ide, ebbe a mátraaljai csendes üdülőbe. — Nyugalomra van szükségem, — mondta Kövér Béla, mikor július első napjaiban előszedte az éléskamra polcáról az utazóbőröndöket — ki kell pihennem a nyugdíjamat.

Rövidesen be is zárták a kétszobás lakást a Nefelejcs-utcában s gyalog indultak ki a pályaudvarra. Pista, a házmesterfiú talicskán tolta utánuk a három csomagot, rajtuk a férfi felöltőjét jól összehajtva, hogy el ne fenje a kerék. Az üdülőben a megszokott társaság várta őket. Nem volt valami nagy az egész ház. Mindössze hat kiadó szoba, évről-évre visszajáró, kipróbált vendégekkel. De Kövér Béla éppen ezt szerette, ezt az előkelő változatlanságot, úri nyugalmat, amikor pár szóval összegezni lehet az elmúlt év történetét: Köszönöm, hát élünk, élünk és ön, tanácsos úr? — Mert csupa ilyen finom urak jöttek ide nyaralni, nyugdíjban persze és a feleségükkel, mind derék, becsületes, gyermektelen házaspár s ennél fogva unoka sem akadt, aki a ház békéjét felzavarná.

— Emmus, nem élvezed ezt a csendet, ezt az úri csendet? — mondta boldogan Kövér Béla és a Nefelejcs-utcai délutánra gondolt, ahol szakadatlanul zsi bongott a szobakonyhás lakások gyermekáldásának siserahada. És maga elé nézett. Hosszan nézett maga elé meg a diófára a kis erkély előtt s távolabb a hegyre, amely bozontos háttal nyújtózott a délutáni napban. Aztán mélyet lélekezve munkájához

látott. Munka nélkül nem tudott megenni a nyaralásban sem. A nádasztal nagyot reccsent, amint ingujjas, vastag karjával ránehezedett a kiterített ujságlapokra, és kis jegyzetkönyvébe, amelyet meglötytyedt zsebében mindig magával hordott, beírta külön tételszám alatt a folyó kiadásokat, a délelőtti sós-perecet, a két pohár sört és a napi ellátást a százalékkal. Szép idő van, napfény — írta oda a tételek alá, megfontolt, gömbölyű betűkkel, mint a malomban, ahol főkönyvelő volt. S meglegegedetten simította végig a megszáradt lapot.

— Musmus, — szólt aztán becézve az asszonyához — hozd ide az új növénymeghatározót.

Igy szokta magát kiszolgáltatni, mint kenyeret adó kényúr s széles kényelemmel fogott hozzá a szétszedhető táblák tanulmányozásához. Kövér Béla nyáron ugyanis botanikus volt. Négy év előtt lett azzá, amikor itt a szubalpin üdülőben Gergely tanárral találkozott.

— Ja, igen, a Gergely tanár, tudod, hogy csak három hét mulva jönnek? Etus néni kificamította a bokáját.

— Ki mondta?

— A századosné.

Kövér Béla türelmetlenül lökte szét a kartonlapokat.

— És mi lesz a szobával? — kérdezte bosszús arccal.

— Kiadják addig is.

— Kiadják ezt a szobát itt alattunk?

A hangja elszorult. Egy darabig nézte még a zsurlókat meg a mohákat, aztán felállt és zsebbedugott kézzel mérte fel a kétlépéses balkónt vagy hússzor egymásután.

— Valami idegenek! S ez téged nem érdekel? Hát tudd meg, hát tudd meg, ha valami, hát akkor én...

Indulatosan a szobába ment.

Másnap szemerkélt az eső a lazán szétrázott

fellegekből. Az asszony könyvvel az ölében a nyitott balkónajtóban üldögélt. Az arcát nézte a tükröző üvegben, a haját, amely szürkébe volt keverve világostalanul, mint fönn a fellegek. Egy barna autó verte szét a vizet az úton a kert előtt, aztán csak esőcseppek peregtek a diófa bőrkemény levelein és csönd volt. Mint az erdőben, ahol nincs madár. Csönd volt, szomorú. És akkor tisztán hallotta ott lenni a kiadó szobában, ahová nem érkezett meg a Gergely tanár, tisztán hallotta két bőrönd koppanását s egy éles hangot, újra egy éles hangot, ahogy csak egy gyerek sikít. Egy gyerek! A balkónra akart kilépni, hogy kihajoljon, hogy megbizonyosodjék, de akkor felpattant az ajtó.

— Emma, Emma, csomagolunk, azonnal csomagolunk!

Kövér Béla mint a vihar rontott be a szobába. A kalapját le sem vette, puffadt arccal, hadonászva állt meg felesége előtt s még lila sportingén a gallér két szárnya is úgy meredt fel, mint két külön tiltakozó kiáltás.

— Egy percel sem maradok! Kiadták! Többre becsülnek egy jöttment vénasszonyt meg a lányát, mint minket, a nyugalmat, hát jó. Vedd elő a bőröndöket.

— De Béla, az Istenért, miért nem lehet...

— Nem lehet, nem lehet. Hallod? Hallod ezt? — s botjával a padlóra bökött. — Hallod, hogy kiabál! Ordít! Bömbölni fog! Egész nap így fog bömbölni. Hát nem! Az idegeimre megy.

— Kisleány?

— Mit tudom én! Fiúgyerek!

— Fiú? Milyen idős?

— Milyen idős? Nagyszerű! Milyen idős? Picike. De a hangja! Én hallottam odalenn. Közvetlenül. Hol az a bőrönd?

A bot kampóját már bele is akasztotta az egyik fekete táska fülébe s úgy rángatta ki az ágy alól.

— Béla, Béla, könyörgök, hát nem tudsz várni,

nem tudsz türelemmel lenni? Még azt sem tudod, hogy milyen. — Te is voltál gyerek!

— Nagyszerű! Én is voltam gyerek. Csodás!

— Csak két napig, Béla, maradjunk még egy-két napig. Aztán megláthatod, majd írhat sz máshová. Vagy visszamenjünk? A Nefelejcs-utca, az jobb?

A férfi tétován bámulta a táskát meg az aszszonyt. Aztán rúgott egyet a táskán.

— A nyugalmam! — mondta dohogva. — A békés nyugalmam! Hát majd te bánod, Emma!

A bánat már az ebédnél kezdődött. Szótlatlanul ettek. Kövér Béla komoran rágta a gombás rostélyost, — az erdőben kitűnő gomba termett, csupa illat volt az egész terem — de a szomszéd asztalnál, a Gergely tanárék asztalánál, most két idegen aszszony üldögélt, szerényen, párhuzamosan mozgatott karokkal. A régi vendégek még csak hűvösen biccentettek feléjük, pedig a fiatalabbiknak nagy barna szeme volt, mint egy kapucinus gombának a feje. Az ebédlő meglegedett morájában csak Kövér Béla volt nyugtalan, mintha hiányoznék valamije. Nem is állhatta meg tovább, oda súgott a feleségének:

— Hol a gyerek? A gyereket nem hozzák ide?

— Ilyenkor alszik — súgta vissza az asszony. — Biztosan alszik.

— Alszik?

— Persze. A gyereknek sokat kell aludnia. No látod.

Kövér Béla hitetlenkedve rázta fejét. És íme, neki lett igaza. Mert alighogy a recsegő lépcsőn egy kis emésztésre a szobájukba mentek s az ágyon elheverve böngészni kezdték a hírlapot, ebben az elpillesztő nyári fulladásban, ahogy a meleg párásan megrekedt az eső után s még az ablak fűzőld fűgönye is visszatartja a lélekezését, hirtelen éles visítás hallatszott, mintha valakinek a húsába téptek volna s utána tisztán tagolt ordítással négy szó következett: ne-em, ne-em, mama, mama.

A két ember egymásra nézett. Kövér Béla arcára felváltva meglepedés ült és döbbenet. S mintha valami illetlen eseménynek lennének tanúi, egyikük sem mert szólani. A kiáltás most zabolátlan sírásba csapott át, tompa dobpergés kíséretében, ahogy két kis láb rúghatta odalenn fáradhatatlan szabályossággal az ágy faoldalát. Kövér Béla végre lecsapta az ujságot.

— Alszik! — mondta gúnyosan. — Alszik. A gyerekeknek sokat kell aludnia.

— Csitt, hallgass, — hallatszott akkor lenn az anya hangja — a medve kijön az erdőből és elviszi a rossz kisgyereket!

— Nem vagyok gyejek, én ojoszján vagyok, hu, hu, huhu.

— Legalább az ablakot csuknák be — mondta Kövérné mentegetőzve s riadtan nézte a két lilás foltot férje nyakán.

Kövér Béla felpattant az ágyból.

— Majd én megmutatom, megmutatom annak az asszonymépnek, hogy kell egy gyereket ránchaszadni — és máris a kabátját kapta.

Az asszony utána lódult az ágyból.

— Béla, Béla, kérlek, mit akarsz?

De az ajtó már becsapódott utána. Kövérné a kilincset fogta s dobogó szívvel hallgatta férje nehéz lépéseit a nyöszörgő falépcsőn. Ebben a pillanatban becsukták lenn az ablakot. Csend lett. Az asszony kortyolva kevés vizet ivott, a nádszékbe kuporodott, tördelte a kezét.

Eltelt félóra is, mire Kövér Béla visszatért a szobába. Cigaretta égett a szájában, ami nála szokatlan izgalom jele volt.

— Megrendszabályoztam azt a porontyot — vetette oda a feleségének.

— Béla, csak nem voltál goromba?

— Goromba, hát amennyire kellett.

Aztán nem esett több szó a gyerekről. Délután Parádra mentek át autobuszon. Meguzonnáztak a

tejcarnokban, mire este hazatértek, már a régi duruzsoló csendességgel fogadta őket a ház. Kövér Béla csak az első álmából riadt fel valami neszre.

— Emmus, — mondta megszorítva felesége karját — sír, hallod, sír.

— Kicsoda? — kérdezte álommal a szájában az asszony.

— A gyerek!

De nem a gyerek volt. Valami állatféle nyikantott az udvar végében. Nyugodtan aludtak hát tovább.

•

Másnap ebéd után Kövér Béla fogta a növénygyűjtő bádogdobozát.

— Nem fekszel le, Béla?

— Nem. Lehet is aludni a gyerek miatt! Inkább kimegyek az erdőbe, nem bosszankodom.

— Veled megyek.

— Ne, ne, maradj csak! Neked nem jó ez a forrás. Őtkor a Bivalyosnál találkozhatunk. — Azzal csukta is már az ajtót.

Éppen a földet szurkálta a botjával, amikor az asszony mögéje lépett. Annyira el volt merülve önmagába, hogy észre sem vette, hogy Emma mögötte áll. Aztán szórakozottan kérdezte: Jól aludtál?

— Meglehetősen.

— Nem üvöltözött?

— Picit, egészen picit. — S hogy férjét sóhajtni látta, gyorsan hozzátette: — Nézzünk szobát Parádon. Valami nyugalmasat. Elüldöz téged az a gyerek.

— Hát tudod, azért most nem, most egészen jól vagyok. Rájöttem arra, hogy jobb is, ha nem fekszem le ebéd után. Akkor nem hízom itt e — és a pocakjára bökött.

Az asszony mosolyogva fogta meg a kezét.

— Találtál valami szép növényt? Mutasd, hol a doboz?

— Hol a doboz? — ismételte Kövér Béla s a felöltőjét tapogatta, amely egy csomóban feküdt a padon. — Hol az ördögbe van az a doboz?

— Itt a pad alatt?

Ott sem volt. S akkor visszamentek az erdőbe és keresték. Főképp az asszony. Mert megvolt. Akkor még megvolt, amikor Kövér Béla egy új orchidea-fajtát talált. A földre tette. S most nincs. Szinte feltűrnak minden levelet, főképp az asszony, de nem volt nyoma sem. És leste a férjét, hogy dühében mikor veri össze a bükkfákat köröskörül. De nem verte. Csak kissé komorabb volt. S még ő mondta: — Hagyjuk, hagyjuk, majd veszek másikat, addig ideadod a kekszes skatulyát.

Nem jó egyedül a mennyezetre nézni, álomtalanul így ebéd után. Az ötvenéves asszony vérhullámaival így végigolvasni az életet. Mérleget csinálni, ahogy egy főkönyvelő feleségéhez illik. És lenn is a bútorok között. Színes kartonlapok, száradó növények, szétszórt ujság, amott egy pár otromba cipő, egy nadrág, a szára bitumennel összekelve, a Béláé, a nyugós öreg gyerek holmija. Meddön! Meddön. Ma már vádaskodva nem markolássza többé a testét, de az elmaradt kis vendég a szívének nem fáj kevésbé, csak csendesebben. És mindig ilyenkor jön rá, amikor Béla ebéd után magára hagyja, növényt keresni az erdőbe megy. Szökik a gyerek elől ez a nyugós öreg gyerek.

Pedig csend volt most odalenn, napok óta csend van így délután. Tán benn sincsenek a szobában. Nem bírják ki ezt a fulladást. Levegőt! A vér az agyába tódult. Ő is menekülni fog innen, elmegy a férje után abban a tenyéryi erdőbe, ahol a füvek közt matatni szoktak.

A haját megigazította a tükörnél. A napernyőjét fogta és elindult.

Ó, persze, a csend! Most már megérti! A két

asszony a diófa alatt ül s milyen mosolyogva köszönnek neki.

— A baba? — kérdi ő is barátságosan s egy pillantásra megáll.

— Játszik — válaszolja a fiatalabbik s nevetve a kocsiszin felé mutat.

Arra kell menni úgyis, hát arra megy. A sóderrel hintett úton szembekapja a meleg. Szinte bódultan hallja már a gyerek boldog sikongásait, egy bádogtányér csörömpölését s egy dörmögő, tompa hangot. Erre felfigyel. Meggyorsítja lépéseit s még a napfénytől vakon bebámul az üres kocsiszinbe.

Kövér Béla egy ládán ült, lábát elvetve, valami mormogó dalt dúdolgatott, a dobozt, a növénygyűjtő dobozt összehorpadva az ölében tartotta, gyűrűjével verte rajta az ütemet, miközben a trikós kisfiú diadalüvöltéssel igyekezett a bácsi egyik cipőjét lehúzni.

— Te itt vagy? — szolt az asszony, a hangja majdnem elakadt.

A férfi elejtette a dobozt, a cipőjéhez kapott, az asszonyra nézett vissza, mintha jelenést látna maga előtt, aztán a gyerek karját fogta meg. Szégyenlősen hebegte:

— Emma, hát te itt, itt... játszunk.

— Fűzd be a cipődet, gyere — mondta az asszony keményen. De a kisfiú két kézzel átölelte a férfi lábát.

— Levetni, levetni, Mackó bácsi, Mackó bácsi!

— Gyere, visszaviszlek a mamádhoz. Béla porold le a nadrágodat.

Felkapta a gyereket, erősen a melléhez szorítva vitte a diófához, az meg üvöltve, rúgkapálva akart szabadulni s két kézzel esengett a játszótárs felé:

— Mackó bácsi, Mackó bácsi!

A kiáltozást még akkor is hallották, amikor szólanul elérték az erdőszéli fákat. Az asszony arca a szokottnál sápadtabb volt a napernyő árnyékában. Az első padnál megálltak, de egyikük sem akart le-

ülni. Kövér Béla idegesen szurkálta botjával a földet. Emma a kezére nézett.

— Látod, megcsorbult a széle — és a gyűrűre mutatott. — Egy kavics is megtenné, hogy azt a dobozt verjed, az elveszett dobozt.

A férfi lehorgasztotta fejét.

— Bélának hívják — szólt bocsánatkérően. Aztán letépett egy kis szilfagallyat és összemorzsolta az ujjai között.

A GYERMEK ÉS A HALÁL

A mérnök megtörölte száját a peccés asztalkendőbe, néhányat szippantott a frissen meggyújtott cigarettából s csak aztán szólt az asszonyhoz, aki tisztességtudóan szedte el a tányérokat.

— Holnap eszem itt utoljára. A férje talán mondta is már. Befejeztük a beszerelést. Az erőművet a bizottság reggel átveszi.

Az asszony hangtalanul bólintott. A csontokat kaparta együvé, hogy a kis tál is a tálcára férjen.

— Mi az, Anyosné? Maga nem is örül neki? Októberre kész lesz a lakótelep is egészen, az ura lesz a felügyelő, ahogy megígértem. Itthagyhadják akkor a rozszant vízimalmot. Nem jobb így? Ki hozta ide a gabonáját, mondja? Közelebb van a szanaimalom. Maguk legföljebb patkányokat örölhettek, patkányokat.

— Nagyon köszönjük a hozzánk való szívességét, mérnök úr. Az uram egész megkeveredett az örömtől. Nyomorúság itt az élet, kérem. A föld is. Kínlódni vele fillérekért. De én? Nem jutok el én már oda.

A hangja rekedt volt, olyan kietlenül szomorú, hogy a mérnök szívébe ütött. S ahogy ott állt előtte az étellel összemázolt porcellánnal, kékfestő ruhájában, amely még jobban kiemelte elnyűtt arcán a piros foltokat, most vette észre csak az asszony ijesztő soványságát s az izgága fényt, amely a szemében csillogott.

— Na, ugyan miért nem? — mondta csendesen.
— Nem jól van maga?

— Nem jól? — kérdezte az asszony és nevetett, kurta, elégedett nevetéssel, mintha nagyon igaza volna. — Hát, ahogy vesszük. A mejjem. Még ezt a kis munkát is alig bírom. Le kell ülnöm. Mindíg.

— Mióta van így?

— Mióta? Nem voltam én beteg soha, a városban sem, ahol szolgáltam, csak amikor ez a második fiú jött, ez a Feri. Sokára jött az első után. Korán keltem fel, megfáztam. Azóta nem jövök ki a köhögésemből. Hat éve lesz már.

— Orvosnál volt?

— Orvosnál? — legyintett. — A kórházban voltam. Azt mondták, egyek sokat, pihenjek meg a jó levegő. Jó levegő van itt elég. De a munka? Tetszik tudni, legszívesebben lefeküdnék a földre, a pusztára, hogy kaparjanak be, elég volt. De így hagyjam a gyereket? Csak ő miatta még, mérnök úr.

A hangját halkabbra fogta, de a nyitott ajtón át a konyhába jutott minden szava. Feri a zsámolyon ült, ölében egy tányér zöldbab főzelékkel. Abba hagyta az evést. Maga elé nézett. Aztán a tányért a lábára tette s lábujjhegyen kiosont.

A fahídon át szekerek jöttek szerszámmal, emberekkel megrakodva. Forró por ülte meg a gyerek arcát, de azért futni kezdett az augusztusvégi melegben a bükkös túlsó oldalára, ahol azt a széles irtást hasították. Már jó benne járt a mély úton, amikor észrevette, hogy a kanál a kezében maradt. Egy pillanatra megállt. Tétovázott. Aztán a kanalat a nadrágzsebébe dugta és továbbszaladt.

Az erdő mögül kihallatszott a kopácsolás. Az alsó munkásbarakkot bontották szét az emberek. A deszkák porozva zuhantak egymásra, márcsak a gerendák meredtek mélyen a földre útve és vasszegek, kapcsok, szerszámok halma közt egy kis ház állt még, ahonnan az öreg Boroda kurta fapipáját szíva a rendre ügyelt.

— Ide gyühetek, Boroda bácsi? — kérdezte a gyerek. Két hónapon át csaknem mindennap megkérdezte ezt, az öreg meg bólintott rá, száraz, repedezett tenyerével néha megsimogatta a fiú nyakát. Feri leült a falócára, zsák volt ráterítve.

— Hát vége ennek is — mondta Boroda nagysokára, mikor már hosszan nézték a kétfelé hasított erdőt, ahol most betontalpakon egymástól jókora messzeségben szürkére festett vasgerendák emelkedtek, fenn kétágra nyíló tartó oszlopok, mintha valami sovány óriás huppanna a földre kitárt karral a hegyoldalon, mindig kisebb és mindig ugyanaz, míg lenn, lenn az országútnál el nem vész akkorára törpülve, mint egy gyufaszál.

— Maga is elmegy, Boroda bácsi?

— Majd igen. De még egy hétig maradok.

— És — és ezekkel mi lesz?

A gyerek meg sem fordult, csak a kezével hátraintve mutatott arra a húsz-harminc bádogtáblára, amely már hetek óta a kunyhó falának döntve állt, ott álltak ártatlanul, egymásra takart képpel, de ő látta őket, amikor a kocsirol leszedték.

— Ezek itt maradnak? — kérdezte újra, s a hangjában érzett valami szorongás.

— A táblák — mondta Boroda — dehogyan maradnak itt. Holnap felrakják az oszlopokra. Végig. Mindegyikre egyet.

— Felrakják, Boroda bácsi? Felrakják az oszlopokra a halálfejet?

— Felrakják a halálfejet meg az írást. Azt a sok bötüt, az ördög tudja elolvasni, de felteszik.

— Miért?

— A drót végett. Hogy az emberek féljenek, azt meg ne fogják. Látod azt a sok drótot az oszlopokon? Hát azokban szalad a halál. Ha egyet is megfogsz, zsupsz, kiugrik belőle és fülöncsíp.

— A halál? És attól meg is lehet halni, Boroda bácsi?

— A haláltól? De meghiszem azt.

- Hát mér a dróton megy?
- Az emberek csinálták neki, láttad te is.
- De miért?
- Hogy a városba menjen és ott világítsanak.
- A halállal?
- A halállal? Csudát. Hagyj már békiben.

Feri most már nem is kérdezett tőle semmit. Egy darabig ott ült elgondolkozva, aztán, amint szokta, bement a kis házba, hogy mindennapos zsákmányát kihozza, egyet azokból a konzervdobozokból, amelyeket Boroda mindenünnen összeszedetetett, kimosott s egymásrarakva tartott egy sarokban. Nagy kerek dobozt választott ma ki, kövér paradicsomok voltak ráfestve meg húsos paprikák.

— Ide adja? — szólt a hangját könyörgésre nyujtva.

— Miért éppen ezt? — dörmögte Boroda. — Miért éppen ezt?

— Adja ide, földi kukacokat szedek bele édesapámnak a horogra.

— Vidd csak no, vidd csak.

Feri a pléhdobozt félkarjával magához szorította és dobolni kezdett rajta a kanállal, amelyet a nadrágzsebéből húzott elő. Így indult útnak. Az irtáson át akart menni, bár úgy hosszabb volt az út hazafelé, de ismert ott egy helyet, ahol mindig akadt még giliszta. Mikor az első fatönköt elérte, hirtelen megállt. Felézett. A drótokat nézte, amelyek ott feszültek a szürke oszlopok széttárt karjain. Nem ment közelebb. Egy darabig az irtás mentén haladt, de mindig beljebb tartva az erdő felé. A kanalat újra a zsebébe dugta. Nem volt kedve dobolni.

Anyos vidáman falta a vacsorát.

— Lesz egy szoba, — mondta teli szájjal — a mienknél valamivel nagyobb meg egy konyha, cementezett. A mérnök úr maga mutatta meg. A rosszban is van valami jó. Ha nincs háború, talán sosem ismer meg engem a főhadnagy úr.

— Jó ember, áldott jó ember, törődik a szegény-nyel. Csak ez a gyerek, hogy fog innen az iskolába járni?

— Iskolája is lesz a telepnek még az ősszel, ott tanulod meg majd a betűvetést — folytatta a fiához fordulva. — Nem félsz az iskolától, igaz-e? Katonagyerek semmitől se fél.

— Nem félek — szólt Feri komolyan. Aztán nekibátorodva hozzátette: — Édesapám, mi megy a drótokban?

— Drótokban?

— Amiket csináltak az erdő fölé.

— Azokban villany.

— Nem is igaz édesapám, azokban a halál megy.

— Hát ezt meg honnan szeded?

— Boroda bácsi mondta. Holnap már fel is rakják a képeket. Csak meg kell fogni a drótot, zsupsz, a halál kijön belőle és fülöncsíp.

— Máriaám, mit beszél ez a gyerek! — kiáltotta Anyosné.

— Hadd csak őt, legalább nem lesz kedve, hogy az oszlopokra másszék.

— De nem akarom, hogy róla beszéljen, nem akarom — makacskodott az asszony. Tiltakozás volt és félelem a szemében. Nyirkos, sovány kezét a mellére nyomta.

— — — — —
— Katonagyerek nem fél senkitől, katonagyerek nem fél semmitől — hajtogatta magában Feri s szembenézett a fekete halálfejjel, amely fönn vigyorgott a feje fölött. Napjában kétszer is el kellett alatta mennie az úton, amely a rozsdáló erdőn át a faluba vezetett, mert eljött a szeptember s amíg a telepre nem költöznek, Feri a falusi iskolába járt. Az első napokban elállt a lélekzete, amikor a drótokhoz kellett közelednie. Négykézláb csúszott a földön, tarisznyája a köveket verdeste, csak akkor egyenesedett fel, mikor már kijutott alóluk s ilyenkor vissza se nézve futni kezdett. Aztán kitalált egy

varázsszót: — Kori-kori-kori-kár — ezt motyogta s most már le sem hajolt, néhány ugrással átkerült a veszélyes övön, megállt és a halálfejre is rá mert nézni, amely az útmenti oszlop oldalára volt kikasztva. Később olyan lett ez a találkozás, mint a játék. Várt rá, szinte megszerette. Ha a félelme elmaradt, ő maga próbálta felidézni. — Most mindjárt kibújik és fülöncsíp — gondolta sokszor szándékosan, miközben nagyokat ugrott s szája a varázsszót rebegte. Az első fáig szaladt, ott megállt, várakozott, de csak a szél zúgott a drótokon változatlanul.

Odahaza minderről nem beszélhetett senkinek. Még az álmáról sem, amikor egy hosszú kar utána nyúlt, elkapta a kabátját s tán vissza is húzta volna a drótok közé, ha Feri a sarlójával kétségbeesve feléje nem suhint, rozsdás, nyeletlen sarlóval, amelylyel a két kis malacnak a füvet szokta vágni. Az iskolában azonban nagy tekintélyre tett szert, amikor elmondta, hogy benn a városban halállal világítanak az emberek. Eleinte persze nem akarták elhinni, sem a Cukor-fiú, sem az asztalos fia, de mikor megtudták, hogy Ányos Feri nemsokára a telepre megy lakni, szent lett minden szava.

— A telepen nagy gépek csinálják a halált. Én láttam a gépeket, mert a mérnök úr édesapám barátja és októberre minket a telepre visz, ahol a konyha cementezett.

Hiába készült el a cementezett konyha, el kellett halasztaniok a költözködést. Ányosné az első hideg októberi napokban ágynak esett. Negyedórán át kínoztta egy-egy köhögési roham, ilyenkor a párnát a szájára nyomta, úgy nyöszörgött: Jaj Istenem, Istenem! A faluból feljött Ányosné nagynénje, Orzse néni, feketeruhás száraz asszony, napközben tett-vett, ellátta a háztartást, este meg a beteg ágya mellé ült, drótszemüvegét az orrára rakta és felolvassott a bibliából.

Feri napról-napra szótlanabb lett, akárcsak az apja. Az ugyan még dűnnyögött, morgott egyet-egyét és kerülte a házat, leginkább a telepen tartózkodott, s csak este jött haza elégedetlenül.

— Irok a mérnök úrnak, mondta egyik este, amint kifulladásra a szobába lépett. — Irok neki, mert ha ez így tart, még kitúrnak a felügyelőségből.

Nem tett hozzá egy durva szót sem, nem káromkodott, csak ránézett az asszonyra dühödten, ellenségesen. Az meg elérte a tekintetét, felült az ágyban, hogy valamit kiáltson, de elkapta a köhögés s a két elaszó kezével hadonászva nyögte: — Szakadj ki, szakadj ki, terhére vagyok, no lám.

Feri kiejtette a ceruzát, amellyel „i” betűket írt egy papirosra. Nagy, kék szemét az anyjára nyitotta, az ágyhoz lopózkodott, fejéhez odakuporodott, ujjával megérintette a kétségbeesetten leejtett kezét.

— Édesanya, én nem hagylak el, édesanya, én nagyon szeretlek téged — súgta. A száját összeszorította, akárcsak a nagyok.

Anyosné megsimogatta a fia fejét, aztán mozdulatlanul feküdt, mennyezetre szegezett szemmel, csak pillája verdesése árulta el, hogy milyen nyugtalan. Egyszer csak felült az ágyban.

— Péter, ne küldje el azt a levelet. Fölkelek, most mindjárt fölkelek, aztán holnapután költözködhetünk.

— Bolondság — mondta a férfi s fújtatva rózsa tovább nagy göröngyös betűit a papirosra.

De az asszony már lelépett az ágyról, lázas, makacs igyekezettel, csak akkor tántorodott meg egy kissé, amikor hosszú ingében megindult a szekrény felé, csapzott hajjal és betegszagot árasztva maga körül.

Anyos meglepődve emelte fel fejét az írásából. Kérlelni próbálta a feleségét: — Feküdj le, Boris, fekédj vissza az ágyba, hisz alig állsz a lábodon.

— Én-e? — mondta az asszony s magára kapta a ruháit, ott lógtak a szekrény oldalán egy szögön.

— Én most pakkolok kendnek, pakkolok én, hogy ne mondhassa soha, én miattam nem tudott a sárból kiveckelődni.

Az éles, sivítő hangra Őrzse néni is befutott a konyhából, kezét összecsapva, dermedten állt meg az ajtóban.

— Jézusom, megőrültél? Hát kend meg hagyja ezt? Kend meg hagyja?

De az asszony lehajolt a sublót mellett, a teste meggörbült, mint az íj, s nagy lendülettel kirántotta az alsó fiókot. A két ember hozzá akart ugrani, de Ányosné már a nyitott fiókra esett, fejjel előre, bordái zihálva jártak a tüdőbe markolászó köhögéstől s ahogy ők ketten a karját megfogták és fel-emelték, egyszerre elfehéřült az arca s a szájaszélén vékony piros sávban szivárogni kezdett a vér.

A szikár vénasszony félrelökte a férfit, maga kapta karjába a beteget, lefektette az ágyra, aztán szinte megvadultan kezdte kiáltani:

— Papért! Mít máléködik itt, nem látja, hogy meghal? Fusson a faluba papért meg orvosért!

Ányos fogta a kalapját és kirohant.

A vénasszony hidegvizes ruhát tett a beteg mellére, de Ányosné zihálása csak erősbödött.

— Nem kell, — mondta rekedten — nem kell, ez nem segít. Meghalok, semmi, jön a halál, jön a halál. Érzem.

— Nem szabad beszélned, Boris. Maradj szépen nyugodtan. Péter már orvosért ment.

— Minek az? Nem köll az nekem, csak a fiam, a Peti fiam, azt is szeretném látni. De a halál itt lesz hamarabb.

— A Peti is feljön holnap a szövőgyárból, szombat van, holnap biztosan itt lesz, megígérte.

— Holnap? — mondta az asszony és sípólva kapott levegő után. Nem érem meg én azt.

Feri ebben a pillanatban sápadtan kiszökött a szobából.

— — — — —

A hold mint egy vörös, esőverte lámpás függött a nedves égen, a malom alatt didergetően zúgott a sötét víz. Feri felnézett a holdra, félt és küszködött. Aztán belökte a pajta ajtaját, vakmódra tapogatta ki a fába vert szöveget, amelyre a sarló volt felakasztva. A csupasz vasnyelet jól marokra fogta, suhintott egyet. Így fog visszaütni a csontkezére, ha utánakap. Álmában is így csinálta.

Az agyagos út síkossá lett a harmatot szemergő levegőtől, megcsúszott rajta, ahogy erőlködve rakta a lábát, erőlködve és mégis bizonytalanul. Néha megállt és körülnézett; nem jön-e már? A rét üres volt, csak a holdsugár járt a fűszálakon, de a bükkfák árnya oldalt már hosszan rásötétlett, most az erdőn át kellett mennie.

— Katonagyerek nem fél semmitől — mondta félhangon, hogy bátorodjék és megsuhintotta a sarlót. Így ment előre meg-megrettenve, ha gally ropant a feje fölött vagy elnehezült vízcsepp gördült az avarra a kopaszodó ágak hegyéről. Ilyenkor megbénult a lába, szemében felgyűrűzött a rémület, szinte hallotta, ahogy a szíve meglódulva a bordáit veri.

A fák megritkultak. Az irtás közepén ott meredt a szürke oszlop az ijesztő táblával, kitárt karján tartva a holdfény locsolta drótokat, amelyekben a halál szaladt. Feri sokáig nem tudott szóhoz jutni, csak állt az első tönknél, kurtán lélekezve s jobbkezével a sarlót markolászta. Aztán rászánta magát.

— Ne gyere ki, ne gyere ki az édesanyáért!

Alig hallotta saját kiáltását, amely ijedten és könnyörögve szállt a drótok felé. Semmi sem mozgott, semmi sem válaszolt, hiába kiáltotta most már másodszor, harmadszor is. A csönd bátrabbá és türelmetlenebbé tette. — Nem hallja talán — gondolta Feri s egy lépést tett előre, de nyomban vissza is kapta már a lábát. Újra megindult, egy lépést, két lépést, kori-kori-kori-kár — mormogta s ez a varázs-

ige egyszerre visszaadta a mindennapos találkozás megszokott emlékeit.

— Ne gyere ki! — kiáltotta most élesen és erősen. A kezében a sarló is megbillent, mintha fenyegetne.

A drót mozdulatlan maradt. Feri már az oszlopig merészkedett. — Föl kellene mászni rá, közlelől mondani, kérni, hogy ne jöjjön, kérni! — De ahogy átcikázott rajta a gondolat, úgy megrémült tőle, hogy visszaszaladt az irtás szélére. — Csak egy picit megérinteni, hogy csak a fejét dugja ki, úgy kérni meg — súgta benne valami, s mert érezte a gyávaságát, kiáltani kezdett torkaszakadtából: — Nem engedem az édesanyát, nem engedem! — És felkapott egy követ. Ha a kövel a drótot eltalálja s a dróton az majd kidugja ijesztő fejét, jaj, akkor sírhat neki, kérheti meg itt a sarló! A kő zizzelve szállt át a drótok között. Feri leguggolt, az irtásszéli tönkbe kapaszkodott, a hangját beléfojtotta a félelem. Aztán hogy semmi rossz nem történt, új követ kapott fel, célzott, de a keze megrándult, a kő döngve csapódott a halálfejes bádogtáblára.

Ebben a pillanatban hosszú, fekete alak bukkant ki az oszlop mögül, karját kinyujtva egyenesen a fiú felé tartott. Feri dermedten bámult rá, a szája kinyílt s ahogy tátottra feszült torkából végre felszakadt valami rettenetes kiáltás, a sarlót eldobta a kezéből, s nagyokat szökve futni kezdett. Kéthárom ugrás talán. Elbotlott. A földre zuhant hangtalanul.

— — — — —
A pap megzörgette az ajtót.

— Él még? — kérdezte a vénasszonytól.

Ez Dícsértesség-et köszöntött, de visszahőkölt. — Uram Isten! — ahogy a széttárt gallér alatt megpillantotta a gyereket.

— Az úton szedtem fel. Megijedt tőlem, nem tudom. A Feri. Ismerem. Ecetet szagoltasson vele,

majd magához tér. Fektesse a kis ágyra. Az orvos nincs még itt?

Orzse jajgatva rázta a fejét. Perceken át fel-alá szaladgált a konyhában tehetetlenül, csak sóhajtozott: Jaj, Istenem! Jaj, jaj!

Aztán egy üveget kapott le a polcról, de az üres volt. Akkor a kamrába sietett s nagy csörömpölések után jött vissza egy nedves keszkenővel. A gyerek orra alá tartotta, dörzsölte vele a homlokát, a szívét, mindenfelé.

Feri felnyitotta a szemét s ahogy végre az öregasszonyt megpillantotta, vergődve bújt az aszott melléhez és a fekete blúzát megmarkolva kimondhatatlan rémülettel nyöszörögte:

— Jön, jön, én láttam, jaj, mindjárt itt lesz, Orzse néni!

A szoba ajtaján át halk mormolás hallatszott. A pap mondta a haldoklók imádságát.

JOÁKIM GONDOLKOZIK

Júliusi reggel volt, friss és kicsattanó. Nem bírtam soká az ágyban a városias lustálkodást. Gondoltam, sétálok egyet az akácerdő felé, a tegnapi vihar után hűvösre fordult a szél, aztán déltájt majd a patakra megyek két bátyámmal együtt. Már a mosdótál előtt hajladoztam, amikor apám rám zörgetett:

— Kész vagy már, Pista? A Bella néni szőlőjébe kéne menni. A bort kell kiadni a vincellérnek. A búcsúra kéri. Joákim megy veled.

— Öt perc még, édesapám. Csak fogassa be addig a lovat.

Egészen rendjén volt, hogy én kaptam ezt a kis megbízatást. A családban én vagyok a szőlőbirtokos. Keresztanyám hagyta rám ezt a másfél holdnyi földet a pesti háza helyett. Isten nyugosztalja szegényt. A szőlő még hozzá messze van. Öt óra kocsin. Épp elég bajt ad, amíg rendet tart így távolról az ember.

Reggeli után apám kezembe adta a lakáskulcsot meg a pince kulcsát. Felmásztam a szekérre a nagy csomaggal, amelybe anyám élelmet pakkolt. Joákim megsuhintotta az ostort, gyi te, Madár, hogy a felöltőmmel együtt majd a rántott karajokra estem. Burkus az eperféig velünk szaladt, nagy piros nyelvét lógatva, utánunk nézett egy darabig. Egyedül maradtunk a puha, agyagos úton, Madár, Joákim meg én.

Madárról nem nehéz eltalálni, hogy ő volt a

ló, de hogy Joákim ki legyen, azt nekem kell megmondanom. Joákim a tanyásunk fia volt. Huszonegy évvel ezelőtt augusztus 16-án kapta ezt a nevet, mert az napon vitték keresztelni. Nagy, horgasorrú, kékszemű legény volt, olyan összevissza sörtével az állán, mindig ült rajta öt-hat pattanás. S mert egyidős volt velem, sokat birkóztunk, veszekedtünk gyerekkoromban, ha otthon voltam a vakáción, egészen addig, amíg megkomolyodván elhatároztam, hogy művelésbe fogom a fiút. Csakhogy Joákimmal nehezen lehetett boldogulni. Még arra csak rá tudtam venni, hogy postagalambokat tenyészsen meg angóryanulat, de ha magasabb dolgokra került a sor, vége. A legegyszerűbb igazságokat sem tudtam vele megértetni. Nem mondott ellen soha, ez igaz. Csak mosolygott. És nem hitte el. Nem hitte el például, hogy a föld gömbölyű és az államnak joga van az adószedéshez.

És most itt ült mellettem, meggörnyedt háttal, gyeplős kezét az ölébe ejtve. Kalapját jól a homlokába húzta, a foga közt dűnnyögte: Gyü, gyü. Ennél többet nemigen szólt, ámbár próbálkoztam vele, bosszankodni meg nem akartam, inkább fűtyülni kezdtem, ami Joákimnak sem volt ellenére, mert hébe-hóba bólogatott. Én meg fűtyültem, fűtyörésztem vigat, szomorút, — a Madár is e szerint haladt, katonáktól vettük nemrég, még benne volt a muzsika. Aztán egyszerre csak meleg lett. Delet mondott a napsugár a száradó útnak, tarlónak, kukoricásnak is, remegni kezdett a fény a dombok fölött. Levettem a kabátomat.

— Te, Joákim, gyorsabban is mehetnénk. Elunom az életemet.

— Rossz az út, fiatalúr — mondotta Joákim és ebben igaza volt. Az ülésre dőltem balkönyökömmel, hogy tán majd aludni lehet. Felhő szállt fönn az égen, jó kövérré rázott, tollas felhő, a kocsi meg jobbra nyekkent, balra nyekkent, egyre többet, egyre panaszosabban. Azután jött a vasúti töltés, a

fahíd meg a másik töltés túl a patakon. A Madár most kapaszkodni kezd, zökken a kocsi az apróra zúzott bazaltköveken. Ahogy a keresztnél befordulunk, már látni lehet a Bella néni szőlőjét. Az útig nyúlik le, nincs annak még kerítése sem, csoda, hogy a karókat nem lopják el mind egy éjtszaka.

— Ni, a cseresznye még mind ott rothad a fán — szólok méltatlankodva. De ebben a pillanatban a kocsi reccsen egyet, megbillen az útpadon. Joákim nagyot kiált és leugrik a bakról.

— Ssz...! Eltört a tengely, a hátsó!

Mit tegyek? Vezzem a kulcsokat, leszálok. Húsz-harminc lépés ide a pince meg mellétoldva a szoba-konyhás kis ház. Még szerencse. Kinyitom az ajtót. Fülledt, dohos meleg csap ki a konyhából. Minden úgy áll még szanaszét, ahogy tavaly hagytuk szüretkor. Benn a szobában az ágy a puszta szalmazsákkal és a falon a megboldogult Bella néni képe a légyköpte, poros üveg alatt. Nem bírom ki az áporodott levegőt. Kitárom az ablakot és Joákim elé megyek. Valami dróttal ügyeskedett a legény, mert jön már a szekérrel, óvatosan, mintha beteget szállítana.

A dologhoz láttunk előbb. A vincellért nem kellett soká keresgélni, a szomszéd hegyen kötözött, ájtött az asszonnyal együtt. Joákim kinyitotta a vasajtót s a kellő evés-ivás és pihenés után bort fejtettünk, kéneztünk, rakosgattunk s jól benne voltunk már a délutánban, mire Joákim meg a vincellér a beteg kocsihoz fogott. Magam meg kiültem a szőlőm végébe, rágyújtottam egy rövidszivarra, ábrándoztam, ahogy ez már szokásom. Narancsszínű lett lassan a felhő, egyre kékesebbek túl a tölgyesek. Egyszer csak harangoznak odalenn. Nyolcat harangoznak.

— Hé, Joákim, tán itt akarsz aludni?

Joákim az ingujjával törölte a homlokát.

— Az volna a legjobb, fiatalúr! Mert késznek kész, de mi lesz, ha nem tartja meg? Aztán valami

baj ér az éjtszaka. Nappal az más, akkor lehet segíteni.

Hisz nem éppen olyan nagy veszedelem, ha itt is kell aludnunk, ráálltam. A vincellér elment az asszonyával, ketten vitték a kis hordót az útig. Magunkra maradtunk hárman. Madár vagy húsz lépésnyire a diófához kötve szénát evett, mi meg asztalt hoztunk a pince elé, kivittünk két borosüveget, megvacsoráztunk a maradékból. Gyertyagyújtásnál megjött a tücskök hangja is, egy kevés hold és fönnt a csillagok. Nótázni kezdtem. Joákim ivott és hallgatott. Minél jobban tetszett neki az ének, annál mélyebbet hallgatott. Végül is berekedtem az eggyedüllétbe. Mondom Joákimnak:

— Te, én most lefekszem, hozd ki a másik szalmazsákot, feküdj le te is.

— Nem lehet.

— Nem-e?

— A lovat kell virrasztani. Hogy el ne lopják. Nem jó a nép errefelé.

— Oszt bírod te azt, hogy el ne aludjál?

— Birom! Csak nézek így a ló felé. Nem alszom el.

— Feküdj le, Joákim.

— Nem lehet.

Joákim csökönyös volt, ez az egyetlen jellem-beli hibája. De most megsajnáltam... Valahogy olyan bársonyos volt az éjtszaka, sok-sok csillag ott fönnt, meg a végtelen csönd, amit csak a tücskök simogattak. A lelkére akartam beszélni.

— Nézd, Joákim, — mondtam neki — nézd, ha már virrasztani akarsz, hát próbálj egy kicsit gondolkodni is. Könnyebben telik akkor az idő. Látod azt a sok csillagot? Hát honnan van az a sok csillag, te? Oszt mégis ez a sötétség? Meg a hegy? Honnan van te, a hegy? Ezek a púpok a földnek a hátán! Annyi mindenem lehet így elgondolkozni az éjtszakában. Törd egy kicsit a fejedet, Joákim! — ezzel

fogtam a kabátomat és lefeküdtem a Bella néni szobájában.

Nem sokáig aludhattam. Elzsibbadt a karom valahogy, arra ébredtem fel olyan hamar. Koromsötét volt, úgy kellett előbb kitapogatnom, hogy hol is vagyok. Eszembe jutott a legény.

— Joákim, — kiáltottam az ablakon át — Joákim, mit csinálsz?

— Töröm a fejemet, fiatalúr — mondta Joákim, a hangja öblös volt, mintha a szomszéd hegyről szólna.

— Min töröd, Joákim?

— Hogy honnan is van ez a fenenagy sötétség.

Aha, helyben vagyunk. Joákim eszmélkedni kezd. Megnyugodva fordultam a jobboldalamra. Ügylátszik azonban, hogy nem szokhattam meg az ilyen pelyvás szalmazsákokot, mert rövidesen megint csak felnyitottam a szememet. De most már tüstént Joákimra gondoltam.

— Joákim, mit csinálsz?

— Töröm a fejemet, fiatalúr.

— Min töröd, Joákim?

— Azon töröm, hogy honnan is van ez a sok púp a földön.

Végre, végre felnyílik ez a lomha lélek. Csodálatos erő lakik az ilyen nyári éjtszakában, ha szembenéz vele az ember. Lám, Joákim is magára talál. Most már egészen boldogan húztam magamra két ujjánál fogva a felöltőt. Elaludtam. Talán késő reggelig is aludtam volna, ha nem támadt volna fel a szél, megrázva a szoba ablakát, hogy egyszerre borzongani kezdtem. Az ágy szélére ültem, megdörzsöltem a szememet. Künn a hajnal már életre mosta a világot ismét, hohó, nemsokára útra kelhetünk. Vidáman kiáltottam kifelé:

— Jó reggelt, Joákim. Töröd-e még a fejedet?

— Töröm én, fiatalúr.

— Oszt min töröd te, Joákim?

— Azon töröm, hogy ki az ördög lophatta el a

lovat a diófa mellől az éjtszaka, amíg a fiatalúr gondolkoztatott.

Jó délutánra értünk haza gyalogszerrel, mi ketten. Apámnak alig mertem a szemébe nézni. De talán közülünk mégis Joákim a legszerencsétlenebb. Azóta gyakran látom esténként az angóraketrec mellett üldögélni. Az aprítótuskónak támasztja a hátát, cigarettára gyújt, az arca elborul. Gondolkozik.

FÓNAGY TAMÁS KARÁCSONYA

Már alig lehetett látni őket a vendéglőterasz üveglakán keresztül. A nap, akár egy felébbemert tűzkorong, egyre mélyebbre süllyedt a hegyek között. Vörhenyes lilán rezgett a fény a csupasz, barna fákon le egész a völgyig, ahol ólomszürkére válva puhán feküdt az összefúvott roppant hőtömeg. Fónagy Tamás pontosan ilyen színekre szedte szét a tájat. Analitikus természet volt, nem szerette a homályos érzéseket, a bizonytalant. Rögzíteni mindent, kis címkével ellátni egy-egy óra hasznát, hangulatát, mennyivel könnyebben lehet akkor eligazodni az apró kis fiókok között, ha néha egy-egy emléket keres. Fónagy Tamás a mai napot is már elcsomagolta, gondosan feljegyezve az átélt percek színeit. Még arról a parányi szúrásról sem feledkezett meg, amelyet a mellében érzett, amikor egykettőt csoszogott — ügyetlen kacsa — a vendéglő mellett a sítalpakon. Nem neki találták ki ezt a komédiát, nem ennek az ötvenkét éves hájasodó testnek, ez bizonyos. De hát Illy akarja, hadd teljék benne öröme.

— Egy konyakot! — szólott akkor Fónagy Tamás, pecsétgyűrűje megcsörrent az üres teáscsészén. — Egy konyakot! — és felkelt a székről. A nehéz, rézpántos cipő nagyokat csikordult a szürke végigtörölte a párás üveget. Azt a két fekete pontot nézte ott fönny a hegyoldalon. Hirtelen megfordult a pincér felé, aki az asztalon tálcát cserélt: — Mondja, van

maguknak távcsövük? Igen? No, hozza hamar. — Krákogni kezdett, a torkát köszörülte, mintha ez a kérdés zavarba hozta volna. Kövér ujjjaival a párkányon dobolva várta a szolgálatkészen meghajló embert, aki átnyújtotta neki az idegenforgalmi messzelátót. Először csak úgy az útra szegezte, ahol fával megrakott kis szánkó haladt, aztán lassan fordította felfelé, valami leselkedő szégyenkezéssel a hegy felé a távcsövet s akkor tisztán látta őket, azt a két hosszútalpú furcsa madarat, ahogy fönnt a hegyoldal hajlásában mindkettő megállt. Napfény hullott rájuk, lilás, vörös fény és ő most Illy arcába nézett, igen, mintha egészen tisztán látná az arcát és gesztenyebarna haját, amely hullámokba ereszkedve a sapka alól kibukott. Földes Feri valami tréfásat mondhatott, mert mind a ketten nevetni kezdenek, megfogják egymás kezét, ni igen, egymás kezét fogják, csak aztán húzzák fel a kesztyűt, megindulnak a hosszú talpakon s egyszerre felporzik mögöttük a hó. Hát szórakoznak. Szórakozzanak. Fónagy Tamás már nem nézi őket, újra a szán felé fordítja szemét, kitűnő ez a messzelátó, tömzsi vállán rándítva egyet, az asztalhoz megy s a konyakot egy hajtásra kiissza. A csukott teraszon üresen álltak most az asztalok. A pincér a sarokba bújva kis ceruzával készítette el a napi számadást. Tányér csörrent odakint vagy víz ömlött zuhogva egy üres fazékba. Fónagy sóhajtott, kissé unalmasnak találta ezt a délutánt. A pincér felé nézett.

— Mondja, fiam, miért nincs itt ma ember, mikor ilyen pompás a hó?

— Tetszik tudni, egy óra felé már mind hazamentek. A karácsony miatt.

— Karácsony miatt?

— Igen, kérem, ma van karácsonyeste.

— Micsoda? Ne mondja, hát nem huszonharmadika van?

— Bocsánat, tévedni tetszik, ma karácsonyeste van.

— Lehet, valóban nem is gondoltam rá. Persze, persze, magának van igaza.

Kifelé nézett a félhomályba. Hogy-hogy? Egy nappal elszámította magát? Az idén úgysem mennek sehova. Most ahogy visszagondolt az elmúlt évekre, nem is emlékszik rá, mikor töltötték ők ketten idehaza az ünnepeket. Minden évben volt valami kis program, kiruccanás, Bécs vagy Semmering. Dehát az idén nem lehet. Nyáron az az ostoba cséplőgép vitte el a pénzt, a lencseüzletre is szörnyen ráfizetett. Tizenhatezer pengőt. Eltart egy évig, amíg kiheveri. A feleségének nem is szólt róla semmit, de Illy mintha megérezte volna ezt az átmeneti pénzhiányt, egyáltalában nem hozta szóba a karácsonyi utazást. Azért valahogy másképp kellett volna elrendeznie ezt a mai napot. Nem így kuncsorogva, csontig átfázva itt a havon. De hirtelen eszébe jutott az asszony nevetése, vidám, kipirult arca ott fenn a hegyoldalon, ahogy ketten megfordultak és megfogták egymás kezét.

— Egy konyakot. — S ahogy a pincér a tálcát elébe tette, Fónagy Tamás kicsit mogorván szólította meg:

— Mondja, ma hamarabb hagyják abba a szolgálatot?

— Igenis, kérem. Vendég ma úgysem jön erre felé. Aki meg jön vendég, azt majd kiszolgálja a János, mert az itt lakik.

— Maga nem lakik idefönn?

— Nem, kérem. Ott lenn a faluban.

— A faluban. Aztán van családja?

— Van két gyerek. Fiúk. Picinyek még. Négy-meg hatévesek. Várják már a Jézuskát, tetszik tudni, de viszek nekik. Benn a konyhában van már a csomag.

Fónagy Tamás egyszerre érdeklődve nézte ezt a kis, bajszos embert, aki most mosolygó arccal a fiairól beszélt. A két fiáról. Négy- meg hatévesek.

— Lesz karácsonyfa is?

— Lesz bizony. Nagy. Egész a mennyezetet súrolja. Ma visszük be a szobába. A gyerekek addig a nagyanyjukhoz mennek. Azért is sietnék, tetszik tudni, hogy segítsék feldíszíteni.

— Jó, csak siessen — mondta Fónagy Tamás s egyszerre türelmetlen lett. Ujjasából előkotorta a nagy bőrtokot, kivett belőle egy virginiát.

— Köszönöm, fiam, köszönöm — még el is fújta a gyufát, aztán kicsit mormogva két pengőt nyomott oda a pincér kezébe. — No, vigye ezt el a gyerekeknek, egy pengő itt van magának is. A számlát meg állítsa össze. Lesz még két tea, szóljon be a konyhába, a soffőr meg álljon elő. Nézzen csak ki, fiam, jön-e már a nagyságos asszony.

A pincér kiment. Fónagy a konyakra bámult meg a virginiára. Rosszalóan csóválta a fejét. Az a kis szúrás jutott eszébe, csúnya kis szúrás a bordái közt meg a multkori rosszullét, úgy jött, mint a villám, mégsem szólt róla senkinek. De ha ünnep van s megfogta a pohár nyakát, de ha ünnep van s olyan jólesően futott le a torkán a bizsergő csöpp ital, hát akkor hogy is tudna ez megártani. Nem a konyak árt neki, nem ez a keskeny hosszú szivar, a vesződség, igen, a gond a földdel, a jószágokkal meg azzal a sok gazemberrel, akik mind be akarják csapni. Ezek ellen kellene valami jó kis orvosi tanács. Meg ha békén lehetne élni odahaza a Fónagy-majorban, vadásztatni, járni a havat jó meleg bekecsben, puskával a vállán, ahogy az apja hordta hetvenkétéves életét. Alkonyatkor aztán szépen hazamenne. és várná az asszony meg a két fiú, pufók arccal, négy meg hatévesek és a Jézuska most, hol a csudában maradnak azok ketten? — Az ablaknál állt megint, körüljáratta kidagadt szemét. A szivarfüstöt az üvegre fújta, a szivarfüst visszaszált reá, akkor újra fújt egy jó nagyot s közben gyerekesen motyogni kezdte: Karácsony, karácsony, fenn akadtam a rácson. Egy darabig ezzel szórakozott.

— Itt vagyunk, Tomi! — kiáltotta mögötte az

asszony két sítobjával nagyot koppantva a cemen-
ten. A hangja friss volt, mint a hópihe.

Fónagy Tamás rajtakapva fordult az ajtó felé
s ahogy erre a karcsú, vígságba nyíló feleségére né-
zett, talán az álmát mormogná tovább, hát a két kis-
fiú hol maradt, de nem szól róla semmit, épp hogy
biccent: — Jó, jó, elég soká maradtatok. — Csak a
szemében lebeg valami bosszúság, maga sem tudja,
miért. Talán ez a szegény asszony tehetne róla? De
mert szólni kell, bántani, piszkálódni, hát hozzáteszi:
— Nem szeretem, ha ilyen kutyanéven becézel:
Tomi! Én már csak Tamás vagyok, nem igaz, öcsém?

Földes Feri két vörös tenyerébe fújva, mérle-
gelte a helyzetet.

— Tamás, az szebb. Csakugyan. Komolyabb,
férfiasabb. A Tomi fedezetlen csekket jelent, he-he.
Ámbár...

— Nincs ámbár. Ne is legyen, édes öcsém. Eb-
ben a dologban tréfát nem ismerek. Hogy át lehet-
tek fázva, gyerekek. Brrr. Feri, ahogy csak erre jössz,
átfut rajtam a hideg. Hol az a tea? Halló, pincér, a
két teát. Nemsokára indulunk.

— Tamás, ha tudnád, milyen nagyszerű volt!
Te nem is tudod ezt megérteni. Mikor az ember ott
fönn áll s alatta az a sok-sok fehér hó, a szél egy-
szerre arcunkba csap és röpülni, röpülni, hogy csak
még tartana, az ember, igen, az ember azt mondja,
bárcsak még tartana, ugye Feri?

Illy kapkodva beszélt, kipirult arccal, a teát
egyre gyorsabban kavarta, fejét kicsit balra fordítva
Ferire nézett, félszemmél, mint a madarak.

— Nagyszerű, igazán nagyszerű. Élmény. Na-
gyon sajnálhatod, kedves bátyám. — Simogató, meg-
győző szavak voltak és Feri nyírott bajusza megelé-
gedetten ült meg a csészén. Lassan, kortyolva ivott.
Minden korty egy bólongatás.

— Ha te örülsz, Illy, az nekem a legnagyobb
boldogság — mondta Fónagy Tamás. Nézte őket a

szivarfüstön át. Aztán hozzátette: — Én már ehhez öreg vagyok.

— Öreg? Kedves bátyám, ne nevettesd ki magad. Ugyan!

— Nono, csak hagyjad. Én tudom, mi van itt benn. — És megdöngette a mellét.

— Persze, de azért szivarozol, kutyukám!

— Illy!

— Csak haragudjál, igen, csak haragudjál. Itt hagyunk, mert óvnod kell az egészségedet, aztán konyak és szivar, konyak és szivar. Meg is mondom.

— Ne kezd, Illy, ne kezd, én tudom, miért teszem. Hát hogy lehetne az embernek másképp felejtenei, eh, nem érted ezt.

Akkor ők ketten a teáscsészék fölött egymásra néztek. Az asszony feje lassan maga elé csuklott. Fónagy Tamás kissé megkönnyebbülve már az ajtóban állt és Henriknek, a sofförnek osztotta ki rendelkezéseit. Henrik a sífelszerelést az autóra csatolta és a konyhában pokrócot melegített a nagyságos asszony térdére. Fónagy Tamás átfutotta a számológépcédulát, — disznó drágán mérik itt az ételt — de azért egy pengőt még az asztalra dobott. Szinte úgy súgva mondta: Most hazamegy maga karácsonyfát díszíteni? Szép legyen, he! A fiúknak. — A tarkója még vörös volt, ahogy odaszólt az asztal felé: — Indulhatunk, Illy, ha akartok. Ránk esteledik.

Henrik a térdükre rakta a pokrócokat.

A sötétkék túrakocsi zümmögve szaladt a lejtős úton, hosszú fénysávot hasított a félhomályban. A kanyarodóknál felhangzott a jelzőkürt dallamos szava, finoman, visszafojtva, mintha égi karaván suhanna át a hótakarta fák között. A hegyek egyre magasabbra nőttek. Henrik bekapcsolta a rádiót. Fónagy Tamás egy darabig a zenére figyelt, miközben a reflektorok elébe tárták a hóbagöngyölt világ friss csodáját. Aztán Illyre nézett, aki szempilláit félig lecsukva hallgatta a melódia fodrát a gép egyhangú surrogásán.

— Tudod-e, mi van ma?
— Hogy-hogy mi van?
— Ma van karácsonyeste — jelentette ki Fónagy Tamás, mint valami diadalmas felfedezést.
— Ja, hát azt tudom.
— Tudtad?
— Hát persze, azért jöttünk ki szízni is.
— Azért jöttünk?
— Igen, Ferinek ma már szabadsága van.
— Ahán.
— Talán nem tetszik neked, hogy kijöttünk?
— Dehogynem. Csak úgy gondoltam. Karácsonyeste.

Feri hátrafordult:

— Neked bizony nem lehetett valami kellemes ott rostokolni.

— A, dehogy. Nem erről van szó. Az asszony az első.

— Köszönöm, Tamás. Nagyszerűen sikerült. És ez az út is. Mintha az ember a mennyországba menne. Emlékszel rá, tavaly a Semmeringen milyen unalmas volt. Kártyáztunk egész nap, esett az eső. Akkor fogadtam meg, hogy karácsonyra csak otthon maradunk. Feri, maga hol töltötte tavaly a karácsonyt?

Fónagy Tamás a messze fénysávba bámult. Otthon maradni! Az asszonynak igaza van. De mit kerestek volna ők ketten otthon? Amíg szerelmesek voltak egymásba, tán két éven át, könnyű volt akkor még Illy szemében a fehér ünnepet megülni. Akkor még nem érezték, hogy egyedül vannak. A gyermek ünnepén. Nem kergette őket semmi sem utazni, szállodákba, tűzhelye vesztett emberek közé, gyerekek nélkül, akit hiába vártak. És most, mi ez a karácsonyfa vágy? Öregség talán? Fónagy Tamás szeme végigsiklott felesége arcán. Nem, Illyn még nyoma sincs az időnek. Csak ő, persze, az a húsz év különbség, a háború. A lába is, ez a két darab fa, mintha meg-

csomósodott volna benn a vér. Gyúrogatni kezdte a térdét.

— Fázol? Vedd ezt a takarót. Nekem melegem van.

— Köszönöm, hadd csak, elzsibbadt a lábam.

Besötétedett, mire a városba értek. Földes Feri a körútnál kiszállt. Összeszedte a síholmiját.

— Kilencre várjuk magát, ugye, Tamás? Kérem, hogy jöjjön fel hozzánk szegény, mert még elbúsulja magát egyedül.

— Igen, gyere csak fel, nagyon kedves lesz.

— Remélem, nem haragszol? — súgta Illy, mikor magukra maradtak.

— Nem. Miért?

— Feri igazán olyan kellemes fiú.

— Jó, hiszen nem szóltam semmit.

— Rossz kedved van, Tamás? Bánt valami?

— Rossz kedvem? Lehet. Nem tudom. Majd elmúlik.

De nem múlt el. Mikor egy óra múlva kilépett a fürdőkádból és kurta kezével végigpaskolta testén a bolyhos lepedőt, undorodni kezdett önmagától, ettől a lilaszínű hústömegtől, amelyet derékban kipárnázott már az öregség. — Ilyen lettél te, három év alatt — mormogta Fónagy Tamás, miközben sörte hajáról ledörgölte a vízcseppeket. A tükörrel nézett farkasszemet, hosszan, ellenségesen. Az időt nézte, a szétmállást, a halált. Így állott önmaga előtt percekén át, reménytelenül Fónagy Tamás nagybirtokos. Harminc év előtt vette át apja gazdaságát, karcsú volt, friss és fiatal. A föld megduplázódott azóta, erdők kerültek hozzá, legelők, halastavak, pesti villa, autó és cselédség, csak egyetlen dolog nem sikerült neki, nem tudta önmagát megmenteni. Nem ezt a testet így birkamirigyekkel feltűzelve, nem. Minek? Csak egy ökölnyi kis gyermekben, Istenem, növekvő, apró kis kölkben önmagát látni, élni, kacagni, két parányi kézzel kapva a valóság után, ami már ujjai közül lassan kihull. De ez sincs, senki sincs.

Csapkodni kezdte a hátát a törülközővel, mintha csak úgy a vizet szárítaná, de egyre hevesebben lendült meg a karja és az állkapcsa megfeszült. Talán csak a hatodik ütésnél vette észre, hogy mit is csinál. Fejcsóválva ült le a székre, a bolyhok közé dugta a homlokát, nevetni próbált.

— Eh, mi az ördögnek gyötröm itt magam — és a szürke ing után nyúlt. De gondolt egyet, csöngett.

— Puha piké inget hozz, a szmokingot készítsd elő. Karácsony van vagy mi a csuda.

És most az a pincér, az az izé, az a pincér föláll a székre, hopp, vigyázva, egyensúlyozva, hogy fel ne dőljön, óvatosan, na, azzal a vastag kezeddél és cukrokat aggat, mézeskalácsot. Meg aranyozott diót is, sok aranydiót, — mindjárt nyolc óra — az asszony meg a fehér pamutot vágja, kötözgeti az asztalszélen és két kipirult gyerek leleselkedik a kulcslyukon át. Biztosan leleselkedik, ó, az a két gyerek, ahogy ők is leleselkedtek, öten fiúk, valamikor a Fónagy-majorbán. És ő pedig, a Tamás, az öreg Tamás selyemmel átszőtt fekete nadrágtartóját gombolja, a nyakkendővel ügyetlenkedik, mert sohasem megy úgy, ahogy szeretné az ember. — Henrik, add rám a kabátomat.

Ilyenkor mákos tészta volt vacsorára, az anyja mindig megtartotta a bőjtöt, — nem sült csirke. — Köszönöm, ez a darab elég, de te csak végy még egyszer, Illy, annyit fáradtál, na, — kínálja vele a nagyságos asszonyt! — Sült csirke csak az ünnepen, pulykával együtt, de ő a pulykát sohasem szerette.

Vacsora után pedig ölbeettett kézzel várakoztak, — jónak kell lenni, ha a Jézuska jön! — Ott várakoztak mind az öten, feszengve, türelmetlenül, mind az öt fiú — és megszólalt a csengő.

— Jött valaki? — kérdezte Illy, a szeme megcsillant, ahogy az ajtó felé fordult.

— Ezt a virágot hozták, tessék,

— Tegye ide, az asztalra, Henrik.

Illy kiszedte a selyempapírból a drótokat.

— Nini, kis karácsonyfa! Tamás! Kis karácsonyfa.

— Szép. Ki küldte?

— Nem tudom. Itt a névjegy.

— Dr. Földes Ferenc tanácsjegyző.

— A Feri! Látod, milyen kedves. Úgy sincs karácsonyfánk.

— Nincs. Gondolhattál volna rá.

— Én? Hiszen te nem szereted. Te mondtad, hogy nem kell.

— Én mondtam? Lehet, gyerek nélkül minek is az.

— Tamás!

Fónagy Tamás az ujságba dugta vissza a fejét, de időnkint szivarszippantás ürügyével az asszonyra nézett. Illy nyugtalan volt. Könyvet tartott a kezében, de csak forgatta a lapokat. Nem olvasott. Az órát leste, a keskeny kis aranyórát a karján. Meg a karácsonyfára bámult, amely nem is volt igazi fenyő. Csupa viasz meg csillogó cukor. Pont kilenckor tompán hallatszott be a vendég csöngetése. Földes Feri mosolyogva hajolt meg. — Itt a jólszabott karácsonyi ajándék — gondolta Fónagy. — Isten hozott, öcsém.

— Igazán elragadó ez a figyelmessége, Feri. Nézze, milyen édes. Ugye, milyen édes, Tamás?

— Parancsolj, gyujts rá.

— Nagyon hálás vagyok mindkettőjüknek, hogy nem kell ezt az estét egyedül töltenem. Ebben a meleg családi körben, amelynek boldogságát . . .

— Hát miért nem nősülsz meg, öcsém?

— Ó, arra még ráér, Feri.

— Mit tudod te, én azt mondom, minél hamarabb.

— Igazad lehet, bátyám. Ilyenkor veszi észre az ember, hogy nincs rendjén az egyedüllét. Én például minden karácsonykor olyan-olyan — elégikus leszek. Mintha valami hiányoznék.

— De most jól érzi magát nálunk, ugye? Várjon,

csinálunk mindjárt egy kis karácsonyi hangulatot. Henrik, hozza a grammofont, kérem.

— A rádióban nincs műsor?

— Nincs. Nem is kell. Én már kiválogattam a lemezeket.

Mintha Fónagy Tamás levegővé pattant volna szét, ők ketten most serénykedni kezdtek. Feri a gépet húzta fel, Illy a tűt csavarta be, felgyújtották a mennyezetégők tompa fényét és most csingiling, a Jézuska megérkezik. Fónagy Tamás mozdulatlanul ült a széken. Ezek ketten, hogy értik egymást. Örülnek. Illy, mintha tizéves házasságát letörölték volna róla, barna kislányszemével nevet a karácsonyfára, két kezét mályvaszínű taftruhájára szorítja a keble fölé és egymásra néznek, ahogy felhangzik a karácsonyi dal. Fónagy Tamás az örömből kimaradt. Ők ketten igen, mintha ők játszanának most karácsonyt, mintha az élet csak ígéret volna, újrakezdés, mintha nem fájna ez itt senkinek, ez a dallam, ahogy az anyja énekelte s ahogy várta, hogy hozzá is elszáll egy asszony ajkán, ennek az asszonynak az ajkán, aki majd a gyermeknek énekel. A gyermeknek! Nem így dúdolva magad elé, Illy, nem így egy idegen férfival. Nem neki, hallod? Lilás lesz a szája, ahogy felugrik a székről kurta karját kinyújtva a lemez felé. A hangja fátyolos, alig érteni, csak ennyit mond:

— Ne recsegtesd, Illy! Nincs egy jobb lemez? — és leemeli a tűt, könyökével végigcsúsztatva az asztalon, a könyökével s amint visszahúzza, a karácsonyfa megbillen és a szőnyegre hull.

— Istenem! — sikoltott Illy és mind a hárman a széttört cserépre néztek, az eltorzult kis fenyőre ott lenn a földön, amely csak csupa viasz meg cukor. Az asszony lehajolt, hogy összeszedje.

— Hagyd, hagyd, majd a Henrik! — kiáltott rá Fónagy Tamás — ne nyúlj hozzá!

De Illy már a szőnyegen térdelt, óvatosan emelte fel a kis fenyőt. Keskeny orra remegni kezdett, ahogy szétszedte az ágait.

— Segítsen, Feri. A cserepeket.

És összerakták ők ketten a cserepeket az asztalra. Illy az aranyszalaggal átkötötte, aztán leült, sápadt volt az arca, az ajka körül keményre nyúlva és kicsit gonosz. A szemét elfutotta a könny.

— Nem is tudom, hogyan, nem is tudom, hogyan — motyogta Fónagy, a kialudt szivarvégét harapdálva.

— Ugyan semmi. De kérem, Illyke, könnyen megesik ilyesmi. A karácsonyfákkal mindig. Én voltam a hibás, hogy úgy a szélére tettem a gramofon miatt — Feri halkan beszélt, minden szót megfogva, kerekítve. Térdén kulcsolta össze ujjait. — Én már csak ilyen vészmadár vagyok. Két éve a sógoromnál Zalaegerszegen, ott meg a kisleányra dőlt rá a karácsonyfa, igazi nagy karácsonyfa, gyertyákkal. Szerencsére csak a karja égett meg a kisleánynak, ahogy rácsapódott az egyik ág. Eloltottuk. Mondom, nekem az ilyen dolgokkal nincs szerencsém. Bocsnat, most már megyek.

— Nem. Hát hova?

— Horváthékhoz kell fölmennem. Igazán nem tudtam kitérni. Még egyszer boldog ünnepet. Ha megengedik.

Az előszobába kikisérték őt mind a ketten. Az asszony egy darabig utána nézett a rácsos üvegablakon keresztül.

— Ez a mi karácsonyunk. Látod, ilyen a mi karácsonyunk!

— Ne haragudjál, Illy — szólt Fónagy Tamás csendesen.

— Haragudni? Nevetséges. De fáj, érted, fáj. Mit is várhatnék én mást tetőled? Irigyled, ha én boldog vagyok. Irigyled! Éppen olyan vagy, mint a testvéreid. Undok, irigy parasztok. Most megmondtam neked. Jó éjszakát! — Becsapta maga után az ajtót, de a sírása még áthallatszott, görcsös, felbúgó asszonysírás, aztán az is feloldódott az éjszakában.

Fónagy Tamás egyedül ült a csend közepén.

Az összegyűrt karú kis karácsonyfa állt előtte, a nyitott fekete grammofondoboz és lenn a szőnyegen a cukormáznak fehér, csillogó pora. A mellébe időnkint visszatért az ismerős szorongás, ilyenkor az ingére nyomta a kezét, simogatta körbe-körbe és sóhajtott. Igen, ilyen az ő karácsonyuk. Ilyen az ő életük. Megtörve, összekuszálva, hamis, cukros csillogással. Miért? Sokáig lebegett a kérdés így fölötte, elvegyülve a füstkarikákban — ez ma már a hatodik szivar. Miért? Ők ketten talán nem is hibásak. Minek hát az a gyűlölet, nem parasztirigység. Illy tévedett, gyűlölet, amely elfogja néha, hogy számonkérje az összekapcsolt két élet gyümölcsét? Illy! Pedig szereti ezt az asszonyt, szereti és sokszor, sokszor rátámad valami, hogy két kezébe kapná a nyakát, megfojtaná, akár egy írigy paraszt. Micsoda ostoba hímmé válhatik az ember. Megfojtani? Talán azért is, mert egymásra mosolyogtak, mert kezet fogtak fönn a hegyoldalon, mert egymásnak dúdolták itt az angyaléneket... Szerelmesek, ördög tudja, de szerelmesek. S ha ő most szépen félreállna, nem lenne írigy, nem, azt mondaná, tessék, parancsolj, itt a karácsonyi ajándék, épp összeilletek, és lenne gyerekük, kettőjüknek, gyerekük lenne és rájuk dőlne a karácsonyfa, hehe, ez a vészmadár Feri, vigye kánya az egészet.

A homlokát kezdte simogatni. Meleg van idebenn. Henrik talán elfelejtette elzárni a fűtőtestet. Nem csönget neki. Karácsony van. Aludjon békén, ha kedve tartja. A pincér fiai is alszanak, képeskönyvvel meg a falóval az ágyban, a párnához ragadt a koszorú füge. Szegény Illy, szegény, szegény Illy! Hallgatózni kezd. Már nem sír, már moccanás sem hallatszik a szomszéd szobából, ó, kár volt elrontani az örömét, tönkre tenni az örömét, tönkre tenni a mai estét, szegény Illy, zsebkendőjét a szájára szorítva talán már el is nyomta őt az álom. Ha most a szívükre tudna hullani a boldogságból csak egy hópehely.

Fónagy Tamás üresen maga elé bámult, a szeme egyre fényesebb. Aztán arrább csúsztatja a széket az asztal felé, megfogja a grammofonkart, ráteszi a lemezre, néhány reccsenés, a gép sustorog, halk gyerekhang ömlik szét a szobában, rácsordulva az alvó asszony álmára is. Fónagy Tamás lehúnyja a szemét, édességet érez, puha várakozást. — Jöhetnek már? — kérdi akkor valaki, benn a lelkében kérdi, de ő megremeg belé, szólni nem tud, csak a fejével bólint. S akkor a csukott ajtón keresztül két kisfiú ugrik be a szobába, két pirosarcú fiú, négy- meg hatévesek. Ide futnak, ide Fónagy Tamáshoz, a térdére szökve, igen, ide a térdére, a melléhez bújnak, hogy a szíve megdobban belé, nagyot dobban, ahogy a fülébe súgják: Apa, apa! Fónagy Tamás mosolyog. Jobbkezét a szívéhez emeli. Oldalt billen a feje.

A tű még kattogva járt, sziszegve, súrlódva a lemez közepén tíz vagy húsz percen át.

Féltizenkettő lehetett.

SÁRMÁNY

Én, megjegyzem, soha életemben nem láttam. Pár napja csak, hogy hallottam a nevét, egy vasárnap reggelen, amikor a dombos útról a templom felé tért le a kocsi — a kis filiális tornya fehéren csillogott a nyárfák között — és Jóska bátyám, a körszakállas falusi orvos lelkenedve kiáltotta a fülemben:

— Nézd azt a lovat a kútnál! Éppen olyan, mint az én Sármányom volt, hogy a gáz lökje fel!

Persze, én ezt csak közömbösen vettem tudomásul. Meleg volt meg a kerék is veszedelmesen vágódott a tegnapról maradt kátyúba. De Jóska bátyám nem hagyta annyiban a dolgot.

— Ó, hát a Sármány! Te nem is tudod a történetét? Na, megállj, majd délután lesz időm és elmesélem neked.

Igy nyári időben, ha az ember falura megy pihenni, délutánra nemigen akad szórakozás. Megbecsültem hát Jóska bátyám ígéretét és négy óra tájt már a diófa alatt a hűsben várakoztam reá. Jött is ünneplő szivarral a szájában, János meg bicegve cipelte utána a jeges vödörben a bort meg a vizet.

— Tudod, fiam, nem is olyan egyszerű dolog megkezdeni a falusi doktorkodást. Mikor a szegény, öreg Timár bácsi meghalt és Őrzse nénéd biztatására otthagytam a kórházat és eljöttem erre az elrugszakodott vidékre, hát bizony a deákori biciklimen karikáztam dombra fel, dombról le, egyik beteghez a másik után. Sehogy sem volt ínyemre a dolog. S aztán, hogy lassan gyűlni kezdett a garas, elhatároz-

tuk Erzsikével együtt, hogy segítünk a helyzetben. A félszerben még ott állott Timár bácsi hintaja, egy-pár lovat kellett volna venni hozzá, hogy egyszerre mód meg tekintély legyen. Kocsisnak pedig jó lesz a János is, aki már itt olyan cselédféle volt. Így határoztuk el. Hisz úgylis a huszároknál szolgált, amíg át nem ment a lábán egy málhás szekér. Szép csendben akartam a dolgot megcsinálni. Mikor a keresztúri vásár napja megérkezett, szóltam a Jánosnak, kérje kölcsön a harangozó szekerét meg a sovány lovát, mintha valami szállítmányféle akadt volna a városban benn. Jó emberek; tudtam, hogy megteszik, a fiukat úgylis ingyen kezeltem, mikor diftériás volt a télen. Meg is tették.

Furcsa izgalommal ültem fel a szekérré János mögé, aki úgy kihúzta magát, mintha már a grófnét vinné parádéra. Mert hogy nem sok lóval akadtam eddig össze, az egyszer bizonyos. Jóska, Jóska, — mondtam — hogy is fogod ezt te megcsinálni? És Őrzse nénéd egyre a fülembé dünnyögte: Aztán jól nézze meg, vigyázzon ám, hogy be ne csapják, ide ne hozzon valami veszekedett dögöt.

— Jól van, lelke, vigyázok én, vigyázok. — De azért szerettem volna már túllenni rajta. Hát ahogy megyünk, döcögünk, rázkódunk a faluból kifelé azzal a szegény gebével, a malomszernél utolér a falu első gazdája, a Csárdás bácsi. A fiát te ismered; a tanító, aki tegnap itt járt. Az öreg akkor is volt már vagy hatvan éves.

— Vásárra, doktor úr, vásárra? Tán bizony lovat venni?

Meghökkenem. Hát ezt meg honnan tudja? Ej, ez a János, már megint eljárt a szája.

— Lehet, — mondom — majd ahogy adódik. De kitől hallotta kend?

— Csak úgy beszélük, beszélük. Meg hogy a hintót megnézte a bognár. Nem vak az ember, igaz?

Aztán szépen meginvitált, hogy ha nem venném rossz néven, hát inkább ülnék át a bricskájára, illen-

döbb lenne az a doktorunkhoz. János ezzel a gebével úgyis oda talál. Eszembe ötlött akkor valami és át is ültem a hátsó ülésre. És úgy menetközben kissé körülményesen megkértem az öreget, — hisz mind-egy már, ha úgyis tudja (meg titokban örültem is egy kicsit) — hogy a lóvásárlásban segédkezzék. Nem mintha olyan nagyon nem értenék a lovakhoz, — azt nem szabad bevallani — de kend mégis csak jobban esméri, hogy ide milyen a jó, hisz a lovak vidékenkint is változók, ugye?

Poros, szeles augusztusi nap volt. A torkom cse-repesre száradt, ahogy ott ödöngtünk két óra hosz-szat már a Csárdás bácsival. János is megérkezett a gebével és onnan integetett a szekerek közül, hogy mi lesz, mindjárt delet harangoznak, és még mindig nem vettünk lovat. Mondom neki, légy türelemmel János és ballagtam a Csárdás bácsi nyomán, aki hol jobbra, hol balra fordult — nem szabad semmit sem elsietni — és mustrálta az egyik lovat, körbejáratta a másikat, tapogatta az orrukat, a fogukat vizsgálta meg, sőt még a farkukon is rántott egyet, hogy nem rúgósak-e. Aztán úgy odavetve mondta, no, mi az ára? De csak állt tovább.

Mikor megszólalt a harang, az öreg megemelte a kalapját. — Lesz ló, doktor úr, lesz ló. Csak nem kell elsietni. Most tessék valahol harapni egyet. Én meg addig elmék a Szekereshez, hogy a malacot el-intézzük. Úgy egy óra mulva itt leszek.

Valahogy nekem sem tetszett már a dolog. Mon-dom a kocsisnak: Te, én azt hiszem, nem kellene az öregre várni. Gyere, megvesszük a lovat mi ketten. Látom, nem olyan nagy eset. Volt már ott egy pár, amely mustrálás közben a szemembe ötlött. Szép, nemes állat volt mind a kettő, az egyik fekete, azt mondták, angol félvér, a másik meg magasabb, nyúl-lánk, felszegett fejű pejló. Myrtha és Sármány. A káptalani bérlő árulta őket száznyolcvan koronáért, már magam sem tudom biztosan. Öröm volt nézni, amint elsétáltatták előttünk, alig volt szívem az alku-

dozáshoz, de hát százhatvan koronában megegyeztünk. S ahogy a kocsihoz vezetik őket, büszkén gondolom: Ej, de szép lovad van neked, Jóska, de ügyes fiú is vagy, jól csináltad!

Szerszámozás közben az öreg Csárdás is megérkezik.

— Van már ló, nézze csak.

— Hát igen, hát igen, — mormogja az öreg kissé elsötétült képpel — meglehetősek. De kipróbálta-e a doktor úr?

— Persze, hogy. Hát körbejártak. No, köszönöm a fáradtságát, Csárdás bácsi. Marad még? Mert én otthon akarok ebédelni.

Elköszöntünk. A két derék állat megindul. A harangozó gebéje a szekérhez van kötve. És nagy-szerűen megy is minden, egész a Makkhetes fogadóig, ahol a Sármány egyszercsak megáll. Nem használ annak sem gyepőlőszár, sem ostor. Nem indul. A szekereken nevet a nép. Jánost elfutja a méreg. A lovak közé vág. De Sármány csak rázza a nyakát, ugrik, a rúdnak farol. Nem szeretem a botrányt. Mondom Jánosnak: Ne üsd azt a lovat, adj neki zabot, talán éhes. Sármány eszik, eszik dagadtan, jóízűen és nyerít. Mi meg csak ülünk, ülünk és körülöttünk porzanak a hazatérő szekerek. Aztán nógatjuk: Sármány, Myrtha! De hiába. Közben eltelik vagy egy óra. Csárdás bácsi mellettünk hajt el a bricskával. Adjon Isten! Doktor úr, hát nem mennek a lovak? — és elégedetten, ravaszul mosolyogva cserdít a két feketéje közé.

Könnyű neki, gondoltam és szidom a saját fejemet, hogy mért nem hallgattam az öregre. Sármány, Myrtha, — mondja János összeszorított fogakkal, látom, roppantul szégyenkezik. Ahán, bevásárolt az úr, — ez meg az utca véleménye és mit tudom én, miért, de tetszik nekik a dolog.

— Ne üsd azt a lovat! János, adj neki inni, hát-ha szomjas.

A fogadóból előkerül a vödör. Sármány iszik,

iszik és megint nem indul. Csak nem köthetem a két lovat a szekerelemhez és a gebével hajtsak haza, hisz kinevet az egész falu. Már éppen vissza akartam küldeni Jánost a bérlőhöz, hogy bánom is én, adjon vissza százötven koronát, de a lovakat vigye a csudába, mikor Sármany húzni kezdett, egyre jobban neki lendülve, Myrtha is tűzbe jött és viszik a szekeret, hogy csakúgy röpül. Alig tudtam megkapaszkodni a szekérbordában és majd a nyelvem haraptam le, amíg a kocsis fülébe kiáltottam: Látod, bánni kell velük, jó lovak ezek, te, János, bánni kell velük. És így értünk büszkén és baj nélkül haza, de Őrse nénéd ebédjéről már elkéstünk.

Reggel mondom Őrzsének, ma urasan megyek a betegekhez, befogatok a hintóba. És addig az udvaron állok, nézem, hogyan vezeti elő János a lovakat. Aztán beszálltunk. Gyí, te, — Myrtha indulna is, de Sármany meg sem moccan. Legfeljebb ágaskodik, ha ostor éri, feldobja a farát vagy kirúg, a szeme haragosra lobban. János kérleli, simogatja, szidja, üti, már tán dorongot is ragad. Engem meg elfut a méreg. Fogd ki azonnal, ne üss rá többet. Inkább gyalog megyek. Az ablakon Őrse könyököl, zsebkendőjét cibálja a fogával. No, lesz nekem!

Másnap ismét hiába minden. Befogtuk, kifogtuk, elindult, megállt és így ment ez heteken át. Megsokaltam a dolgot és írtam a bérlőnek, jöjjön, vegye át a lovat, ha pedig nem, szakértőket hivatok, hogy lássák, a ló csökönyös. És beperelem, be én. A bérlő visszaírt: A ló kifogástalan, jól húz, nemes állat, csak érteni kell a bánásmódját. Mit volt, mit tenem, végül is kértem, tűzzék ki a vizsgálat napját. Egy szombat délben megjelent nálam Majer Tóni, a városi állatorvos, akit én hívtam szakértőnek, a jegyző is begördül meg a bérlő szekere, az hozza az intézőt meg a szakértő népet. Jó ebédet kellett adnom. Őrse ki is tett magáért szokása szerint. Ebéd után kivonulunk az udvarra. Tóni partnak állítat egy ócska szekeret, rárakat tizenkét zsák árpát.

Szép lovak — mondja a jegyző, amíg János a hámmal bajlódik. Majd meglátod te is, hogy mit ér a szépség — gondolom magamban. — Ez a szekér se fog megmoccanni. — A kocsis kézbe veszi a gyep-lőt. Na, gyerünk János. A két ló összevágja a fejét, megindul, megfeszül a lábuk, hip-hop és a szekér már fönn is van a domboldalon. Sármány még nyerít is, mintha kiröhögne. A szakértők összenéznek. Elmennének ezek Pestig is — mondja a jegyző. Az intéző rávág: Hát tetszik látni, nincs itt hiba. Én meg restellem az esetet. De aztán eszembe jut: Adjanak írást róla. Fizetek. A bizottság feloszlik. Tóni meg a jegyző még nálam maradt, mert csak ötre kellett menniök a vonathoz.

Négy órakor Sármány meg Myrtha a hintó előtt rágták a zabot. Tóni még vigasztalt is, amint elindultunk: Jóskám, én mondom neked, nagyszerű ez a ló! — Igaza volt. Mentek is azok, ragadták a kocsit egész a szövetkezetig. (Bort mértek ott is.) Aztán egyszer csak lassít a Sármány és megáll. Kezdődik a régi móka. Tóni kaparja a fejét. Múlnak a percek. — Az ördögít neki, hát ez megréfált bennünket, — dörmögi a jegyző — a bizottság meg már nincsen itt. Még hozzá a vonatot is lekéssük.

Mit tehattünk mást, levitettem őket a bíró kocsi-ján, a Sármányt pedig szépen hazahajtották, mint a kecskét.

Nekem azonban már készen volt a tervem. Mikor a szomszéd megyeszéken vásár volt, a Sármányt szekérhez kötve vitte be a kocsis. Én a falu szélén leszálltam és a nép közé elegyedve figyeltem, hogyan vezeti elő János a lovamat. Úgy jött, mint egy városi kisasszony. Öröm volt nézni ezt a pompás állatot, nem akadt ott párja száz ló között sem. A kupecok összedugták a fejüket, az egyik meg Jánoshoz szaladt:

— Kié a ló?

— Hát a doktorunké — mondja a kocsisom.

Akkor meg hozzám jön, kérdi, mi az ára. Száz

korona — feleltem neki büszkén és lám, a kupec rövid huza-vona után kifizet nyolcvanát. Jól van, nem bánom — mondom akkor neki. A szépsége ugyan százat is megérne, de legyen rajta haszna magának is. A kupec bólint egyet, én meg nagyot lélekzettem úgy hirtelen. Csakhogy túl vagyok rajta.

Dolgom volt még a faluban és úgy két óra tájt kászálódtam a kocsihoz, hogy hazamenjünk.

— Nézze csak, doktor úr. — mondja János. — Most fogja be a kupec a lovat. Ott, az ő pejlova mellé.

Magam is odafigyelek. De mikor felül az ember a szekérre és megsuhintja az ostort, a két ló szétugrik, elszakítja a szerszámot, ledobja magát a földre és úgy kelnek fel fülig sárosan, mint a malacok. A kocsis a hasát fogta, én meg a könnyeimet töröltem, de aztán soknak találtam ezt a vidámságot: Gyerünk innen, János, mert baj lesz.

Este megjött a harangozó és elbeszélte, hogy a kupec csak azon dühöngött, minek fogta be a csökönyös lova mellé az újat. Még utóbb eltanulja a rossz szokását. — Hát csökönyös volt a lova? — szól János fejcsóválva és nagyot mulat az eseten.

Én azonban hosszú ideig nem mertem a pénzhez nyúlni. Gondoltam, hogy az ember még visszahozza a lovat. De nem tette. Vagy három hónap mulva kapok egy levelet a Nyírségből. Valami Kasznár nevű bérlő írt a Sármány miatt, vegyem vissza, mert csökönyös. Mit vitázzam vele? Az írás válaszolt: A Sármány nemes, magasvérű állat, jól húz, kiválóan fut, csak tudni kell a bánásmódját.

De gondolod, fiam, hogy a Sármány eztán békén hagyott? Két év mulva, két év mulva, mondom, kapok egy idézést messze Dunántúlról, hogy mint tanú jelenjek meg a Sármány ügyében. Szegény Sármány, már Szekszárd körül járt akkor. Természetesen nem mentem el. Hisz a lóhoz végeredményben kevés a közöm. De nem is hagyhattam volna itt a falumat.

Jó pár esztendő telt el azóta. Magam is meg-
őszültem, megfogott az idő, a diófám, szegény, amo-
lyan szélütött, s talán a Sármányt sem nógatja többé
senki, mert földre fektette a pusztulás. Hát igen, de
az első lovam volt.

ÜZENET A TŰLVILÁGRÓL

Nyugtalanul sétált az előszobában föl és alá. Időnkint a tükörbe nézett, megsimogatta vörös, borostás arcát. — Nem, az nem lehet — mormogta ilyenkor s szinte várta, hogy a tükörből visszaszól rá a biztatás. De onnan csak két öregedő, összeszűkült szem fénylett felé s ő erre zavartan gyűrögetett egy papirost a kabátzsebében. Aztán az órájára nézett. Félkilenc. Itt kellene már lennie. Kinyitotta az előszobaajtót. Kiment a lépcsőházba, nem bánja, mondjon a cseléd, mondjanak a szomszédok, amit akarnak. A korlátra hajolt, fülelt. Nemsokára árnyék vetődött a földszinti falra, egy férfi jött, kis táskával a kezében. Na, végre! De azért leszólt, hogy megbizonyosodjék:

— Endre!

— Halló, Péter bácsi, jövök.

Balázs Péter fellélekzett. Visszahátrált a küszöbig, ott fogadta az érkezőt.

— Van valami baj? — kérdezte ez s a fogas előtt szemügyre vette az öreget.

— Majd odabenn. Soká jöttél.

— Betegnél voltam, utánam telefonáltak, hogy hívatsz.

— Hívtalak. Hogy is mondjam. Nem bízom az orvosokban, már tudod, akárkiben. Tizenöt éve nem voltam orvosnál. Hagyd, ne beszélj bele. De most kell. Rád gondoltam.

— Péter bácsi, hát természetes, hogy az unokaöcséd . . .

— Nem egészen természetes. Évek óta felém sem nézel. Újévkor egy kártya, hát ez nem rokonság. De kinek-kinek a módja szerint. Aztán el is felejtettem, hogy orvos vagy. Csak ahogy délután. Akkor a homlokomra ütöttem, persze, az Endre. Vizsgálj meg, kérlek — s máris vetette le egyszerre a kabátot meg a mellényt.

— Mi a panasz?

— Panasz? Hát voltaképp semmi. Csak ez a baloldal itt. Mintha volna valami a bordám közt, ami nem odavaló. Az inget is? — kérdezte rekedten. — No, nézd. — Azzal elébe állt hordóbaszakadó mellével. Dörzsölgette a bőrét, mintha szégyenkezne. Ahogy az orvos hozzá hajolt s a nikkellapot többször a bordáihoz nyomta, Balázs Péter arca egyre aggodalmasabb lett. Félszemével az öccsét figyelte. Lecsüngő karja aprókat vonaglott.

— Szív? — szólalt meg, amint az orvos abbahagyta a kopogtatást. — A szív? Itt a torkomban is szorít meg végig a karon.

— Semmi különös, Péter bácsi. Egy pillanat. Megnézzük a vérnyomást. Na, valamivel több, mint kellene. Hány éves is most a bácsi? Hatvanegy? Nem, hatvanhárom. Hát az ember már nem egészen fiatal, itt is, ott is apróbb nyomok. Nem izgatta fel valami?

— Miért?

— Csak úgy mondom. Mert az izgalom, az nem jó. Méreg a szívnek, Péter bácsi. Márpedig minek mérgezzük magunkat, ha nem kell.

— Szóval te, Endre, te azt gondolod, hogy nagyon beteg vagyok?

— Isten ments! S ha azt mondom, sok folyadékot ne igyék, feketét se meg napon se sokat legyen, inkább csak árnyékban, az is csak elővigyázatosság. De holnap délelőtt jöjjön be a rendelőmbé, szeretnék még néhány dolgot megnézni. Akkor majd előírom az életmódját.

— Holnap? — szólt az öreg s a gallérral bajlódó

keze erőtlenül csúszott le. — Jó, holnap — és bólogatott. Aztán mintha rászánta volna magát valami lehetetlenül nagy dologra, az orvos mellé lépett, megragadta a karját. — Te, Endre, — szólt és egy pillanatig szinte fuldokolva kapta a levegőt — te az öcsém fia vagy, úgy mondd meg nekem, lélekre, ahogy igaz, nem fenyeget, nincs, nincs, Istenem, nincs életveszedelem?

Az orvos szeme elkapta nagybátyja tekintetében az átcikázó rémületet.

— Csacsiság, onkli, csacsiság — s biztatóan veregette az öreg, kidülledt erű kezét. — Életveszedelem? Ezzel a szervezettel akár húsz évet is élélhet. Na, persze nem bravúroskodni. Márványasztalt emelgetni, mint Zomborban, a papa mesélte.

— Szóval, — folytatta Balázs Péter eltéríthetetlen makacssággal — szóval úgy gondolod, eh, szármáság — és ezzel leült.

Mosolyogni próbált, de a szembogara változatlanul merev maradt, az arca mintha fából lett volna s a haja tövén gyöngyözött a veriték. Az orvos nézte. Fél — gondolta. — Erős szívizgalom. — A táskája után nyúlt. S akkor hallotta az öreg rekedt hangját:

— Esküdjél meg, Endre, hogy nem, hogy nem fogok, nem fogok meghalni, ma éjjel.

Az orvos meghökkent, felkelt a székről s bátyjához hajolva megfogta a vállát.

— De Péter bácsi, micsoda gondolat! Semmi alapja sincs, hogy ilyesmitől féljen.

— Esküdjél meg.

— Most vizsgáltam meg a szívét, vérnyomását, semmi más betegségnek jele sincs. Megnyugtathatom . . .

— Esküdjél meg! — hajtogatta az öreg.

— Péter bácsi, emberek vagyunk, de arra esküszöm, hogy legjobb orvosi tudásom szerint sem ma, sem holnap, sem azután nem kell ilyesmitől tartania.

Az öreg visszaroskadt a karosszékebe.

— Hát akkor, akkor olvasd el ezt — s azzal a zsebéből egy összegyűrt papirost húzott elő és ernyedten a térdére ejtette.

Endre felvette, kisimította. Recés papírszelet volt, nyilván tömblevélből szakították le, rajta kapkodó, kezdetleges írás. Nagy, torzított betűk: — Holnap éjjel utánam jössz, Erzsi.

Balázs Péter hunyorított szemmel figyelte öcsésének arcvonásait. Az orvos értelmetlenül forgatta a papirost. Az előző percek izgalma után most talán el is sápadt egy kissé, mint valami titok előtt. Aztán a nagybátyjára nézett.

— Mi ez? — kérdezte. — Micsoda számárság ez? Ki ez az Erzsi?

— Erzsi? A te Erzsi nénéd. A feleségem.

— Erzsi néni? Ugyan. Erzsi néni meghalt évekkel ezelőtt — szolt mosolyogva. De ahogy egy pillanattal bekapcsolta ismét a szemét az öreg riadt tekintetébe, az ő szívét is mintha megbizsergette volna egy ismeretlen szorongás. A szeme tovább siklott az íróasztal fölé a falra, s ott látta nagynénje arcképét: hidegen, fölényesen, ahogy ez a szívtelen asszony az életen végigvonult. Erzsi néni! S talán az is eszébe jutott, hogy ez az öregember, igen, hogy egy őrült, egy mániákus ül itt előtte. Hidegvérrel tolta arrább a papirost. — Ki írta ezt az ostobaságot? — s annyi megvetést adott a hangjába, amennyit csak lehetett.

— Erzsi írta. Tegnap. Ma éjjelre szól.

Endre mosolyogni próbált.

— Érdekes. Ilyen csúnyán ír szegény Erzsi néni — és a papirosra bökött. — Na és mondja, Péter bácsi, hogy jutott ehhez a papirosához?

— József testvér útján a tegnapi szeánszon.

Az orvos felkacagott.

— Ahá, megvan! — kiáltotta. Szívből kacagott, megkönnyebbülten, mint a gyerek, amikor egy játékos rém elsuhan. — Spiritiszta lett, drága Péter bácsi, szeánszokra jár. Megengedi? De erre rágyuj-

tok egy cigarettára. — Tudja, Péter bácsi, — folytatta nagy füstkarikákat fújva a csillár felé — majdnem megijesztett ezzel az ostoba papírral. Már azt hittem, hogy baj van idefenn. De azért meg kell, hogy szidjam. Ilyen józan, okos ember, ahogy én a bácsit ismerem, hogy tudott bedúlni ilyen szélhámosságnak?

Balázs Péter arca egy kissé felengedett. Mentetődzve válaszolt:

— Te azt mondod, szélhámosság. Sokan hisznek benne.

— Hisznek. Sokan azt is hiszik, hogy a harmadik asztráltest aranygolyóvá lesz a krumpliföldön. De maga, Péter bácsi! Nem tudom megérteni!

— Hit dolga.

— Hit dolga? Rendőrség dolga. Ez az írás itt. Egy embert így megrémíteni, halálra izgatni. Hát ez gyilkosság, alávaló egészségrontás, nem babona. — Az orvos tűzbe jött s öklével a papirosra ütött. Aztán nyugodtabban folytatta: — Nem került Péter bácsi valami gazember karmaiba?

— Gazembernek? — kérdezte az öreg felegyenesedve.

— Úgy fest a dolog. Legszívesebben a rendőrségre vinném.

— Nem, nem, hova gondolsz.

— Miféle szeánsz az? Hogy került oda?

— A Dezső révén.

— A Dezső vitte el? Az unokaöcsém?

— Az.

— Az a széltoló csibész. Rávall.

— Hagyd, nem olyan rossz gyerek az. Te, tudom, sose szeretted.

— Nem én azt a finom kis selyemfiút.

— Ne mondj ilyet. Gizi nénéd fia.

— Az lehet. De most nagyon kíváncsi volnék, hogy jutott ehhez a cédulához. Régóta jár ebbe a társaságba?

— Ősz óta. Tudod, hogy eladtam az üzletet, foglalkozás nélkül maradtam, hát olvasgatni kezdtem. Dezső hozott könyveket. Egyszer spiritiszta könyveket is. Érdekelt. S akkor azt mondta Dezső, hogy van neki egy barátja, ott szeánszokat tartanak, én is elmehetnék, legalább gyakorlatban is látom a szellemi erők működését. Elmentem. József testvérnek hívjuk a barátját, az a médium. Ir, ha transzba kerül, üzeneteket ír a túlvilágból. Sokszor voltam már ott, olvastam mindenféle híres ember üzenetét. De nem hittem. Egyszer azt mondta a József testvér, nem akarok-e a feleségemmel érintkezésbe jutni. Megpróbáltuk. Erzsi először nem jelentkezett, csak a negyedik alkalommal. Azt írta, hogy elég jól van, mert átkerült a szürke folyosóba, nekem meg, hogy vigyázzak a fagyott lábamra s hogy minden jóval lássam el a Tincsit, az angóramacskát, a zsemleszínűt, mert már nem él soká.

— Tincsi? Erzsi néni macskája? Mi van vele?

— Tincsi egy hét mulva elpusztult — mondta Balázs Péter megsimítva az arcát — és én azóta hittem. Egy hónappal ezelőtt az az üzenet jött, hogy már nem sokáig tart a földi megpróbáltatásom, készülődjek jócselekedetekkel a megtisztulásra. Azóta csakugyan fájni kezdett itt az oldalam és fölriadtam többször éjszakánként, mintha megfulladnék.

Az orvos hirtelen mozdulattal kettétörte a cigarettáját.

— Gyalázatos! — mormogta magában s türelmetlenül intett az öregnek, hogy tovább beszéljen.

— Dezső akkor azt tanácsolta, hogy hagyjuk abba az egészet. Így is tettem heteken át, de tegnap nem bírtam ellenállni. Félttem és vonzott, érted? Először úgy volt, hogy mégsem fogjuk hívni Erzsit, de József testvér egyszer csak transzban felkiáltott, hogy Erzsi jelentkezik. Nem mertem megnézni, mit ír. Dezső kapta el a papirost, összegyűrte, nem is akarta megmutatni, úgy szedtem ki a kezéből. Ez

volt — tette hozzá a papírra mutatva. — Gondolhatod, milyen éjtszakám volt. Az ember öreg, öreg, élt is eleget, de elmenni, azért az mégsem könnyű, igaz? Te orvos vagy, tudod. Délutánig csak magam kínlódtam, nem bírtam tovább, telefonáltam neked.

— Nagyon jól tette, Péter bácsi. Szegény. Hogy megviselte ez a kínlódás. Szóval hitt neki, hitt ennek a buta tréfának. Mert tréfa az egész, kegyetlen, komisz tréfa. Csak azt tudnám meg, miért?

— Tréfa? Tréfálni mernének velem? Endre, te azt gondolod, hogy ennek semmi komoly alapja sincs?

— Nincs. Lélekre mondom, ahogy előbb kérte, hogy beszéljek. Hiába csóválja a fejét. Inkább mondja, Péter bácsi, — folytatta az orvos néhány cigarettaszippantás után — vár valamit magától ez a fiú? Az embernek mindenre kell gondolnia. Úgy akarom megkérdeni, csinált valamiféle végrendeletet?

— Igen — válaszolt az öreg vontatottan. — Csináltam. Még három éve.

— És megtett valakit általános örökösnek?

Az öreg habozott. Nagysokára válaszolt.

— Endrém, értsd meg, nem titeket akartalak megrövidíteni. De három éve, mikor Gizim halálán volt, én is végrendeletet csináltam, hogy az egyetlen húgom fia ne maradjon ellátatlanul.

— Nem kell mentegetődznie. Szereti Dezsőt, ráhagyja a vagyonát, minekünk bebeszolásunk itt nem lehet. Csak az a kellemetlen, hogy nekem kell ilyen hitványságot felfednem.

— Hitványságot?

— Hát nem érti, Péter bácsi? Dezső siettetni óhajtja a pillanatot, amikor a pénzre ráteszi a kezét. Ezért rendezte ezt az egész spiritiszta komédiát.

Balázs Péter mereven bámult az öccsére. Kapkodta a levegőt. Felállt. Végigment a szobán. Fejét simogatta.

— Nem, a Dezső, ez lehetetlen.

— Persze, hogy lehetetlen — folytatta az orvos kipurulva kegyetlenül. — Belőlem az elfogultság beszél. A Dezsőke nem játszott össze a Máté médiummal, nem mérgezte meg a macskát, nem volt körmönfont ravasz, utolsó alávaló, nem akarja halálba kergetni az ő drága hiszékeny bátyját, nem.

— Endre, az Istenért, hát ekkora lehet a gonosz-ság? A Dezső! Nézd, egész rosszul vagyok belé!

Az orvos a megtántorodó öreg mellé ugrott.

— Péter bácsi, üljön csak le, ne izgassa magát. Persze, hogy csak tréfa volt. Majd megbeszéljük a Dezsővel.

De Balázs Péter lerázta a nyugtató kezét.

— Hagyj, Endre, hagyj. Nincs mit megbeszélni. Ha ez igaz, agyoncsapom, mint egy kutyát. Hát mi vagyok én, mi? Hát ezt lehet? Azonnal idehivatom azt a, azt a...

— Nem szabad — szólt az orvos a hivatás hangjának szigorúságával. — Nem engedem, hogy kitegye magát ilyen izgalomnak. — S jó erősen karonfogva Balázs Pétert, lenyomta a székbe, mint egy gyereket. — Jelenetet csinálni, szó se róla — s mert látta az öreg tagok ideges reszketését, hozzátette: — Mindjárt adok egy csillapító injekciót.

— Nem kell, — makacskodott Balázs Péter — nem kell. Köszönöm, te jó vagy. De az, az a halálat nem bírja kivárni?

— Ugyan, ne is beszéljünk róla. Csak magára gondoljon, arra, hogy nyugton kell töltenie ezt az éjszakát. Holnapra másképp látja majd az egész szamárságot.

— Szamárság? Elvetemültség! Ó, az a gyilkos! Mikor úgy szerettem, mint a fiamat. Dédelgettem, pénzzel tömtem. Hát lehet ez, lehet? A Dezső, — a hangja elcsuklott — szerettem, tudod Endre, nem volt fiam, gyeregem — s a fáradt, öreg szemekből megindultak a könnyek. — A Dezsőke.

Két nagy tenyerét az arcára tapasztotta s amíg

meg-megrázkódott a teste, már csak úgy magában mormogta:

— Ezt érdemeitem én? Ilyet tenni velem, hát lehet ez, lehet?

Az orvos megkísérelte, hogy valamiképen enyhítsen a helyzeten.

— Ne ítéljük meg véglegesen, Péter bácsi. Talán nem is ő volt. Talán a másik, az a Máté vagy József vagy hogy is hívják. Az találta ki ezt az alávalóságot. Ijesztgetni akarták, hogy igazi spiritalizta legyen.

— Ijesztgetni? — horkant fel Balázs Péter s az orvos felé fordította elmázolt, könnyes arcát. — Hát megijeszttem én őt, de úgy! És látni sem akarom, tudni sem akarok róla. Itt van, nézd.

Fölkelt, hevesen, olyan lendülettel, hogy Endre nem tudta visszanyomni. Imbolygó lépésekkel ment az íróasztalhoz.

— Mit csinál, Péter bácsi? — kiáltotta az orvos.

— Mit? A végrendeletet! Adok én végrendeletet!

Zökkenve szaladt ki az alsó fiók, ahogy az öreg elsápadt, nagy fejével meghajolt. Keressélt a papírok közt s egy pecsétetes sárga borítékot emelt ki.

— Nesze! — ordította. — Nesze! — s vad haggal tépte darabokra. Akkor maga elé meredt, ujjai közt még a széttépett papírt szorítva. Viaszsárga arccal előre dőlt, magával rántotta az íróasztallámpát. A feje a karosszék támlájára esett s onnan siklott a szőnyegre tompa puffanással.

Az orvos szinte zuhanva térdelt le mellé s míg jobbkezevel a beteg mellét tette szabaddá, baljával megnyomta a csengőt.

— Segítsen, — szólt a házvezetőnőnek — az új rosszul lett. Oda a dívánra. Húzzon le kabátot, inget. Adok egy injekciót.

De a koffein már nem segített. Az élet nem tért vissza a szemekbe, a szívbe nem tért vissza a lük-

tetés. Féltizenegy volt, amikor Endre a díván melől felállt.

— Két gyertyát hozzon — mondta fakó hangon az asszonynak, mert eszébe jutott a zombori halottvirrasztás.

Körülnézett. Az íróasztalhoz ment. Hazatelefonált a feleségének, hogy közölje vele a hírt. Ő még itt marad, itt kell maradnia.

Papiros zörrent a lába alatt, ahogy ellépett az íróasztaltól. Oda intette az asszonyt, aki szipogva, két gyertyával belépett.

— Szedje fel, kérem, ezt a levelet — mondta hirtelen, hogy egy másik gondolatot elfojtson az agyában. — Ide bezárjuk, így — s a fiókra ráfordította a kulcsot.

Fáradtan ült le a karosszékebe. Cigaretára gyujtana, de a halottra tévedt a szeme és visszacsúszta a tárcáját.

— Szegény, — gondolta magában — szegény! Csalódottan, keserűen itthagyni az életet. Hja — és felsóhajtva a támlának vetette a hátát. Fönn a falon Erzsi néni arcképe nézett vele szembe, hidegen, ellenségesen, ahogy ez a szívtelen asszony az életen végigvonult. Erzsi néni! S akkor a szívéen végigszaladt egy ismeretlen szorongás.

— Megbolondultam? Mi vagyok én? Babonás fajankó? — villant belé tiltakozva, idegesen s az asztról felkapta az összegyűrt kis papirost. Hargosan dugta be a zsebébe. Persze, túl sok volt az izgalom ezen a mai estén — s az előszobába ment, hogy mégis elszívjon egy cigarettát.

Az asszony a két gyertya előtt abbahagyta a sírást. Imakönyvéből felpillantva sunyin utána nézett.

BÚCSÚZÁS JÚLIÁTÓL

Csak akkor tudta meg, hogy megérkezett, amikor sáros fűrészporba süppedt a lába s a visszacsapódó ajtó mögött megpillantotta a hordárokat. Az utcán a kapuk már zárva voltak. Az esti köd az aszfaltra fagyott. Olyan volt kinn a téli város, mint a belétörődő ember kábultsága, merevre vont és keserűen csukott száj, két szem, amely tört, tompa fénnel bámul maga elé. De a csarnokban már érezte a pályaudvar melegét. A kőszénfüst íze émelyítően a nyelvéhez tapadt.

A zománcablához lépett. Kétszer is elolvasta félhangon rágsálva a szavakat: Wien—Páris, huszonháromharminc. Még van idő. Még tizenegy óra sincs.

Most már biztosan vége van a vacsorának. Félretolják a székeket. Szentkirályi tanácsnok utoljára emeli fel násznagyi poharát az ifjú pár egészségére. Helvei Pista a gyűrűt forgatja az ujján a gyerekkori szemölcs felett és időnkint a jegyfüzetet tapogatja meg a mellényzsebében. Szóval izgatott. És Júlia? Ki tudja? Talán sápadt. Talán nevetni kezd azzal a furcsa, üvegharang nevetéssel, mintha meg lenne csorbulva a lelke.

— Párisba mentek? Vigyázz magadra, Julikám, egyetlenem! — És Anna néni átöleli a lányát. Az előszobában kulcsra zárják a bőröndöket.

A rendőr ott állt tétlenül a csarnok közepén, fehér kesztyűjét néha összeverte és nevetve szólt oda a krákogó portásnak, aki narancsot evett és a tenyerében egymásra rakta a héját meg a magokat.

Már fel-felhangzott a bélyegzőgépek kattanása. Künn az oszlopok előtt sikitva állt meg egy-egy gépkocsi. És jöttek a fekete kofferek, a bőröndök sárga csattal, plédek, esernyők, egy-egy harsány szám a hordárok szavával, emberek és újra emberek. András szeme rajtuk feledkezett. — Ezek is nászutasok? — kérdezte magától és olyan fáradt gúny öntötte el, hogy maga is elcsodálkozott. De már a második gyufa tört el az ujja közt, látta, hogy remeg a láng, amint cigarettájához emeli.

Sétálni kezdett izgatottan és türelmetlenül s ahogy a folyosó végén az ajtóhoz ért, hirtelen úgy érezte, hogy menekülnie kell. Menni. A ködbe ki és ki az éjtszakába, hogy a torkában fájjon újra a hideg, hogy ne hallja senki, igen, senki, amikor fojtottan, tompán kiáltani fog. Kiáltani, mit? Istenem, mit? — csak kiáltani. Vagy csak úgy összekuporogni, ahogy a lelke sírt és itt a tél, hosszú fehér ingben. Megszédült. — Na, csak nem fogsz elájulni! — A foga közt mormogta ezt, gorombán, arcul ütön és az ajtónál visszafordult. Bátorság! — így biztatta magát, bátorság! Hiszen az idő rendben leperreg és más-e az a szépség, ami mögötte lesz, mint a régi, ámulva látott karácsonyfa, amit Jézuska hoz és Vízkereztre szétbontanak. Miért futna el? Itt fog maradni szépen, így távolabb, meghúzódva a folyosó falánál. Semmi feltűnés, semmi komédia. Csak épp hogy mégegyszer lássa Júliát, bújócskát játszva talán magával is. Végigkóstolva, hogy így szakadsz el tőlem, de a lelkem rád szövöm, mint egy sálat a nyakad köré, hogy ne tudd majd kibogozni sem, mikor holnapra asszony leszel. Nagy magános büszkeséget érzett erre a gondolatra, mintha magától mindent eloldana.

Maga sem hitte volna, hogy búcsút venni ilyen könnyű dolog. Nevetve gondolt már a délutánra, mikor otthon feküdt kábultan, mozdulatlanul (még hallja talán a koppanást, amint a lábfeje rúgott egyet-egyét az ágy faoldalán). Akkor azt hitte, hogy

összeroppan. De ez is elmúlt. Csendben, egyszerűen, csak egy kis szevenált kellett a nyelvére tenni. Egy csöppet most is keserű a torka, hat hónapig tartó szerelem után nem is csoda. Hat hónapig, amíg láthattam az arcod, a hangod hallhattam, bűgő üveg-harang. Igen, de nincs tragédia, nincs önmagát rontó szenvedély, okosság van és gyógyszerek, keserű, szegénységet csillapító gyógyszerek, nyugodtan lehet mindennel szembenézni. Nyugodtan, így a játékbazár redőnyének támaszkodva. Meg sem rezzen a szeme. Nem rezdül meg, pedig őket látja, Helvei vörhenyes bundáját, zöld kalapját, amint megáll Júliával a csarnok közepén. Kék róka ül az üvegharang nyakán, öszesbe hajló csillogással, megduzzadva a hidegtől meg a büszkeségtől, két kilencszáz pengős, gazdag, szép darab.

András csak néz, mozdulatlanul, mintha végtelesen lenne állítva a lelke. Magába szív minden kis részletet, letörpítve és elsuhan fölöttük. Talán csak halkán szól oda valami csillagporos magasból, halkán: Hát elmégy, kis húgom? — hogy a fájdalmát is testvérré simogassa. De a két autólakktáska már futni kezdett a váróterembe, nyomukba gurult a kalapskatulya meg a pléd is, nagy angol takaró, pirosakat rikoltva András felé. Ó, ha Júlia erre fordulna most! De Júlia újdonsült férjére néz. Helvei a bundájában kotorász, kifordítja a szarvasbőrzsebet, a kabátjához kap, ni, keres valamit, a jegyeket, igen, na végre, persze ott a mellényében megtalálja és akkor boldogan, úgy égfelé tartott kesztyűujjakkal karol Júliába. Már csak az ajtó csapódott mögöttük. Furcsa, hát ennek vége van.

András sétál a folyosón. Tulajdonképen nincs itt már dolga többé. Elmehet! Szabad! Milyen egyszerűen szabad. Mintha különös mámor volna benne. Vagy talán láz? A keze ugyan nyugodt, szét is feszíti az ujjait és megfontoltan zárja össze. Csak a lába rúgja a sáros, vizes fűrészpport a keramitkockákon.

A dohányárus ablakánál egy asszony ütközött neki. Hócsizmás, kövérke asszony. Dőlt belőle a deres hideg, onnan kívülről az éjtszakából, ahova mennie kellene. András visszahőkölt, motyogott valamit. De az rá sem hederített, kipirult arccal kiáltotta hátra: Siess, Béla, siess már az Istenért, még csak öt perc.

És tovább szaladt hosszúkat csoszogva, a kezében táská meg madzagos csomag.

András is hirtelen utánuk indul. Már ott kapkod a pénztár ablakánál, perronjegyet vesz s a hűsfilléreseket a zsebébe szórva futni kezd a várótermen át. A bécsi gyorshoz? Első vágány.

A hordárok aludni vitték az üresen maradt kékikocsikat, lassan, tempósan kiáltva, inkább megszokásból: Vigyázat! Néhány búcsúzó ember rázta lompos nagy kezét a becsorgó hidegben, toppantva egyet vagy féllábra állva. De András csak a hálókocsikkal törődött. Találgatta, vajjon hol lehetnek. Már el is akart osonni, a vonat mellett szinte meglapulva, amikor megpillantotta Helveit, aki a legfrissebb revűkkel a kezében most éppen a második fülkébe megy és behúzza az ajtót.

Legfrissebb revűkkel, hát nem a lelked lapozgatód? — András mosolyog, fonnyadtan mosolyog és továbbmegy a vasutasok és csomagok között. Ott áll meg a mozdony előtt, ahol vasoszlopok jelzik az éjtszakát. Fázik. Összehúzza a sálját, az ajka megmozdul, mintha szólni akarna, szólni ehhez a lomha, csendes géphez, amely elviszi Júliát. De nem talál szavakra. Először áll most így szembe vele, ezzel a villanyra járó nagy dobozzal, amely szelíd és alattomos. Csak nagysokára tud beszélni, vontatottan, a szája elferdül, ahogy elősziszegnek a szavai: Te viszed el őt. Te viszed el, akit szerettem.

Ellágyulva néz az éjtszakába s a könnyeseppen át felragyognak a lámpák kinn egészen a hídig, ahol a sín majd jobbra fordul. És újra súgja a mozdony felé: Vigyázz reá, nagyon vigyázz reá!

Ajtók csattantak mögötte. És semmi több. Csak egy pirossapkás hosszú ember emelte fel a zöld-lámpás botot, aztán mozogni kezdtek az ablakok, csúszva sikított egy fagyos kerék, a kerekek, mind, a kerekek András árnyékán, András lelkén át, igen, a kocsik teste feketén és a fény az arcába csap, egyre több fény, egyre gyorsabb az ablakok sora, hogy megszédül belé. — Júlia! — kiáltja hirtelen, ahogy elsuhan a hálókocsi — Júlia! — s mintha meglódult volna benne minden emlék, egyszerre futni kezd az oszlopok mellől kiugorva. Hogy mit akar, nem is tudja már, ablak ablak után zúg tovább, egy lépcső sűrölja, valaki rárivalt, de ő csak fut a vonat oldalán meg-megcsúszva a sikos kövön. A keze kinyúlik, hogy elkapja a korlátvasat.

Egy percre mintha ő is úgy repülne valami boldog célhoz megtapadva, ahol nem is kell fogódnia. A térdén érzi, hogy van teste is, a homlokán csorog egy kevés melegség. De nem akar moccanni sem. Csak amikor hallja, hogy emberek futnak feleje, emeli fel lassan a fejét. A deres földet látja piros csöppekkel az arca helyén és künn az ütköző fölött a tiltó lámpa fényét egyre kisebbben, egyre távolabb.

VETÉLKEDÉS

Április tizenkettedikén kezdődött Mészáros Csöpi kinszenvedése. A nap úgy indult, mintha öröm napja lett volna. Apa már reggel kijelentette, hogy kora délután elmennek megtekinteni a családi házat, amelyet Gál bácsi megvételre ajánlott Szentmihályon. Csöpi nagyon boldog volt, amikor meghallotta, hogy májustól kezdve majd Szentmihályon laknak. Unta már az Alpár-utcát, a házat, ahol senkivel sem volt szabad barátkoznia, a buta szűk folyosót, ahol semmi rendes dolgot sem lehetett elkezdeni. De Szentmihályon kert lesz, tele gyümölcsfával, így mondta az apa, ott kertészkedhetik majd, ültethet hagymát, répát meg virágokat s a homokban lehet majd hűgával, a kétéves Marikával kiöntöt is játszani. Meg HÉV-vel bejárni, az sem utolsó dolog. Édesapa már csinált róla fényképet is, ami a bérletbe kell. Neki is lesz olyan bérlete, mint a Gál Ferinek.

— Gál Ferivel jársz be majd reggel az iskolába — így határoztak a szülei. Hát persze a Gál Ferivel, de Csöpi nem örült ennek különösen. Nem szerte ezt a fiút. Elég volt, hogy együtt kellett vele lennie a gimnáziumban, ahol első A-ba jártak. Elég volt a tízperc, amikor mindig bokszolta meg ütötte s a multkor is, a tornaóra előtt hátulról a fejére húzott egy guminadrágot. De azért barátkozott vele. Kellett. Először is Gál bácsi az édesapja kartársa, együtt vannak a Takaréknál, azután meg úgyis tartozni kell valahová.

A kirándulás jól sikerült. A megállótól csak kétpercnnyire volt a kiszemelt ház, takaros épület új

vonalakkal, hiszen három éve készült. Mészárosnének különösen tetszett. Csak a kertet találta kicsinek meg nem volt az udvaron poroló. Mészáros tervrajzot készített a szobákról. Csöpi a villanykapcsolókat meg a vízhúzó mótort próbálta ki, Marika pedig egy óvatlan pillanatban a vakolatot kóstolta meg a teraszon, jó volt. Aztán átmentek Gálékhoz, hogy megköszönjék nekik a kommandálást. Gálék két házzal laktak odébb ugyanabban az utcában.

— Hát eljönnek maguk is a mi kis falunkba, Gizó? — mondta Gál a régi barátság jogán. — Meglátja, milyen jó itt. Ha akarom, főváros, ha akarom, vidék. Tetszik a ház?

Mészárosné köszönte. Csak az ára körül kell egy kicsit simítani. A két férfi nyomban a törlesztési tervhez fogott.

Az asszony ölébe vette Marikát.

— Tudod, édesem, alig várom már, hogy kijöjünk ide. Vidéki lány vagyok én, nem szerettem én soha azt a levegőtleniséget odabenn. De főképp a Marika miatt, ugye drágám, te miattad, hogy kint totyoghass a kertben?

— Az. A gyerekek felbecsülhetetlen. Mi is azért jöttünk ki két éve. Nézd a Ferikét. Olyan nádszál legényke volt, kákabélű, most meg...

— Vasgyúró — bölintott Mészárosné a két fiú felé, akik már a teraszról a kertbe futottak.

— Micsoda étvágya van. Két ekkora vajaskenyeret evett meg ma is egy csésze kávéval uzsonnára, utána hozzám jött, mama, mit lehet még enni? De meg is látszik rajta. Mintha nem is lenne Csöpi-vel egyidős.

— Csöpi azért a korára jónövésű, Lilikém, nem mondhatni.

— No, de meglátod, ha itt kinn lesztek. Levegő meg napfény! Csöpin látszik a városi szín. De nem baj, Ferike is ilyen volt. Most meg! Nézd, hogy tornázik, nézd!

Csakugyan ügyesen csinálta. Ott függeszkedett a hernyózó létrán s úgy kapaszkodott öt-hat fokot felfelé. Csöpi milyen gyámoltalanul állt a létra alatt zsebredugott kézzel, s mikor Feri egyre biztatta, hogy csinálja utána, milyen ványadtan lógott, lábával rúgkapálva, mint egy béka, Mészárosné lekiáltott a teraszról:

— Csöpi, ide gyere, hallod? — nem, nem bírta ezt tovább nézni.

A sérelem, amely anyai hiúságán esett, kissé elült, mire a villamosba szálltak. Marika nyomban elaludt a karjában s ő megszokott boldogsággal szorított egyet-egyet az apróságon.

— Nyolc és félezerért megkaphatjuk a házat. Jó vétel lesz. Szóval megvegyük?

— Tetszik, — bölintott Mészárosné az urának — tetszik. És kell a Marika miatt. Meg Csöpi miatt is — tette hozzá s talán szelídebben gondolt barátnőjének szavára. Lilinek elvégre igaza van. Csak jót akart. Most, amikor mindenütt a sport, a sport. És nézte a fiát, fürkésze, vizsgálóan. — Sápadt ez a gyerek, — mondta magának némi szemrehányással — ni, milyen karikák vannak a szeme alatt. Nem, ezt nem hagyjuk így. S hogy nyomban haszna is legyen a délutánnak, hát rászólt:

— Ne görnyedj előre, olyan vagy, mint egy sóskifli. Vesd meg a hátad. Úgy ülj nekem, mint egy cövek, amíg be nem érünk a Keletiig.

Lefekvés előtt maga vitt be egy pohár tejet a fiának.

— Ezentúl minden este kapsz külön tejet és párna nélkül alszol, mint a Feri. Na, ne mórিকázz! Egy-kettő meginni.

Csöpi gyűlölte a tejet és most már Ferit is gyűlölni kezdte. Csak hánykolódott párna nélkül, kesernyés gyomorral órákon át. Három este azért még kibírta a kúrát, de a negyediken felnyöszörgött úgy éjfél körül s nem győzték reggelig a mosdótálat eléje rakni. Mészárosné kétségbeesett volt és

tehetetlen. — Ó te, te, — mondta — ó te, te! — Anyai makacssággal azonban rögtön más módszerekre gondolt. A megvalósítás már váratott magára, másnap ugyanis tizenötödike volt s Mariska, a cseléd kijelentette, hogy elsején elmegy, mert ő fővárosba szegődött s úgy hallja, nagyságáék májusban falura mennek. A költözés és cselédszerzés gondjai így temették el Mészárosné átnevelő szándékát. Csak épp hogy evésre buzdította a gyermeket s mikor már az új házban rendezkedtek be Szentmihályon, a teraszra meg a kertbe zavarta ki, ott tanuljon.

Ezek voltak Csöpi legboldogabb hetei. Ebéd után levitte a fák közé a kerti széket s elnézelődött, négyöt latin szót bemagolva. Nézte, mint kövérednek a nyurga kocsányokon a cseresznye hosszúkás, zöld sörétei s hogy szőrösödnek meg az őszibarackfákon az apró bolyhos boggyók. Akkor Marika is hozzá tipegett. Hol egy virágot hozott, néha bogarat, de legtöbbször legyet és ők szétszedték a virágot is meg a bogarat is, apróra, ahogy csak lehetett. Ha homok lett volna De homok még nem volt. Kapott azonban egy kis darab földet az édesanyjától a kert sarkában, azt művelhette uzsonna után, ha minden leckéjét fel tudta mondani. Borsót, babot, lencsét ültetett belé, hagymát nem meg répát sem, mert azt a mama nem adott, de egy kis dinnyefészket, azt csinált, hátha lesz belőle valami.

Igy késő délután Feri is átjött hébe-hóba. Ugrált, rendezkedett, birkózni akart, fára mászni s mert Csöpi nem állt kötélnek, megfenyegette, hogy széttapossa a veteményesét. Bele is taposott az egyik délután, éppen a friss babokra, amelyek egy napja bújtak csak elő s két köszönő kézként tartották még égfelé halvány sziklelevelüket. Csöpít elfutotta az indulat. Hallatlan bátorsággal mint a hörcsög ugrott Ferinek s öklével a gyomrába vágott. Feri meghökent:

— Megütöttél, te?

— Meg — lihegte Csöpi s leeresztett kézzel várta, most mi lesz.

— Nem ütlek vissza, te nyavalyás, de jó, tud meg, hogy a Tengelyből kidobunk.

— Nem dobtok ki, az Alföldy nem enged.

— Alföldy? Hát én parancsolok. Különben is csak száanalomból vettünk fel téged.

— Nem igaz, én is vonattal járok.

— De mióta? Különben is ma sem tudtál bukfencet vetni a plinten. Kiröhögtek, he, oldalt estél, mint egy béka, te béka. Különben is, aki hármas lesz tornából, az a Tengelyhez nem tartozhatik.

Mészárosné épp a kerítésnél állott a nyeső ollóval. Fordult egyet, bement a házba. Nem küld át Gálnénak a dupla orgonából. Egy szálat sem. Ezek után.

Csöpi aggódva látta másnap, hogy az édesanyja benn járt az iskolában. Voltaképp nem kellett volna semmitől sem félnie, a félév óta nem rontott le semmit, csak a torna! Az nem megy, nem megy — ezt ő is megállapította vállatvonva, nem lehet rajta segíteni. De Mészárosné más véleményen volt s ebéd után az urának elő is adta ezt:

— Elhanyagoljuk ezt a gyereket, a Kovács tanár úr is mondta, puhányt nevelünk belőle, élhetetlent. Az ilyen agyondédelgetett gyerekekből lesznek a fáradtak, az idegesek. Igaza van Kovács tanár úrnak. A Feri, látod, a Feri az igen, de te, — Csöpi szemlesütve hajtogatta a szalvétáját — de te, ide nézz, ha veled beszélek. Nem akarom, hogy az osztály maflája légy! — és az asztalra csapott. — Hogy ülsz már megint, te osztály maflája! Nem vagy a fiam!

— Gizó, Gizó — szólt Mészáros csillapítva.

— Nem, nem, hagyd. Elég a dédelgetésből. Ezen túl nem is vagy Csöpi. Egy ilyen vén kamasz. Jenő.

— Tessék — szólt a férj most már unottan és idegesen.

— Semmi, csak mondom, Jenőnek hívjuk. Semmi Csöpi. Vagy nem bánom, Jenőke. Még bukfencet

sem tudsz vetni a plinten. Futni sem tudsz, csak lődörögsz. Fuss, fuss, mars ki a kertbe, ott fuss nekem az úton fel és alá!

Estére újból eltűnt a párna és megjelent a tej, a ronda bönység tej, amitől Jenőkének keserű lesz a gyomra és elmaradt az anyai csók, amellyel Mészárosné kisfiától álomra búcsúzott.

Délben, ahogy az iskolából hazajött, még furcsább változások várták. A bejáratnál két lyuggatott oszlop feküdt, a kert végében ingujjra vetkőzve egy ember gödröt ásott. Épp az egyik kis őszibarackfa helyén, amely már elszabdalt gyökerekkel hevert a cseresznyefa tövébe húzva.

— Gyűrűhintát csináltak neked, Jenőke, — mondta Mészárosné, amint a fia kérdő szemét meglátta — egy vasrudat is át lehet húzni az oszlopokon, ha kell, az lesz a poroló.

Délután már a tett helyére is vezették; papa, mama meg a Marika is ott volt. Szép fehér köteleken lógott a két bőrrel bevont karika. Jenőke megállt, a szüleire nézett.

— No, rajta, rajta, — biztatta Mészáros — fogd meg, ahogy az iskolában szoktad.

Jenőke megmarkolta, kissé magas volt, lábujjhegyen szaladt egyet, aztán csüggött rajta, himbálva, rángatódözva, mintha áram érné. Marika visongott, a fiú megismételte kétszer, háromszor, aztán leugrott, az egyik karikát lógni hagyta, a másikat magasba lendítve igyekezett a kettőt összekocantani. Mészárosné türelmetlenül vonta el a száját.

— Mást nem tudsz?

Jenőke vállat vont: — Lehet. Tudok is — s egyik gyűrűbe fogózkodva felhúzta a testét egy parányit.

— Hát ez így nem megy — szolt az asszony s tanakodva félrevonult az urával.

Jenőke meg rábámult a mozgó karikára s mikor szép párhuzamosan megálltak egymásmellett, ott hagyta őket. A kis barackfát kereste. A fáskamra mögött volt már. A levelei fonnyadni kezdtek. Je-

csak álldogált a fonott karosszékek mellett, ahol a vendégek helyezkedtek el a kaputól balra a jegenyék alatt, mert ott a legtágasabb s máris eloldalgott Jenő két magával vive. Aztán csak jött hosszú orral, elszontyolodva s odaállt Mészárosné elé:

— Gizó néni, nincs fönn a kötél.

— Nincs, — mondta az asszony közönyösen — tegnap levette az Ágnes.

— Nincs már gyűrűhintátok? — kérdezte Gálné is csodálkozva. — Pedig Feri meg akarta mutatni...

— Ej, milyen kár. De gondoltam, most az utolsó két hétben, a vizsgák előtt inkább tanuljatok.

— Ó, tanulni! — Feri lebiggyesztette a száját, aztán mint a héjja körülnézett. — Nem baj, itt is lehet! — kiáltotta hirtelen. — Nézd Csöpi — s azzal a kerítéshez futott, elkapta a rácsot, felállt rá s onnan a jegenyefára lépve az ágak közt kezdett mászni felfelé.

— Ferike, a ruhád, az új ruhád! — szólt rá Gálné kicsit idegesen.

— Elég legyen, azonnal gyere le! — ripakodott rá az apja is és bocsánatkérően mormogta a háziaknak: — Nagyon rakoncátlan ez a gyerek, de otthon előveszem.

Feri megállott úgy kétméternyire a kerítés fölött a fán, egy kézzel fogódzva meghajtotta magát, csetintett egyet s mint a mókus, máris siklott lefelé.

— Brávó! — kiáltotta Hamar, a főpénztáros s a családi viszonyokkal teljesen járatlanul fordult Jenőkéhez: — Hát te, kis öcskös, te is tudsz így mászni?

Jenőke elpirult, félszemével a fát méregette, már feleletre nyílt a szája, de Feri közbevágott:

— A Csöpi? Á, dehogy!

— Városi gyerek ez, hogy jusson fához? — szólt Mészárosné mentegetődzve. — Majd megtanul.

— A Csöpi? Soha. Tornából antitalentum.

Mészárosné megfogta a saját kezét, hogy szájon ne törölje ezt a nyelves mihasznát.

Kellemes, hűvös volt a teraszon. Ott fogyaszták el az uzsonnát, sokat ettek és sokat beszéltek, csak Jenőke nem bírt túljutni a tortája felén. Tologatta a villájával jobbra-balra a maradékot. Mészárosné intett Ágnesnek a szemével, hogy vigye el előle a tányért.

— Nincs étvágya a drágának? — csapott le a beszédtemára Hamarné.

— De. Egyébként. Nem tudom, most mi van vele, — s hogy elébevágjon a további megjegyzésnek, rászólt a fiúra: — Eredj, hozd a cigarettát, elől maradt az asztalon a kertben.

Az evést már mindenki befejezte, csak Feri majszolt még apró süteményt. Hamar, a főpénztáros elővette tárcáját, szép arany cigarettatárca volt s engedelmet kért, hogy rágyujtson.

— Jaj, várjon kedves, csak nem szív a magáéból. A Jenőke már hozza. Hol is marad ennyi ideig. Eredj utána, Feri, tán nem találja meg.

De Feri már szaladt is vissza s lelkenedezve kiáltotta:

— Gizó néni, Gizó néni, a Csöpi fönn van a fán.

— A fán? — kérdezte az hitetlenkedve.

— Nem is jön le addig, amíg meg nem tetszik nézni, azt mondta.

— Jézusom, az a gyerek! — pattant fel Mészárosné és a többiek is. — Na nézzük, gyerünk.

Sárga és fehér folt a zöld lombok között, két kapaszkodó kéz, összekuszált szőke fej s az arcon riadt nevetés, így állt Jenőke fönn a jegenyén. Az inge felcsúszott a mellén s a lába, ahogy a biztos pontot kereste, meg-megrándult és reszketett.

— Brávó! — kiáltotta Hamar elismerően s a fiú erre kitárta félkarját, meglóbázta és meghajolt.

Akkor nem tudni hogyan, az egyensúlyát veszítette-e el vagy megcsúszott a lába, de egészen előre-bukott, megsurrantak az ágak, Mészárosné sikoltását hallani, Jenőke jobb kezével egy csomó levélbe markolt, ágat talál, csapkodó baljával is megragad

egy másikat s úgy siklik le az orgonabokrok fölött két ágba kapaszkodva. Egyméternyire van már, akkor egy reccsenés s a törött ágakkal oldalt esve a földön terül el. Még hullik rá egy-két jegyenyelevél.

A főpénztáros kapja fel elsőnek, Mészárosné zárja rémulten a karjába, de Jenőke megrázza magát, kiegyenesedik. Az ajka vértelen, reszkető, ahogy elmondja kétszer:

— Fönn voltam, fönn voltam, anyu!

— Gyorsan egy pohár vizet! — és nézik, forgatják, nyomkodják, nem fáj-e, nem törött-e el valami, de csak a könyökén meg az alsó karján van egy kis horzsolás.

— Katonadolog — mondja Hamar, segít a nadrágot leporolni.

Mindenki fellelékzik, no, hála Isten! Csak Mészáros méregeti komoran a feleségét. Feri is csendes. Meg-megnézi barátja sérült karját és a búcsúzásnál odasúgja: — Nem baj, hogy nem sikerült, sportbaleset.

Ez Jenőkének is a véleménye. S mert nem szidta meg senki, meg korán ágyba dugták, csendes, magába kuporodó örömmel bújt meg a takaró alatt, s még az is jó volt, hogy a karja fáj. Félálomból rezzent fel, amikor nyílt az ajtó. — Persze a tej, a mama hozza a tejet. — De Mészárosné üres kézzel jött be, megállt az ágynál s lélekzetével tapogatva kereste a fiát.

— Alszol? — kérdezte halkán s mert Jenőke nem válaszolt, percekig állt így a fia fölé hajolva. Az ujjai kinyúltak s a gyerek vállát követve megtalálták a sérült kis kezét. S amíg a szája gyöngéden, szinte áhítattal körülcsókolja mind a két sebet: — Csöpi, — mondja — Csöpi — ismétli, de inkább úgy magának s máris megy kifelé az ajtón.

AZ ELNÉMITOTT ISMERETLEN

Kovács András doktor sóhajtva csukta be maga után az ajtót. Az előszobából behallatszott még a szerencsétlen asszony csendesedő sirása. De az előbbi komédia nem kezdődhetik újra többé. Ez bizonyos. Kovács András fellélekzett. Nem csoda. Vagy egy óra hosszat kellett az asszony lelkére beszélnie szépen csitítgató szavakkal, míg végre megszabadulhatott. Mit is tehetett volna mást? Neki sincs pénze, neki is vannak behajthatatlan követelései, s ha választani kell a háziúr meg az elaggott szobrászművész között, nem vitás, hogy ő, az ügyvéd a leggazdagabb érdekét védelmezi. Nagyon sajnálta ezt a boldogtalan teremtést, akire öreg korában nyomor vár, az utca, a szegényház. De így nem mehet tovább. A mult negyedben már kifizetett helyette háromszáz pengő lakbértartozást és még azóta az asszony egy fillért sem törlesztett neki. Az a két kis bronzgyerek, amely most zálogképen a dolgozószoba sarkában huzakodik, szoborgyűjteménynek már épp elég. A szerencsétlennek be kell látnia, hogy az ő jószándékának is határa van. Két hét múlva jön a kilakoltatás. Nem első eset, hogy ilyen kegyetlenül kell a törvény betűjére böknie. Ki tudja, hány századik. Évek óta jóformán más nem is akad: foglalás, végrehajtás, összebogozott kis motyó, amit egy-két nekikeseredett ember a vállára vesz. Aztán a gyerekek, Istenem, apró kis kölkök, szipogva, bőgicsélve a szitkozódó szülők nyomában. Mennyi elkallódott, partjavesztett ember.

De Kovács András ügyvéd ma mégis nyugtalanabbul járt a karosszékek közt fel s alá, ma mégis

idegesebben kaparta helyre cipője sarkával a félre-
csúszott perzsaszőnyeget. Helyesen cselekszem-e?
— kérdezte magától, ahogy megszokta már ezt a
kérdést három évtizeden át minden este így a szí-
vébe nézve. Sovány arca ilyenkor még keskenyebbre
nyúlt, a szeme el-elrévedezett a talpa alatt puhán
megbúvó szőnyegen. Helyesen cselekszem-e? —
kérdezte újra, de ez a kérdés most csak ürügy volt,
megnyugtató. Hirtelen körülnézett a szobában.
Mintha még mindig hallaná azt a hangot, igen, on-
nét a fekete könyvszekrénytől visszaverődve, azt a
keserves kiáltást, amelyet a kifulladás öreg tüdő hör-
dülése meg-megszaggatott. — Csak még, még egy-
szer segítsen rajtam a doktor úr, ha Istent ismer,
nem akarhatja a halálomat, ha Istent ismer, — és
lekuporodott előtte, szegény fekete rongycsomó és
a kezét csókolta, Ernyeiné a kezét csókolta, alig
tudta elkapni tőle.

Künn már az ajtó csukódott a meggörnyedt öreg
nő után, a cseléd rakosgatni kezdte az előszobában
a székeket. Nem kísérté ki, pedig kellett volna, de
valahogy szabadulni akart tőle meg ettől a felindu-
lástól is, amely még mindig tompa nyomásként ült
a bordái közt. Ha Istent ismer, ha Istent ismer —
ez a három szó tapadt meg az agyában és fülében,
ezt hallotta még azzal a kissé rekedtes suttogással,
ahogy csak a szűkölő félelem tud meghallgatásért
könyörögni. Furcsa, — motyogta akkor félhangosan,
ahogy szokása volt, agglagények bolondos szokása,
egy-egy szót intézve önmagához, mintha a társtalan-
ságot a beszélgetéssel így meg lehetne bontani. Fur-
csa, ez a banális nyöszörgés, hogy is hathatott rám
ennyire, és Kovács András doktor végigsimította
kopasz negyvenéves fejét. A könyvszekrény előtt
megállt. Az aranycímkés nagy fekete könyvek vi-
gasztalanul verték vissza sápadt arcát az üveglapon.

Napról-napra jobban megviseli ez a sok herce-
hurca. Meg a töprengés. Ó, igen, a töprengés, úgy
hánykolódva éjszakánkint, nem a jövőért, azzal már

rég leszámolt, kisimitva az összegyűrt papírlapot, hanem a másik nagy kérdés miatt, ostoba kérdés miatt, az is lehet, hogy hát mégis mi az értelme mindannak, amit cselekszik. Hogy él, hogy szaladgál, hogy eszik, hogy lakbért fizet, hogy tovább tolja azt a sárban rekedt kis kocsit, az életét, igen, itt lent a földön, ahol már utat se lát. Miért utat, miféle utat? Hát nem lehet kiölni soha azt a beteg izgalmat, amely mindig cél után keresgél? Most, hogy minden elmaradt mögötte, asszony, család, vagyon és siker és csak ez a közepes kis ügyvéd maradt, kis lomha állat, meghúzódó pókhassal a mellény alatt, még akkor sem lehet higgadtan, tisztán mindent lemérni, hogy ebben az emberrengetegben rossz kis bozót voltál és a gyökered lassan korhadni kezd. Vége, egyszerűen vége, cél és ok nélkül, mint ahogy tejút van, tölgyfák és kövek. Ha Istent ismer — megint ez az ostobán megtapadt gondolat, persze, az agyveleje valahogy kimerült. Nincs rugalmassága, nincs benne megfelelő anyagcsere. Már multkor is érezte ezt a Tömössy-ügnél, ahogy örökké arra az aláírásra gondolt. Ha Istent ismer — de nem! Mit akarnak tőle, mit akar ez a szuggesztív boszorkánykiáltás. Nem segít, azért sem segít, Kovács András doktor most nem ismer Istent, nem ismer szánalmat, megalkuvást. Hát akkor helyesen cselekszem-e — kérdezte az ügyvéd, mintha saját kínlását élvezné. Régóta érezte már, hogy felelete csak viszonylagos, hogy nem tud többé a tények gyökeréig hatolni a nélkül, hogy fel ne kavarná a lélkét. Inkább kitért a válasz elől. Magára húzta hát a törvények mítoszát, amely a birtoklót védelmezi, a közömbös harcnak nagy meséjét, amelyben az erősebb mindig jogcímet talál, hogy a gyengébbet veszni hagyja. Mint ahogy ő is kibújt a segítség alól. Pedig megtehetné. Elég, hacsak körülnéz a szobában. Mennyi fölösleges lom, ami pénzt jelent. Pénzt és egy kétségbeesett asszony életét, akit a nyomor üldözőbe vett. De miért? Minek tegye meg? Ha egy-

szer elkezdéné, nem volna többé megállás és ha minden vagyonát is a szakadékba dobná, a szegénységet mégsem lehetne feltölteni. Minek tegye meg? Mert Erneyei valamikor a barátja volt? Oreg barátja, még a háború alatt, amikor fel-felszaladt hozzájuk téára, vacsorára és ő a cingár, huszonöt éves ügyvédjelölt meg Erneyei, a nagyszakállú művész, lázasan, öldöklő ösztönöktől lobogva kísérték nyomon Mackensen legújabb hadműveleteit, a műteremben, ahol zsákvászonba borítva párolgott néhány félig kész szobor, s a sarokban a nádszékek fölött hallgatta őket egy mohába burkolt pálmafa. Először Erneyeit vitte el a tizenkilences spanyolláz, aztán egy téli éjszakán a pálmafa is elfagyott, s a törékeny kis asszony kezében nem maradt más, mint egy kötvénycsomag. Mert nem volt tehetséges, nem volt ez a háborgó asszony művész sohasem, csak az ura nimbusza verődött vissza rá, amikor az anyaggal kacérkodott. És aztán éveken át ő, Kovács András doktor intézkedett, amikor a halott férj műveit kellett értékesíteni, amikor a bútorokra került a sor, a műteremben már csak egy rozszant díván maradt, egy londoni szekrény meg egy csomó anyag. Fanatikus, még mindig fanatikus ez a hatvanötéves Erneyeiné. Népkonyhára jár, de otthon izgága művész lesz belőle, vázlatot vetít, agyagot gyömöszöl s a szeméből még mindig az a régi hit sugárzik, amelylyel gyermekkora óta ámitja önmagát, hogy ő zseniális lélek, de tönkre tette valami alattomos rosszindulat. És most a műtermet akarják elvenni tőle, a lakást, ahol leélte egész asszonyéletét, az utcára akarják dobni, mert érzik, hogy még vénhedten, rokkanan is félelmetes tehetség. Szegény, szerencsétlen asszony. Még utóbb teljesen hatalmába keríti ez az üldözési mánia. Hiszen ma már arról is beszélt, hogy a férje nem influenzában halt meg, hanem meggyilkolták, hogy azután vele is végezhessenek. Valami jó kis szegényházba kell majd bejuttatni. Csakhogy hát nem akar, Erneyeiné hallani sem akar róla. El

nem hagyja a műtermet semmiért. Dobják ki, tépják ki onnan, hogy ott haljon meg a cinkos gonoszok kezei közt, hisz úgyis ezt akarják. Kovács András doktor rosszalóan csóválta a fejét, a homlokán a ráncok felfutottak. Nem szerette a fanatikus embereket, főleg ha öregek, betegesek. Mit akaszkodnak körömmel, foggal ebbe a rongyos életruhába, nem egyszerűbb azt belátni, hogy vannak lehulló dolgok is, amik parthoz ütődnek, elmaradnak. A bölcsesség: nyugodtan odébbállni, minden megindulás nélkül, még csak az ajtót sem téve be, hogy könnyebb legyen annak, aki utána jön. Lám, ő is, Kovács András doktor ennek a bölcsességnek birtokában így menne el, egy szót sem szólva. Ha hívnák!

Hívnák? Hát ki hívná? És Kovács András mosolyogva támaszkodott meg az íróasztal szélén megvetett kezekkel. A csillárra nézett, ahol csak minden második gyertyában égett a láng. Kicsit összehúzta a szemét. Még gyermekkorában szokta meg, hogy így bámuljon maga elé, finom izzó szálakra, sugarakra bontva a lámpafényt. Ki hívná? Különös, hogy még érett, lehiggadt ésszel is a régi misztifikáció rabjai vagyunk. Hogy teletömjük az életet, fantomokkal tömjük tele, hogy az élet erőit embermódra felcifráló képzeletünk önmagának alkot rémképeket. Ki hívná? Hívás talán a halál, mely csak elfáradt szívet, megromlott vért jelent, elnémulást. Hívás talán az a fekete határkő, amely még nincs sehol, csak öntudatunk dobja ki s csak néha egy-egy támolygó reggelen rakja elénk a gyávaság. Eh, túlsokat ábrándozom és Kovács András doktor elkapta fejét a fénytől. Pislogva nézett a két ablak között kattogó ingaórára. Háromnegyed nyolc. Kilenckor a polgári körben vacsorázik. Addig még egyet-mást el kell intéznie.

Felgyújtotta az íróasztallámpa enyhén zöld világát, aztán kezét lóbázva az ajtóhoz ment, hogy a csillárt eloltsa. Egyszerre olyan kellemes izgalom futotta át kissé görnyedt vállát, a félhomály izgalma,

ahogy az asztalon fehér-feketén várta az a sok összehajtogatott papír, a munka, igen, apró feladatok sora, cél, mozgás, ami feledtetni tud. Elnémítani egy csomó lehetetlen kérdést, illúziót adni, hogy az evés és az alvás közti időt így kell pénzszerzéssel kitölteni.

Asztalhoz ült, egymásra rakta két sovány lábát, maga elé húzott egy csomó papírost, amelyet az írodás kisasszony gépelt tele délelőtt és most már csak aláírásra várt. Szétnyitotta az első ívet és olvasni kezdte a gép gyöngybetűit: Kerekes Nagy Gergely úrnak, Rákosliget. Felszólítom Ont, hogy . . . Ebben a pillanatban tompa ütést érzett a mellében s egyszerre bizonytalanságféle fogta el, valami elmosódott, öntudatlan félelem. Mi volt ez? — kérdezte magától a képzelődő emberek betoppanó aggodalmával. Letette kezéből a papírt. Kínosan figyelt, mozdatlanul, csak megrebbenő szeme árulta el, hogy egész agya most lesben áll. Onmagát figyelte, mint ha a testében lapult volna meg az a különös valami, ellenség, igen ellenség, akit nyomban le kell tepernie. De az ellenség nem jelentkezett. Pár pillanat telt el csupán, amíg így ült . . . kissé előrehajló fejjel s ahogy a kezét végre felemelte, látta, hogy a két szélső ujjá reszket. Ahá, idegesség, idegesség, — mormogta Kovács András megkönnyebbülve, mint ha megtalálta volna az éjjeli rémkép mögött a lepedőbe burkolt kamaszt — idegesség, persze ez a kimerítő délután, a nagy jelenet, Ernyeiné, a nyavalgó boszorka. Ez az! Semmi. Gyerünk tovább.

Újra a papír fölé hajolt és olvasni kezdett. Felszólítom Ont, hogy folyó hó . . . Most tisztán érezte, hogy a szíve volt. A szíve ugrott egyet, mintha ráütött volna valaki, — egész teste megrázkódott bele — aztán megindult kalapálva, mintha kettőzve futni kellene. Kovács András doktor hátradőlt a karoszékekben. Két kezével a támlába fogódzott. Hallgatta a szívét. És sóhajtott. Időnkint jó mélyet sóhajtott. Nem akart megfulladni. Aztán, hogy elcsendesült az első megriadás, beszélni kezdett hangosan, hogy

ezzel is megnyugtassa magát. Ennyit mondott: Mi ez? Félelem volt a hangjában meg szemrehányás. Az íróasztal lomhán feküdt előtte, jobb sarkával már árnyékba bújva s az árnyékból zsíros csillogással nyúlt felé a levéltartó bronzkéz, amely hüvelykujjával két osztrák képeslapot szorongatott. Kovács András doktor a bronzkézre nézett, pogány elszántságának régi jelképe. Hát szabad ezt? Szabad ilyen hitványnak lenni, ni, hogy még az ajka is reszket, amikor szólni akarna. Azért sem! — A papirost ismét kezébe vette. — Hangosan fogja elolvasni. Azért is hangosan. Felszólítom Önt, hogy folyó hó tizen . . . de az utolsó szó már bennszakadt. Egyetlen ugrással talpraállt, hátralökte a széket. Tenyerét a mellére szorította. Kiegyenesedett.

A szívem! Úgy dobta ki magából ezt a szót, mintha az a kattogó izomdarab is nyomban utánaröpülne. Valami olyan rohamféle, — próbálta körülárkolni az ismeretlen veszélyt — már napok óta érzi ezt a tompa húzódást a bordái között. És most a roham. Az utolsó? Még egy? És aztán vége? Meghalni? Kovács András doktor arcából elfutott a vér. A térde remegni kezdett. Félt. Kovács András doktor félt a haláltól. Visszaroskadt a karosszékbe, felhúzta a térdét, a mellét kidomborította, mert levegő kellett, levegő! Most, most. Most meg fog állni a szíve. Egy, kettő, három . . . De csak megugró szíve rázta ilyenkor össze a mellét. Egy koppanás, újabb koppanás. Hívják! Kovács András doktor úgy érezte, hogy hívja valaki. A félelem érezte talán benne, ahogy a teste makacsul, ellenkezően a karosszék bőréhez tapadt. Mert a félelem tovább futott párhuzamosan azzal az ösztönös esengéssel, hogy kellene valaki és könyörögni, ne még, ne még. Higgadtan, igen — és szájára tette ujjait — higgadtan kell fogadni, semmi, nem is lesz belőle semmi, elmúlik. És ha meghal? Csendesen, elfonnyadt kis bozót az emberrengetegben, ahol majd új élet fakad. De én? Én! És akkor a két út találkozott. Mert hátha igaz! Hátha igaz a

könyörgés, amely most belőle felszökött, hátha mégis szól valakihez, ahogy most imádkozni kezd, gyermekkorát keresgélve, hálóinges kis gyermekkorát, ni és már az ajka is mozog, mintha egész lényét előntené a beleegyezés . . . igen, ez volt az esti imádság a konviktusban.

De az első szavak után már újra talpon van. Megrázta fejét. Ennyire mégsem vagyunk. A telefonhoz sietett. Tárcsázott. — Halló, Pistám, ott-otthon vagy még? — Csak nyugodtan. Nem kell itt ostobán hebegni. — Kérlek, kérlek nagyon szeretném, ha meg-meglátogatnál. Azonnal, igen, azonnal. A szívem. Nem tudom. Nem, nem képzelődöm. Taxin gyere!

Elgondolkozva tette le a kagylót. Hát nem okosabb így? Megmaradni a fogható élet síkján, nem pedig a felheccelt idegek játékában elbotlani. Az első jelre már orvost kellett volna hívni. Minek ide magasabb erőket is belékeverni, mint ahogy az a félbolond Ernyeiné tette a nyomorult lakbérhistóriával. Ki kell üzni a fantómkokat! Felgyújtotta a csillárt, kettőt csavart, hogy mindegyik körte felragyogjon, és járkálni kezdett a frissebb színeket bontó szőnyegen. Ó, most már sokkal nyugodtabb. A szíve is, ni egészen rendben működik. Komolyabb baj nem is lehet. Negyvenkét éves. Kicsit korán volna. Nem fog enni majd annyi húst és lemond a délutáni feketéről. De a csöngetésre összerezett. Kisietett az előszobába.

Környei Pista frissen volt borotválva. Enyhe parfóm szállt a nyaka körül.

— No, mi az? Látom, édes öregem, nincs itt semmi különösebb hiba. Vesd csak le a kabátodat. Az inget is, természetesen. Így ni.

Kovács András doktor aggódva figyelte barátjának kopogtató kezét. Alig tudta parancsszóra a lélekzetét visszatartani. Környei most végre hátba vágta és a fürdőszobába ment.

— A szívem, ugye?

— Dehogy, fiam. Nincs itt semmi baj. Ideges vagy.

— Előbb azt hittem, hogy meghalok.

— Neuraszténia. Nagyon leromlottál. Felírok egy erősítő szirupot meg tablettákat. Hol töltöd a karácsonyt? A húgodnál? Az jó lesz. Sétálj sokat, de ne erőltess meg magad. És flegma. Semmi izgalom.

— Elmehetek ma vacsorázni? Tudod, a körbe?

— Hát persze. Menjünk együtt. Én is megyek. Hohó, már kilencre jár. Közösen egy taxit veszünk. Várj csak. A tablettából azért egy nem ártana, ha még nyugtalannak érzed magad. Mindjárt beugrunk a patikába.

Kovács András doktor megfogadta barátja tanácsát. Tablettát vett be vacsora előtt és vacsora után, mikor aludni tért. Reggel bódult volt egy kicsit, amikor a szobalány a gördülő asztalkán a kávéját behozta az ujsággal együtt. Nem volt étvágya. Kiflit rágcsált és lapozgatott. Aztán hirtelen maga elé kapta az ujságpapírt. Ott olvasta a hírek között: „Felejthetetlen Ernyei Imre szobrászművésznünk özvegye tegnap az esti órákban tragikus körülmények között jobblétre szenderült. Az idős művésznő, aki az utóbbi években a legsötétebb nélkülözésben élt, éppen hazafelé tartott, amikor a lépcsőházban összeesett. A kihívott mentők már csak a beállott halált konstatálták. Temetéséről társadalmi úton történik gondoskodás.”

Kovács András doktor félrelökte az ujságot. A keze a tablettá után nyúlt, amelyet már az este gondosan a kis szekrényre tett. Most nem akarja hallgatni a szívét. El fogja némitani a vádat, ezt a türelmetlen kopogtatást.

AZ UVEGKASTÉLY

Már harmadszor berregett a csengő, sikitóan és türelmetlenül. Ajtó csukódott valahol, aztán halk, óvatos motoszkálás. A sötét előszoba mélyéből felhangzott Koncsekné izgatott, kövér hangja:

— Mindjárt, tessék várni egy kicsit!

Miklós lelépett a lábtörlőről, amelyen még frissen tapadt az őszi sár. Sovány, forró ujjaival végigsimította a nedves rácsot. Az udvar keramitkövére bámult, amelyet tiszta sárgára mosott az októberi eső. Lenn, a kiugró folyosó védett helyén konyhasztalt sűrölt egy cseléd, s amint a kopott gyökérkefével szétfreckelte a szürke lúgos vizet, részeg boldogsággal sivította: Mily mesés, a Niagara-víz-esés. — Aztán megállt. Valószínűleg nem tudta tovább. Hát újra kezdte. Bosszantó dolog. És közben várni kell. Várni. Mindig így várni, lábtörlőkön, félig nyílt ajtók előtt, hogy ma nem fogad a kegyelmes úr, őméltósága elutazott, talán ha két hét múlva jönne, édes öcsém. És Mária ezt nem tudja megérteni! Nem, nem. Most is ezt a játékot úzi vele napok óta már. „Csak nem haragszol ezért az órácskáért, amit várni kellett, hisz úgy sincs semmi dolgod.” Érzéketlenek. Ma szombat este van. Itthon kellene lennie. Igen, lehet, hogy elaludt vagy fürdik talán? Biztosan fürdik. És nemsokára kigyullad a kékernyős lámpa fénye az előszobatükör előtt. Mária szőke arca hajol majd felé, halkan, muzsikálva: Maga az, Miklós?

A villany kattant. Az ajtórésen Koncsekné dugta ki dagadt fejét: „Jé, a doktor úr! Oltóznöm kellett, tudja, nem jöhettek mindjárt. A kisasszony

úgy sincs itthon. Elment a Grüner úrral. Nem is tudom, mikor jön haza.”

Miklós megemelte a kalapját. Milyen párás a konyhaablak — ez ötlött eszébe, ahogy végigment a folyosón. Csak a lépcsőházban fogta el valami tompa bódulat, amint nem érezte többé már az arcán Konksekné szemét. A rácsba kapaszkodott. Mária elment. Mintha hirtelen elszakadt volna az idő. Megroskadt. Talán legjobban szeretett volna ide a piszoszörögni. A Grüner úrral! Az ujjá a korláton dobolt. Aztán megrázkódott, a fenét! — valami ilyesmit mormogott és megindult, de könnyű volt a teste, ingadozó, alig érezte, hogy a lába érinti a lépcső fokát.

Október este volt, egészen közönséges október este. Ritkás köd lebegett a házak között, néha egy-egy kövérebb esőcsepp is lehullt, az autók sarat freccsentve suhantak tova, csak a sínek voltak villogóbbak. A falakra fűzött lámpák sora halványan veszett el a körút felé, tompa, párafödte fénnel. Az ujságárus a sarkon egyre álmosabban kiáltotta: Uj Nemzedék, Az Est, Magyarország, — változatlan sorrendben így — parancsol uraságod egy Estet? Miklós megrázta a fejét. Az óráját húzta elő a zsebéből. Hét óra. És Mária elment. Pedig azt mondta még tegnap délután: Bocsáss meg, Miklós, hétig francia óram van az egyetemen, este meg hangversenyre megyek. Grüner Laci vett két jegyet. Nem akartam visszautasítani. De holnap veled vagyok. El ne felejtse. Hét felé, pá! — és összehúzta az ajkát.

Grüner Laci, a főorvos úr. Otthon még pufogó bolondnak hívták, ahogy motorkerékpáron robogott végig a Fő-utcán pont délidőben meg este, ha sétálni mentek. De ki ügyelt volna rá? Pár éve már. Aztán, hogy most nyáron összeverődtek otthon a Pestre szórt fiúk, Grüner úr autón érkezett, megtollasodva, komolyan, és az állomásfőnökéknél vele is kegyesen szóbaállt: Hogy mi vagy te, jogász? Végeztél

már? No bizony állást kapni nehéz. Mit? Pesten? Odaköltöztél? Lám, lám. Te, mutass be engem a Kovács Marikának. — Marikának, azt mondta, Marikának! És Mária mosolygott: Milyen kedves fiú ez a Grüner. — Kedves negyvenéves fiú. — De szimpatikus autója van. No és autója van? — Igen, autója, és akarom, hogy neked is autód legyen, hogy gazdagok legyünk, hogy meglegyen a keret. Érted? — És Miklós csak az ajkát harapta össze.

A keret. Ezt csak mostanában emlegette, három hét óta talán. Mikor egy kicsit soknak látszott, hogy Grüner egyre jobban az életrendbe lép. — Ha megengeded, Grüner is velünk jön ma este a Dunaparra. Nem hívhatnám meg Grünert a Janka néni teájára?

— Mondd, Mária, minek ez a Grüner-ügy? Tetszik neked talán? Tel

— Csacsi vagy, Miklós. Látod, te csak szaladgálsz nap-nap után és még egy tisztességes ügyvédi irodában sem tudtál elhelyezkedni. Lacinak meg olyan jó összeköttetései vannak.

— Megtiltom neked, hogy az én érdekemben ez az ember valamit tegyen. Úgysem fogadom el.

— Ugyan, Miklós, minek ez a hisztérikus felindulás! Laci most Széll tanácsnok feleségét kezeli, milyen könnyen be tudna téged a városhoz hozni.

— Nem kell.

— Nézd, ne légy olyan. Hát értem, Miklós. És ha meglesz az állás, a nyáron már megesküdhetünk. Na, Miki ugye? Látod, ha jó vagy, megcsókolom a nyakad. És akkor mindig, mindig, mindig együtt leszünk az üvegkastélyban.

S ahogy most erre gondolt, erre a csipkéstornyú palotára, amelyet fekete fenyvesek közepén emelt fel egyszer a kamaszképzület, — ó, mindent álomba lehet menteni — hirtelen állva maradt az utca közepén és sápadtan súgta maga elé: Nem, Mária, most már tudom, az üvegkastélyban nem leszünk együtt sohasem. Aztán mintha vissza akarná lopni a szavakat, ijedten nézett körül. A Kálvin-tér lámpái csil-

logtak a pocsolókban, a köd felengedett, csak a nyirkos őszi levegő tapadt még fázósan a bőrén. Azt hiszem, ki fog derülni — dűnnyögte akkor, egy helyben topogva, nem is ügyelt a ballonkabátos nőre, aki csípőjével hívogatta az elveszett tavaszt, de a rendőr intett, hogy zöldre áll az út és Miklós a túlsó oldalra baktatott.

Nem szabad ilyen tragikusan felfogni a dolgokat. Meg hogy vége, hogy a platánok álma nincs tovább. Biztosan operába mentek. Váratlanul két jegy, úgy kéz alatt. És csak az autóban jutott eszébe: Jaj, Istenem, szegény Miklósnak el is felejtettem szólni. Persze és szégyelte ezt megmondani a Grüner előtt. Természetes. Az autóban nem lehet megvalítani, hogy van egy titkos, állástalan vőlegényem, az autóban ül a hatszobás lakás, a hotelportások köszönése, a tengerpart, a nyár a Spitzbergákban, a textiles após, a pénz, a pénz, s Mária mohó két szeme, két ragyogó gyermekszeme, ahogy a jövő csillogásba kéken belebámul, hogy az enyém minden, minden az enyém lesz, duruzsolva és bugyborékoló kacagással prémeik és selymek között. A keret. És ennek el kellett jönnie.

A remény lehervadt Mária nyakáról. A gyöngy-sor, amelyet szavakból font köré. És a rózsák, Mária? Az érettségi után, másfél éve már. A plüsdívánon ültél fehér muszlin ruhában és keskeny orrod remegve bújt elő a szirmok közül: Nézd, Miklós, harmat! Ha tudnád, milyen boldog vagyok! — Ha ez a perc most az élet lehetne! Ha örök valóság húsává válnék az átfutó remegés, az öröm felcsapó szárnya, az a roppant lidércfény hallgató félhomályban, — hiába lohol utána megnyúlt árnyékú testünk — a boldogság, a mosoly és Máriának két örömtől táguló szeme. De mindig van egy Grüner, aki közbelép. Nem, ezt nem lehet tovább tűrni. A Grünert ki kell söpörni az életéből. Még holnap. Hogy nem állsz többé szóba vele. Mária, meglátod, sikerül állást szereznem az ő rongy közbenjárása nélkül is, meglátod,

még hétfőn a pártba megyek, és dolgozom és megjelenik a telepítésről szóló könyvem és akkor egyszerre híres leszek és gazdag is, bizony, és együtt élünk mindig, mindig, mindig az üvegkastélyban, sok szép ruháddal, fiatalon, édes. A tükör hazudik, ez az ótvaros gyógyszerésztükör a kirakatban, nem is vagyok én ilyen sápadt, ilyen vérfutott szemű, csak most, hogy elmentél, Mária, hogy hetek óta szaladgálni kell, hogy féltelek, hogy nagyon féltelék, hogy ostobán magamba roskadok ezzel a gyűrött felöltővel meg a ronda nyakkendőmmel, ázott giliszta, tán átment rajt a tejeskocsi. Gyalázat!

Zsebkendőjét tartotta a szája elé, köhögni kezdett. Egyre mélyebben rázkódva, hiába próbálta csitítani magát, csak nyugalom, Miklós, ez még a hörgurutból maradt — egyre mélyebben, görcsösebben és izzadni kezdett a homloka. Még ez is? Mindegy. A Dunaparton olyan jó a levegő, hazamenni úgysem érdemes.

Egy padra ült le, fáradtan eldöntve a derekát. Karját kinyújtotta a támla hosszán. Közben az ujját végighúzta a deszkalapon. Vizes volt és piszkos egy kicsit, de ennyi nem árt. Jó így pihenni, behűyni a szemét és csak menjen, menjen minden el, mint a fekete víz a híd alatt. Meg ez az egész bolondság, amit az üvegkastélyról összeálmodott. Májusban lehetett. Akkor még nem volt autó meg Grüner, csak egy pad volt itt valahol, a Gellért-hegy bújkáló fénye a Citadella fehérségével meg a virágok lelke, ahogy este felszáll amonnan messziről. — Ha most nem kellene hazamenni! Ha most veled mehetnék, Miklós, így összekarolva, tudod, csak menni, menni, ahol nem lennének többé emberek és reggelre egy kunyhóba érni és ez a mienk.

— Nem, nem kunyhóba, Mária. Én már sokszor gondoltam erre. Hanem csak be kell hűyni a szemet és jó erősen egymásba karolni. Akkor egyszerre egy hegyoldalban állnánk. Előttünk olyan jószagú fenyvesek. A fák közt út vezet, s ahogy majd fehér

ruhára hull a holdfény, rád bámulnak a szarvasok meg az őzek és a mókusok mogyorót dobálnak a kalapomba.

— Meg az enyémbe is!

— A tiedbe is. És megyünk majd szikláról-sziklára egyre feljebb-feljebb.

— De te megkérded tőlem, hogy nem vagyok-e fáradt?

— Meg én.

— És ha fáradt vagyok, a karodba veszel?

— A karomba, Mária. Úgyis át kell gázolni fönn a patakon, ahol balra fordul az út. Ott állnak őrt a zergék.

— És füttyülnek?

— Füttyülnek, hogy megtudják a törpék, hogy jövünk. A hegyben csupa törpe lakik. És amint elérjük az első fahidat, amely a szakadék fölött vezet, egyszerre világosság kezd derengeni és különös csengő hang táncol át az éjtszakán. Akkor nyitják ki a kapukat. És ahogy kilépünk a fák közül, a nyakamba ugrasz majd a bámulattól. Holdfényben szikrázva áll ott előtted karcsú, csipkés tornyával az üvegkastély.

— Lobogó is van rajta, mert a herceg megérkezik.

— Kék lobogó, a vágy színe, a szemedé.

— Akkor bemegyünk, Miklós, ugye, és akkor mindig, mindig ott lakunk?

— Mindíg, de ez csak rajtad áll. Mert a törpék az első szerelmeseknek építenek csak kastélyokat, hogy benne élhessenek mindaddig, míg egyik szerelmes el nem árulja a másikat. Ilyenkor aztán egy pillantás alatt porrá pattan szét az épület s a szél elsodorja az üvegszilánkokat azok szemébe, akiknek sírni kell. A kastély helyén vérfolt marad, olyan vörös föld a hegyoldalon, biztosan láttál ilyet már te is.

Ostobaság, mondom. Ennél többet ér egy kis tóparti hotel vagy luxuspenzió a hegyoldalon, Svájc,

ahol a hegyek kéklenek és zúgva mászik a motor, huszonöt frankot számítunk egy személyre és ledobjuk a porköpenyt. Ott nem kell félni, hogy a falak lehullanak, ha Grüner felé hajolsz Mária. És a Citadella most is fehér, színes fények bújnak meg a nyirkos, csupaszig ágak között. Csak épp a virágok lelke alszik a föld alatt és Mária nem vár ma reám. Milyen hideg a pad. Hiszen mindent meg lehet tudni még! A hídon van telefonfülke is. Miklós pénzt kotor elő a zsebéből. Végre egy húszfilléresre akad. A szíve most is dobogni kezd. Újabban mindig dobog, ha telefonál. Halló, Grüner főorvos úr? Pardon, 56—7—29, bocsanat! Oklével a készülékre üt, hát nem tévesen tárcsázott! És most hiába keres a zsebében, tizenhat fillérenél többet nem talál. A sors ujja. No, gyerünk szépen haza. Hiszen az ilyen mafla úgyis arra született, hogy mindent kiszedjenek a kezéből. Máriát is. Máriát nem! Ugye, nem? Nem akarom, holnap majd meglátjuk. Gyerünk szépen haza. Otthon már odakészítette anyád a tejet a vajaskenyérral. Nem rendes vacsorát. Tejet vajaskenyérral. Nevetni kezd. Furcsán, maga is érzi ezt, mert félelem futott át a mellén, és nevet, mintha valaki más rázkódnék így a csontjai között. Valami könnyű, párologó sültnek szagát érzi és meggyorsítja lépteit, átvág a Szervita-tér felé, hajszoltan, szinte szaladva. Az óráját ráncigálja, mert a mellényében a lánc megakadt. Féltíz. Ott, a cégtábláknál a barna ház. Első emelet. Becsönget. A szobalány piros arca bukkan ki az ajtó mögül.

— Itthon van a főorvos úr? — kérdi Miklós és fölényes akar lenni, de egyik szemével gyanakvoán az előszobába les.

— Nincs, kérem.

— Okvetlenül beszélnem kell vele. Sürgős, nagyon sürgős.

— A főorvos úr a Hungáriában vacsorázik. Így hagyta meg.

— Köszönöm, rögtön telefonálok érte — és már szalad is lefelé a lépcsőn, szalad és hirtelen agyába tódul a vér a forró indulattól, hogy talán szétverné most a Grüner fejét. A Hungáriában, úgy, na majd meglátjuk! Egy ugrással, ha az asztaluk előtt teremne és öklével a Grüner púderos arcába váгна, hogy itt akarsz csámcsogni a menyasszonyom mellett te, tel — Pincérek rohannak oda, de ő kitépi magát és gyomron rúgja azt a frátert, a főúr rendőrért kiált. És Mária? Nevetséges. Megállt kipirulva és kifulladásra. Meg kellett támaszkodnia. És újra nevetni kezdett azzal a furcsa, különös rázkódással, amit előbb tapasztalt.

Nyugalom. Nem éri meg ez a békés kis vacsora. Miért lenne más? Békés kis főzögetés, ugye énértem Mária, hogy mondja Laci, hát mikor szól már annak a szegény fiúnak az érdekében, olyan szimpatikus gyerek. Igazán megtehetné a kedvemért.

Akkor ő oda ülne a szomszédasztalhoz és Máriára nézne. Nem szólna semmit, csak épp hogy bólintana és Máriára nézne, hogy látod, nem vártál rám ma este, Mária. Aztán tizenhat fillérből rendelhet egy kenyeret. Nyomorult.

Autók sora állott a szállodák előtt. Benn a Türr István-közben találta meg Grüner kocsiját, körüljárta, megnézte a rendszámot és kiballagott a Dunapartra. Betegnek érezte magát, agyoncsapottnak. A térde szagatni kezdett és fáj a gerince a két válla közt. A rácsos kőre ült le, egymásra rakta a lábát és várt. Ujjával egyre az arcát simogatta, a szemét, amely égett és feszült. Villamosok zötyögtek a háta mögött, néhány ázott prémű kövérség húzott el előtte és szitálni kezdett újra az eső. Nem árt ennek a rongy szürke felöltőnek, csak a kalapját kell majd megformázni, beázott egy kicsit. Hiszen akart új kalapot venni, de Hászék adósok maradtak a latin órákkal, jövő héten újra megsürgeti. És akkor vehet virágot Máriának, Máriának, Máriának. Ó, miért nem hagyod abba már, hagyd ott a Grüner-t, fuss

ide hozzám, Mária — elhúzva, lassan súgta a szavakat, mint valami mágikus ígét.

Aztán csak úgy tompán bámult maga elé, belebutulva, ki tudja meddig, s már csak azt vette észre, hogy Grüner födetlen fővel az autóba száll és a forgó korongra hajtja a kocsit. Felugrott. Előrement, a járda széléig és onnan nézte Máriát. Keskeny fehér ujjával éppen a haját simította hátra. Mosolyogva fordult Grüner felé, aki most már a lépcsőhöz gördült a kocsival. — Mária! — De ajkába harapta a kiáltást, mert Grüner már a karját nyujtotta felé, úgy, úgyesen átfogva a derekát és ahogy a kocsiba lépett, a teste egy pillanatra Grüner karján feledkezett. Összenéztek és nevettek. Felbűgött a motor.

Miklós jó darabig mozdulatlanul maradt. Csendült újra a házak közé. Eső hullott köröskörül, a kalapjára, az arcára és nagy csöppekben a mellére le, ahogy előrebukott a feje. Az ajka mozgott: Mária elment. Mindegy. És ő is elindult. Kábultan, rozszant automata. Lépése huppogott a halk esősírásban, talpában érezte a hideg vizet és cipője orrára nézett, amelyen újra frissen gyűlt a sár. Mária elment. Mindegy, hogy hány utca jön ezentúl, hány tócsába kell belegázolni, menni, menni és nélkülöd. Legközelebb majd gyakornok leszek, egy év, két év, nem számít többé, és akkor megjelenik a munka a telepítésről, a Hászék megadják a latin óra árát és virágot venni többé nem lehet.

Ázott kalapjából nyakába folyik a víz; mindegy, hogy gyakornok, Mária és a rózsák, elment és várni nem kell tovább. Sírni sem kell, sírni nem szabad, sírni is férfiatlan, Mária, és lenn a cipője orrán egyre gyűl a sár. Támolyogva megy, a szája mozog, mint-ha szavakat harapna szét. Mária elment.

Valaki kiált: hé, ember, vigyázzon! — valaki sikolt a túlsó oldalon. Miklós felkapja a fejét, megtorpan, oldalt fordul, a szeme egy rohanó autó fényébe csap, nem tud moccanni, csak mintha szárnya

volna, az oldalában tompa ütés, csak száll-száll, langyos fekete bársonytenger, talán nem is kell partot érni.

Akkor csörömpölést hall. Mintha messze, halálos messzeségben ablakszilánkok hullanának. Az üvegkastély — suttogja és torkából émelyítően csorogni kezd a vér.

MISKA BÁCSI A KÁDFURDÓBEN

Most Sándor-napkor lesz két éve, hogy Miska bácsi kora délután ősi férfiúi jogánál fogva azt mondta Józsa néninek:

— Lelkem, én most átmegek Keresztesékhez. Az öreget kell meggratulálni. Nyolcra legyen a vacsora. Akkorra itt leszek.

— De pontosan itt legyen, lelkem. Aztán ne igyék megint sokat! Tudja, hogy Irmuska nem szereti, ha olyan hangos meg kötekedő.

— Nono, nem olyan komoly az eset. Mit gondolsz, beszóljak a zab miatt? Ne szóljak? Hát Józsám, Isten éltesen, előre is.

Az oposszum gallérban csiklandós melegen forgott a nyaka, ahogy visszaintett. Megelégedetten, derűsen nézett maga elé. Még a kerítésen sem boszszankodott, ahonnan azok a zsvány gyerekek a szöges drótot már megint leszedték.

A Keresztesék vagy nyolc kilométernyire laktak innen, a város szívéből. Félnégyre odaér a kocsi, szépen, kényelmesen. Derék emberek a Keresztesék. A fiatalok jókedélyű, vidám nép. Az öreg Józsi bácsinak meg párját sem találni. Pedig már túlvan a hetvenen.

— Tekintetes úr, jól bírta ám a búza a telet — mutogatott Péter jobbra-balra az ostorával.

A földek között gördült már a kocsi, ahol a téli hó szürke foltokra sorvadt. Mást aztán nemigen lehetett látni erre, csak ezt a kevés zöldet a tűnő hó között, itt-ott néhány tanyát, de mintha még a napfényben is bóbiskolt volna mindegyik, csak a jegenyék zúgtak a szélben, csupaszon, mint a boszor-

kányok útszélre tűzött seprűje. A bricska a nedves úton szinte zajtalanul futott tova, boldog, könnyű lebegés ringott a levegőben. Miska bácsi talán el is szunnyadott, mert csak akkor kapta fel a fejét, mikor a Keresztesék két fehér kuvasza csaholva rontott ki az akácsol mögül.

Józsi bácsi az ebédlőben messzire lökte maga mögött a széket, fiatalosan, hetykén, mint negyven éve. — Isten hozott, édes fiam! — De az arcán látszott, hogy a szokatlanul hosszú tél megviselte egy kicsit.

— Hogy van az én aranyos Józsiám? Nem jött el veled?

— Nem jöhetett, Józsi bácsi. Sok-sok üdvözetet küld. Dolga van nekije. Vendégek jönnek vacsorára.

— Persze, persze, derék egy asszony. Na, ülj le, fiam. Így, kényelmesen. Hát a Böske, hol marad?

Jött már a menyecske, kipirulva, ropogósan, mintha kemencéből bújt volna elő.

— Isten hozta minálunk.

És nemsokára poharak koccantak, de az öreg elhárította a jókívánságokat:

— Először a Józsa egészségére iszunk. Aztán a családotra. Aztán a ház népére. Én ráérek. Ilyen vén embert nem is érdemes felköszönteni.

— Ugyan, Józsi bácsi!

A két kis unoka is bedugta fejét az ajtón, de már a kártyát kezdték osztani. Rövidesen el is osontak Péterhez a lovak mellé. A férfiak meg poharaztak, szipogtak a pipák, egész halom gyufa feküdt már a hamutartóban. És járt a kártya. Józsi bácsi éppen családot, összes adut mondott be a surranóval, amikor a petróleumlámpát meggyújtották és Böske, a fiatalasszony mosolyogva kínálta a friss pogácsát:

— No, egyék, egyék már még egyet. Ugye van ez is olyan, mint a Józsié otthon?

Keresztes Pista meg térült-fordult, új üvegeket rakott a tálcára:

— Te, Miska, ezt kóstold meg. Az öregnek küldte a névnapjára az esperes. Ez aztán zamat!

— Csakugyan. Jó, hatévelőtti termés. Kár volna szódával elrontani.

Fogyott a pogácsa, fogyott a bor is. A kínáló szó meg el nem állt. Pista szorgalmasan töltögetett. Miska bácsi arca kipirult, egyre jobban beleizzadt a kártyakeverésbe. A szeme végre az ablakra tévedt. Künn akkor már jócskán besötétedett.

— Tyű, a nemjóját! Hány óra lehet? Még el késem a vacsorát.

Félhétre járt az idő. Nem volt éppen sietős. De ahogy kiegyenesedett és felállt a székről, mintha úgy meghúzta volna az esperes bora. Jobb lesz ezt mindjárt abbahagyni. Az Írmus miatt.

— Hát már még? — kérdezte az öreg. — No, ezt játsszuk ki még!

— Ugyan, Miska, ráérsz. Félóra alatt könnyen otthon lehetsz — mondotta Pista is.

— De nem, nem. Ne is marasztaljatok. Vendégek jönnek, tudjátok. Szólj csak ki Pistám a kocsnak, hogy készülődjek. — Aztán csóválja a fejét: — Ej, de huncut ez a bor! Úgy itatja magát. Aztán hát ereje is van! — Még egyszer jó egészséget, boldogságot, drága Józsi bácsi; Bözsi lelkem, csókolom a kezed. Holnap ebédre várunk az uraddal. Szervuszatok, gyerekek.

A hűvös estében még jobban tüzelt benne a bor heve. A pokrócot csakúgy a térdére dobta, a bundáját meg már be sem gombolta, hadd járja át a friss levegő. Huncut ez a bor — dűnnyögte magában és mikor a kutyák elmaradtak, odaszólt Péternek:

— Hajtsd meg egy kicsit a lovakat!

Aztán mellre szívta a jó hideg szelet. De az a huncut bor csak ott bújkált a fejében, duruzsolt, kötekedett, hogy hej, mit szól most az Írmuska meg a Józsa lelkem! Azt a nemjóját, hát szólnak, amit szólnak! „Amikor én legény voltam” — dúdolni kez-

dett, de az utolsó szavaknál a cipőjébe szorult a bátorsága.

Mikor a városszéli malomhoz értek, hirtelen eszébe jutott valami.

— Péter, — kiáltotta — Péter, a Kossuth Lajos-utcán eriggy. Állj meg a gőzfürdő előtt.

Hét óra felé járt az idő. Félóra fürdés, aztán frissen, felüdülve robog majd haza, hogy Isten éltesen, Józsa lelkem, na Irmuskám, hát hogy, mint vagy te is?

Szürke, földszintes ház előtt állt meg a kocsi. A nedves szélű tejüvegablakok már sötétek voltak, csak a kapu felől szűrődött ki némi lámpafény. De Miska bácsi ismerte a járást. Lekászálódott a kocsiról.

— Hajts be a sarkon. Várj rám ott a kert előtt — mondta Péternek. — Félóra múlva ott leszek.

Aztán a kapun bezörgetett.

Steiner, a tulajdonos személyesen jött a kulccsal.

— Jaj, nem lehet már fürödni, tekintetes úr. Fél-hét régen elmúlt.

— Nézze, ne beszéljen annyit. Egy pengő ráfizetés.

— Bocsánat, de hatósági rendeletre.

— Steiner, maga újabban sem lett ostobább. Két pengő ráfizetés. Na, eresszen be.

Párás fürdőszag csapta meg az arcát, elálmosító, nehézkes meleg. Három pengőt nyomott Steiner kezébe, Steiner szolgálatkészen meghajolt. — Mari, Mari, a nyolcas családi fürdőt készítse el a tekintetes úrnak. Jó melegre! — Ne legyen nagyon meleg! — Langyos? — Langyos. Na, most már megyek. — Rendben van, kérem, szolgálatára. Bocsánat, megyek, a feleség már kitalálta a gulyáslevest. Jó éjt-zakát.

Miska bácsi a folyosón járkált fel-alá. Phű, de meleg van itten! A bundáját a karjára vette. Benn zuhogni kezdett a víz és a gőz már kavarogva szállt

a medence fölött. Hirtelen ernyedtség fogta el. Ásítani kezdett. A tenyerével aprókat ütögetett a szájára. Aztán újra ásított. Nekidült a falnak és morogta: langyos vizet, jó kis langyos vizet. A nyakendőjét kezdte bontogatni.

Péter a kert előtt állt meg, ahogy parancsolták neki. A lovakra pokrócot terített, kivette szájukból a zablát, abrakos tarisznyát akasztott a fejükre, hogy békésebben várakozzanak. Körüljárta a kocsit egy-néhányszor, ember után kémlt utcahosszat. De senkit sem látott ismerőst. Parasztszekér zörgött távolabb, egy-egy kapu nyílt meg hébe-hóba, a csupasz eperfák ágát ráncigálta a szél. Mit csináljon? A kocsira hágott, eldőlt a bakon, először csak könnyökölve, aztán behajtott karral a feje alatt, szemére húzta a kalapját és az utcalámpák szelíd homályában egyszerre csak elnyomta az álom.

A Keresztesék majorjába vetődött el újra, de most már a sógorával, hogy a szopottfejű András üszőjére megalkudjék. Hatvan pengőt fizetett ki neki, tízet ezüstben és vitték az üszőt, madzagra kötve, olyan egészen vékony zsinegen. Egyszer csak a szopottfejű utánuk szalad, kiabálni kezd, hogy öt pengő még dukál neki. De Péter nem ad, nem ő! A szopottfejű mégsem tágít, a karjába kapaszkodik, megfogja a ruháját és ni, furcsán leválik róla a kabát, ő meg egy ingben fut tovább az üszővel. A sógor folyvást mellette lohol, egyre azt kiáltja: Nem fázol, te Péter, nem fázol, te Péter? — De bizony fázom — mondotta Péter és ahogy megrázza magát, hogy ne dideregjen úgy, a sárvédőre bukik le a bakról és a lovak lassan, bizonytalankodva rángatni kezdik a kocsit. Péter feleszmél, a gyeplő után kap, hé, te, hó, az ördögöd! S ahogy visszaül a bakra, simogatva a fejét, hogy hol is hát az üsző és bambán körülnéz, egyszerre hallja ám, hogy a toronyóra üt. Kilencet üt.

Hátrafordul. Az ülésre bámul. Ordít egyet. Le-

ugrik. A fürdő kapujához szalad és éktelenül dörömbölni kezd: Tekintetes úr, tekintetes úr! A házban már teljes a sötétség, de Péter csak rázza a kilincset, csizmájával rugdalja a deszkát. Tekintetes úr, jaj a tekintetes úr!

Steiner riadtan nyitja a kaput: Ember, mit üvöltözik itten? — De Pétert nem lehet félretolni. — A fürdőben a tekintetes úr! Még valami baj érte, jaj, még valami baj érte!

— Micsoda tekintetes úr?

— Az én tekintetes uram, aki fürödni jött.

Steiner elsápad: — Ūristen, egész elfelejtettem! Hát nem ment ki még?

Mari is odaszaladt már a zajra. Együtt sietnek a nyolcas szobához. Dörömbölnék. De bentről semmi hang. — Hozd már a kulcsot te, te, — ordítja Steiner a cselédjének — te, te, mert nem nézel utána semminek!

Kinyitják az ajtót. Benn ég a villany, de a gőzös homályban látni alig lehet. Péter előrefurakszik, megbotlik egy cipőben, megáll, aztán együtt mennek mind a hárman megszakadt lélekzettel a medence felé. Kristálytisztán csillog a víz, szapannhab sem úszik a felszínen. A tekintetes úrnak nyoma sincs. Hát hova tűnhetett? Talán akkor még nagyobb dőbbenettel néznek körül és újra egymásra néznek. Ni! — intett Mari hirtelen, mert mintha valamit hallana a szoba túlsó oldaláról, ahol a másik medence mélyül el. Valami nyöszörgést, sóhajtozást.

— A tekintetes úr! — kiáltja Péter és egy iramodásra elcsúszik a síkos kövön, de négykézláb mászik tovább a kádfürdő széléhez és lenéz.

Ott ült Miska bácsi úszónadrágra vetkőzve az üres medence fenekén. A feje előrekókad, kezét összekulcsolta, hortyogott. És ahogy a melle felé alájárt a pompás lélekzés ütemében, derekán a madzagra kötve billegett, nevetve billegett a kabinkulcs.

PÉTOR AFRIKÁBA MEGY

Már ősszel kezdtek készülődni erre a titokzatos, kalandos útra, amikor a parton csatangolva egy rozszant csónakot találtak. Ott a náddal benőtt kubikgödörben. Nem tudta senki, hogy került oda, az apjuk sem s amikor izzadva vonszolták haza a nádon át meg a felrepedt agyagon, hogy ni, apa, milyen szép ladik, az apjuk is csak annyit mondott: Jó lesz az télre megapírítani, ha a félszer oldalán megszikkadt egy kicsit. — Pedig vízmester volt az apjuk, — szép házuk volt a töltés túlsó oldalán, zúgó nyárfákkal — ő volt a Tiszának ura, hát ő csak tudta volna, honnan vetődött arra az a régi csónak? De nem tudta. Pétor azonban már okoskodott. S ahogy másnap, harmadnap körültopogták újra meg-megkaparva a száradó jószágot, mert iszap volt rajta töméntelen, Pétor, aki negyedik iskolába járt, egyszer csak kibökte:

— Te, Misi, ez biztosan a csónakházból úszott el a kórház elől még tavasszal, mert ez szandolin.

Misinek roppant tetszett ez a szó és ebben megnyugodtak mind a ketten.

Talán fel is darabolták volna télire, ha nem lett volna a tanító úr meg Kovács Pityu, akinek apja babkávét árult meg teát. Mert a tanító úr egyszer-csak megkérdezte:

— No, Szígyártó Péter, meg tudod-e mondani, hová folynak a folyók?

Pétör leszegte a fejét és kivágta:

— Hát a Dunába.

— Jó, de ne mondd azt, hogy hát. Csak így: A Dunába. És aztán?

— Aztán a nagy vízbe, aminek tenger a neve.
Akkor Pityu felnyujtotta az ujját:

— Tanító bácsi kérem, én már láttam a tengert és a tengeren túl van Afrika, ahol oroszlánok vannak meg tigrisek.

Kovács Pityu új gyerek volt még az iskolában, nemigen szerették. A patikus fia oda is súgta Pétörnek: Te, ez megint henceg! — De Pétör most nem hallgatott reá, egyszer csak furcsán az oroszlánokra gondolt, a tigrisekre, amelyek viczorogva harapták a rácsot a nagy képeskönyvben, amit a mérnök fiától kapott, s a ketrec mellett állt egy szerezsen. A könyvet már azóta Misinek adta, de biztosan a ládában van most is. Elő kell kotorni. A folyók a tengerbe folynak s a tengeren túl van Afrika.

S amint Pityuval együtt ment haza a piaristához, hát beszélni kezdtek. Hogy milyen szép is az oroszlánvadászat meg a tigrist hálóval is fogják meg van ottan egy szerezsen folyó, ami vizilóval van tele és hogy a bennszülöttek Jónásnak hívnak minden vizilovat. Ó, a Pityu sok mindent tudott! Beszélt még az elefántokról is, hogy a hátukra házat építenek s olyan vastag rajtuk a bőr, hogy nem üti át a golyó, meg az elefántbőrből rádiókat csinálnak, azért van rajtuk, hogy elefánt, tudod?

Otthon aztán úgy kora délután, mikor az anyja répát vágott a tehénnek, Pétör előszedte a mérnökfiú régi képeskönyvét. Kiült vele a fűz alá. Nézegette a sakálokat, a csíkosbőrű antilopot, a buggyos ruhájú vadász urat, talán angol vagy zsidó lehetett és Afrikára gondolt. Az oroszlánra meg az elefántra. A szerezsenekre, akiknek sztaniolpapír kell, bélyeg meg üveggolyó meg akik pogányok — a tisztelendő úrtól tudta ezt — s úgy képzelte, ha elmenne Afrikába, talán a hittérítő bácsihoz mehetne és segítene neki, hogy az útszélről összeszedjék az elhagyott szegény kis pogány fiúkat. A Tisza ott folydogált előtte, ment, ment a tenger felé s a tengeren túl van Afrika. Csónak kellene! Az apjának ugyan van elég ladikja,

de azok láncokra vannak kötve és hozzájuk nyúlni nem szabad meg van motoros is, de az lakatra jár és csak a mérnök úr ülhet belé.

Akkor eszébe jutott a szandolin. A szandolin csak kettőjüké, övé meg Misié, mert ők találták. Abban elmehetne Afrikába! A félszerhez szaladt, hogy közéről most újra nézegesse. Nem is volt olyan rossz állapotban, csak a fenekéből hiányzott néhány lécdarab. Meg lapát sem volt hozzá, az ám! De van az édesapának is néhány ócska evezője, ami már aprításra van szánva, abból még meg lehetne kettőt menteni, azt kifótozni, a csónakot meg kátránnyal bekenni egy kicsit és kész. Elmenne Afrikába. Egy hét kell hozzá talán, az úthoz. És ha Misi is eljönne vele? De várt még, csak másnap avatta tervébe, félrehútván úgy délután, hogy meg ne hallja senki sem.

Misi lelkesedve fogadta a tervet és felajánlotta huszonnégy színes üveggolyóját, hogy az jó lesz a négereknek meg hogy bélyeget fognak gyűjteni, — a Cserei-gyerekeknek postás az apja — meg kenyeret az útra szalonnával, — nem eszik meg eztán a tízórait — s köll sok spárga is, hogy az oroszlánokat megkötözzék. De a legfontosabb mégis csak az volt, hogy a csónakot mentsék meg a felaprózástól. Ezért Pétör azt mondta harmadnap este, hogy édősapám, ha nem apróznák föl a szandolint, jó lenné az nekünk a nyáron csónakázni. S mert vizi gyerekek voltak, hát az apjuk csak gondolkozott, aztán, nem bánom, hát tegyétek a pajtába be, tán lehet még valamit csinálni.

Tervezgetésben telt el a tél meg gyűjtögettek. A kenyér ugyan penészes lett kicsit, felét ki kellett vetni, de volt már harminc bélyegük, német is meg olasz vagy tíz darab és Pityutól kaptak sztaniolt, gömbbe csavarva, nagy volt, akár a bőrlabda, amivel kiszorítót játszottak a réten. Volt negyven üveggolyó egy harisnyaszárban, egy kés, igaz, hogy törött, az úton találták meg egy baltafej, aminek repedt volt a foka. Meg spárga is, sok spárga, hogy megkö-

tözzék az oroszlanokat. Pétör már egy riasztó pisztolyra alkudott, de a sekrestyés fia a bőrlabdát kérte érte, a pisztolynak meg rossz volt a kakasa s talán nem is lehet megcsinálni. Így a vásárból nem lett semmi sem.

Aztán megkezdték a gyakorlatokat, Pétör meg Misi. Célba dobtak kövekkel, hogy ki tudja a távirópóznát eltalálni; fára másztak, ha hirtelen tigrisek lepnék meg őket vagy medvék. A párducokkal már könnyebb elbánni. Mikor megrohanják az embert, csak félre kell ugrani az utolsó pillanatban és amikor a párduc a fának szalad, akkor gyorsan megfordul az ember és fejbe rúgja, mert a párduc nem sokkal nagyobb, mint a macska. Ez Pétör módszere volt, de ki is próbálta Misin. Igaz, nem a fejébe rúgott, az ülőfelébe, de hát öccse azért nem lett halott.

Tavasza tűzték ki az indulást, mert akkor sok a víz, a Tisza gyorsabban folyik és hamarabb lehetnek Afrikában. S ahogy barkásodtak a fűzek, — az idén késett az áradás, jégtáblák úsztak gyéren a folyón s a hajók is a sziget mögött teleltek — a két gyerek egyre gyakrabban bújt meg a pajtában. Sártól, iszaptól tisztogatták a szandolint. Misi be is szeretne vplna zöldre festeni, de nem talált hozzá festéket. Az apjukat sürgették, hogy fódozza meg mán a csónakot, de annak ilyenkor sok dolga volt, sokszor ment be a mérnök úrhoz s azt mondta: Ráér; nem szalad el! — Talán nem is akarta.

Mikor a törpefűz bokrait nyaldosta már a víz, Pétör és Misi türelmetlenek lettek. És egy délután Pétör azt mondta: Majd én megcsinálom! A szerszámokból léceket kerített, kalapácsot meg szöget (kicsit jobban belemarkolt a lábába, hogy maradjon az útra is) s aztán nekifogott, barkácsolt, ügyeskedett s egy óra múlva kész. Belé is álltak, hogy bírja-e? Megbírta, jó. Hátra volt még a kátrányozás. Arra két hét múlva került a sor. Akkor kente az apjuk is a ladikokat a Miska bácsival, könnyű volt hát

ebéd alatt elcsenni egy kicsit és úgy suttyomban megcsinálni.

Akkor egyszercsak nőtt a víz, szokatlan későn, április vége volt. A két töltés között megdagadt, elöntötte a földeket, ahol alacsony esztendőben tengeri meg burgonya terem s a fanyarízű fűzveszők közti rétre legelni járnak a tehenek. És szőke napfény hullott le a vízre, a földeken a zsenge gabonára s tavaszi esőtől tisztára mosva vöröslött a téglagyár teteje a töltésfordulónál. Az úton azt mondta Pétör Misinek, ahogy az iskolából jöttek haza kézben lóbázva a vázontáskát a könyvvel:

— Holnap édősapa a városba mögy, csütörtök van, holnap indulhatunk Afrikába.

Misi estefelé mégis megszeppent, huzakodott. Hogy jaj, de mi lesz akkor anyukával meg hogy sírni fog, meg hogy nem tudja, hol keresse őket? De Pétör komoly volt, férfias, vigasztaló. Majd hagyunk egy cédulát az ágyon: Afrikába megyünk, ne féljen édósánya, egy hét mulva írunk. És egész este sustorogtak, hogy már rájuk is szóltak a szomszéd ágyból, de csak hajnal felé nyomta el őket az álom.

A délután is így jött el, izgalommal és boldog remegéssel. A mosókonyha ajtajából lesték, hogy ül fel apjuk a biciklire s hogy tűnik el a vasúti híd alatt. Az anyjuk a mosott ruhát főzte a rézüstben, amikor a két gyerek lassan elillant onnan és Pétör a töltésre ment, hogy a féleszű Mikét megkeresse. Mike őrizte a teheneket. Nagy, vállas kamasz volt, mindenre kapható s most arra kellett rávenniök, hogy a csónakot a töltésen a vízbe átvigye.

— No, gyere. Ládd-e, ezt a csigát kapod meg két üveggolyót. Oszt kapsz majd elefántbőrből is radírt, ha visszajövünk Afrikából.

Mike vigyorogva dugta zsebre a csigát meg a golyókat. Megindultak. A csónakba tették a felszerelést meg hozzá két lapátot, repedt volt mind a kettő, de meg volt szegelve. Szuszogva értek a töltés tetejére, elől Mike, hátul a két gyerek. Mike térdig gá-

zolt a vízbe és leengedték a szandolint. — Oda ülj, hátra — parancsolta Pétör és Misi kicsit ijedten, kissé elfogódva kavarni kezdte a szennyes, gázos habot. A csónak nemigen mozdult. Ugyetlenek voltak. De Mike jószívűen még utánuk lábolt s nagyot lökött a karcsú csónakon, vihogva, kiabálva: Héhó, na gyerünk!

Pétör is mintha magára talált volna, csapkodni kezdett a lapáttal, nagyokat húzva, ahogy apjától látta s már elsiklottak a füzek mellett, amelyek koronáig vízben álltak és kint voltak a folyón, ahol sárgán hullámozott a víz, szalmát cipelve, néhol meg fatörzset.

Afrika meg az oroszlánok! De mintha tüneznék az öröm így a rengeteg folyó tetején, hullám löki, taszítja őket, szorongás fogja el a két fiút. — Ne így te, így e! — kiáltja Pétör és belepirul a lapátolásba, de talán evezni sem lehet tovább, ni, hisz víz a víz s hiába próbálják a csónakot egyenesen tartani, most oldalt fordul, ni, aztán kering és egyre távolabb, egyre messzebb a part, a töltés, ahol a féleszű Mike röhögve fut: hogy mennek Afrikába, mennek Afrikába és a hangját már alig hallani.

Mert hullám csapkodja a csónak oldalát, térdükre fröccsen, a lábszárukat locsolja s Pétör egyre sűrűbben mártja a lapátot, izgatottan, hogy egyenesen köll tartani, nem értöd te, te, hát fölborul! S akkor Misi már nem evez tovább, a csónak fenekére néz: Pétör, Pétör, bejön a víz, ahol megszőgelted és a perembe kapaszkodva kiált, jaj, jaj, gyerünk, gyerünk ki és sírni kezd: anyu, anyu!

Tavaszi csend a vízzúgás felett. A töltésen már egy asszony áll, kiált és futni kezd a féleszű Mike után, emberek futnak, hé, a csónakot, hé, Szígyártó és emberek futnak a téglagyárból és egy asszony eszelősen a parton, jaj, Pétör, Misi, Misi, hozzák ki, Istenem, mentsék mög, embörök a gyerököm, a két gyerököm! A vízbe gázol, felpuffadt szoknyával, de-

régig a folyóba, hogy úgy kell visszatartani, jaj, Pétör, Misi!

De ott a folyónak sodra van. Pétör hiába erőlködik. Vízben térdelve csapkod a lapáttal, a szandolin meg csak kering, kering, lassabban aztán oldalvást maradván s a fahíd egyre közelebb. Misi meg jajgat, anyu, gyerünk ki, jaj, gyerünk, anyu! — elnyujtva szorongó üvöltéssel, ahogy száll a vízmoraj felett, fűzfák között a part felé, ahol csak halk madársikoltás.

A töltésen rohannak. A lapátot! S az asszony, a karját fogni kell, Pétör, Misi s egyszerre látják a felnyíló veszélyt, a hidat, a fapilléreket és már a másik, a mentőcsónakot, amelyben kékinges ember áll. Néhányan a fahídra szaladnak, amely a meder közepéig nyúlik, mert a hajókat rakodják ki rajta meg szálfákat vontatnak a tutajokból. Úgy nézik a víz fölé hajolva az elsodort kis csónakot és a másikat, mely széles sávot vonva siklik a gyermekek után.

És Pétör látja, hogy hiába. A lapát kicsúszik, loccsanva elmarad s most mindketten csak kapaszkodni tudnak és várni a közelgő csónakot, várni a hidat, ahol örvénylőn fut a víz és kiáltani vonítva, megfeszült torokkal, felé hajolva: András bácsi, jöjjön, András bácsi jöjjön, jaj, Andr...!

Egy asszony rogyott a parton össze, rángatódzva és sápadtan, ahogy idáig hangzott a reccsenés. Aztán először Misi bukkan fel fuldokolva, elmerül a vízben és felmerül ismét, kapálódzik a cölöpök között. És Pétör is, de mintha nem mozdulna; aztán kinyújtja a kezét, igen, a törött szandolin után és elviszi majd Afrikába, sodorva messzebb, ahol oroszlánok vannak meg tigrisek. Hullám csap el a feje fölött és újra kicsúszik a szandolin és kiáltana és köhögni kezd elkékült arccal, a szemében víz, fekete-ség, a feje előre bukik, hogy nyujtott karral a deszkát kapja el. És a szandolin úszik tovább és egyedül a tenger felé.

Misi rázkódva fekszik a csónak fenekén, ahova Andris éppen beemelte. A híd alól siklanak tovább. Andris figyel, megfeszülő szemmel, alig mozgatja már az evezőt. Ott, ottl De semmi. Az egyik lapát volt. Aztán szalmagúzs vagy rothadó fatörzs és az áprilisi napfény szőke haja, amint megcsillant a sáros vízben.

Lenn a szigetnél megfordult már a csónak. Csönd volt, csak loccsant, zúgott a folyó, freccsent a hab az evező nyomán, a fűzfák koronája a vízbe ért. Tavasz volt, délután és az elöntött rét csendesebb vizében egy kidülledt szemű kerek ponty bámulva nézett egy gyermekláncfüvet.

ELMARADT VALLOMÁS

A gyertyákat már el sem rakta, a székre állította őket a szekrény mellé, odatette a kis fehér abroszt is, amelyet gondosan összehajtogatott. Estére talán megint sor kerül rájuk. Az orvos mondta így. Körülnézett a szobában. Kínos rend volt mindenütt. Mégis, ahogy ellépett az asztal mellett, végighúzta az ujját a lap hajlásában s a vázát a középre húzta, pontosan a függőlámpa elé.

A tűzre — gondolta akkor — néhány darabot rávet még, hogy a parázs kitartszon estig. De az ágy lábánál megállt.

— Alszol, anyám? — kérdezte a fehér, tömött párnák felé.

A paplan eltakarta a beteg arcát, csak sárgás-szürke haját lehetett látni, nedves, megereszkedett varkocsba kötve. Lábujjhegyen ment közelebb s az ágy fölé hajolt.

— Anyus, — súgta — alszol?

A két lezárt szem meg sem rebbent, mintha a pillák alatt közömbösen már a halál üldögnélne, megernyesztve a ráncokat le a fogatlan szájig, mely félig táva volt.

— Máris! Ó, Istenem!

De ahogy az ágyba kapaszkodott, szívének ütésétől meginogva, az egyik kiszikkadt kéz megrándult a takaró felett s halk sóhajtással billent meg a beteg feje. Az asszony állt és nézte, nézte talán csalódottan is, s aztán megtapintva a vörös cserépkályhát, halkán, virrasztáshoz szokott járásával az ablakhoz ment s a függönyre szorította az arcát.

A kis utca van most előtte, a vöröstéglás kis utca a három hársfával, szemben a deszkakerítés, a fatelep. A pap még ott áll a sarkon, Keresztessel beszélget, a Credo elnökével, s a ministránsfiú türelmetlenül veri térdéhez a hosszú fekete táskát. A fészker alól gőzfűrészsíkít, jól behallani, kicsit bántó, kicsit idegesíti. Talán, ha átüzenne, hogy holnapra hagyják? Átüzenni? Nevetséges. És számolja, három, négy, egy hasábot öt darabra vágnak. Beletörődtem, elfáradtam, — gondolja az asszony — holnap lesz negyedik hete. Jobb is szegénynek, ha úgysem lehet rajta segíteni, ha virrasztás, ápolás hiába. Istennem, hát ez a sorsunk, el kell mennünk, át kell adnunk a kulcsokat. Nem természetes? De az anyám! — Valami keserű ízt szeretett volna érezni, valamit abból a félelemből, amelyet az első napokban érzett, amikor minden idegszála tiltakozott a gondolat ellen, hogy erre a drága életre ráfúj a halál, hogy kinn a télben meg kell állnia a gödör előtt s a lesüllyedt koporsóra rászórni a jeges göröngyöket. Ó, ez a koppanás, ez a hang még leánykorából, amikor az apját temették! S most szinte várja. A keze az ablakdeszkára üt, kop, kop, kop, ahogy három göröngy lehull. Túl lenni rajta. A gőzfűrészsíkít. Fa, szén, kocsz — olvassa a bádogtáblát a kerítés fölött, húsz mázsa fát kell még hozatnia. De majd, ha meglesz. Majd később. A gyerekek nem jönnek ki a temetőbe, náthaláz van a városban, csak ő meg a férje, talán Giziék is, ha megjönnek Pestről. Azok majd benn alszanak a fogadósobában. Aztán úgyis átrendezik a lakást. Ez a gyerekek szobája lesz, kell már nekik nagyobb szoba. Panni a dívánon elalhat már, Pistinek behozzák az ágyat, a mama asztalát átviszik a hálóba és a lámpa, igen, a lámpa. S egyszerre elkapja a függönyt, a fejére szorítja, zokogni kezd.

— Ilona, — hallja akkor a háta mögül, rekedten, ahogy a beteg erőlködve suttogott — Ilona.

Előkapta a zsebkendőjét, végigdörzsölte a szemét, az orrát, az ágyhoz sietett.

— A Pisti, — suttogja az öregasszony — hallod, a Pisti sír. Meg a Feri, ha érte üzennél a hivatalba. Hogy ő itt legyen, ha már Giziék nincsenek itt.

— De anyám!

— Jó, jó, — bólogatott az öreg — de menj, az unokám.

•

Aztán felemelte a fejét a párnán és visszatolta a takarót. A lelkében még édesség volt és béke. Az Úr búzája voltál — mondta neki a pap, amikor áldozás után ajkához nyujtotta a keresztet. Igen, a festéből az az ötször kiszakadt élet, a termés, az vigasztaló. Most kicsinyeknek látja őket, — előbb tán álmódott — a Dezsőt, ahogy a székek között szaladgált, s Bélát, amint a sublót tetejéről dobálta le a pamutgombolyagot. Elmosolyodott. És Ilona is. Milyen helyes szöke lányka volt. Lélekszakadva rohant be az ajtón, a két bátyja meg utána, s a küszöbön hanyatt vágódott a kis Gizi a rémülettől, mert a nagy viharban a szomszédház kéménye az udvarukra dőlt. A gyerekek. Mintha mind itt lehetnének körülötte s ő még fiatalon osztogathatná szét közöttük a testét, egy nap százfelé szakítva, mindig érettük, mindig másokért. S valahogy a halált is elfelejti, a kis Józsit, akit egy éjszaka megfojtott a torokgyík, Bélát is, akinek a mellét feltépte egy gránátrepesz. Nem, most itt vannak mind, betöltve, széttágítva ezt a csendes szobát, ahova csak a gőzfűrészsík sikít, egy, kettő, három, négy, ahogy a gép alá hull öt negyedméteres tuskódarab.

S egyszerre szétfoszlik a kép. A mennyezet szürke és üres, négy sötét csíkkal, ahol a vasgerendák futnak. Ilona nemsokára átfestetheti. Nincs tiltakozás benne erre a gondolatra. Egy-két nap még jó volna talán nézni így a lámpát, délelőtt megül rajta néhány fény sugar. Nagy, sárgaréz hasa ilyenkor felragyog, s kagylószínű ernyője megcsillan, mint az emlék. Ki kérdi már? Ki törődik vele? Csak ő, persze csak ő maga, ahogy heteken át szembenéz vele, ha

egy-egy félórára békén hagyja a köhögés. — Megcsúnyultál, — súgja most a lámpa felé, a szemével szinte simogatja — a réz behorpadt rajtad, láncaid közt lóg a villanyzsinór, amióta égőkre szereltek át. Hűségben kitértünk egymásmellett, de most már menni kell. Nem védhetlek többé, a titkoddal magadra maradsz, megöregedtél és félrerúgnak. Igen, az ember a gyermekeitől is elszakad. Bezárul valami a szívében, amiről azt hiszik, csak szeszély, öreges rigolya. Ezt a lányom sem tudja megérteni. Te, akit én szültelek, aki mindig mellettem éltél, Ilona. Nem pörlök többé a cukor miatt, vedd a szemétre a penészes süteményt, a kékitőt is literszámra öntözheted, de a lámpát sem akartátok meghagyni nekem. Rágtál, martál, éveken át, mert jött az urad, hogy átrendezi a lakást, hogy kidobja ezt az otromba jószágot s amikor az én szobámba szereltettem át, nem engedtétek be hozzám az unokáimat játszani, mert a rézlámpa rájuk szakad. Rosszak voltatok hozzám, tudom, szót sem váltottunk egymással hosszú ideig, de megbocsátok, mert én is hibás vagyok. De lehet máskép? Lehet szólani? Ha elmondtam volna, ha most elmondanám, ahogy belépsz, — hajolj ide, hozzám, Ilona, lásd, nem vagyok én bolond; a lámpa, igen, a lámpa ott függött még nagyanyád ebédlőjében, amikor apád a házunkhoz járt. Tizennyolc éves voltam. Béla akkor lett a városnál gyakornok. Ó, persze, hogy is volt? Ha az ember szavakra találna. December délután. Együtt ültünk az asztal körül, s a mama kiment megnézni a mángorolt ruhát. Én meg felálltam és gyufát emeltem a petróleumégő felé. Milyen kénes, kékes lángja volt. S akkor Béla a kezem után nyúlt.

— Uram, bocsáss meg — suttogta az öregasszony s kihűlő vére az arcába szivárgott. Aztán bódultan, kicsit zihálva csak a mennyezetre nézett, ahol a négy csik futott feketén a vasgerendák alatt.

Mikor Ilona a férjével a szobába lépett, a beteg szeme még szinte fennakadva meredt felfelé. De a

keze intett, hogy észrevette őket, intett, hogy akar valamit mondani.

— A lámpát, — suttogta az asszony — gyujtsd meg a lámpát, Ilona.

S ahogy a kagylószínű ernyőn erőtlenül átvilágított a fény, az öregasszony tapogatva kereste meg leányának arcát és magához vonta.

— Veszekedtünk, — mondta akadozva — veszekedtünk, gyűlölted, nem tehetsz róla, de most, most elmondom — a szája kinyílt, mintha levegőért kapna, aztán némán nézte a lányát és vejét, némán és idegenül, míg a szeme újból a mennyezetre siklott, s úgy súgta maga elé: — eladhatjátok, Feri, eladhatjátok, mihelyt már nem leszek.

— Nem, nem — kiáltotta Ilona, hangját a párnára fojtva, míg férje a fehér kendőért nyúlt, hogy a beteg homlokáról letörölje a verejtékcseppeket.

TARTALOM

Hullócsillag	—	—	—	—	—	—	—	—	3
Mackó bácsi	—	—	—	—	—	—	—	—	17
A gyermek és a halál	—	—	—	—	—	—	—	—	26
Joákim gondolkozik	—	—	—	—	—	—	—	—	37
Fónagy Tamás karácsonya	—	—	—	—	—	—	—	—	43
Sármány	—	—	—	—	—	—	—	—	57
Üzenet a túlvilágról	—	—	—	—	—	—	—	—	65
Búcsúzás Júliától	—	—	—	—	—	—	—	—	75
Vetélkedés	—	—	—	—	—	—	—	—	80
Az elnémított ismeretlen	—	—	—	—	—	—	—	—	90
Az üvegkastély	—	—	—	—	—	—	—	—	99
Miska bácsi a kádfürdőben	—	—	—	—	—	—	—	—	109
Pétör Afrikába megy	—	—	—	—	—	—	—	—	115
Elmaradt vallomás	—	—	—	—	—	—	—	—	123

Florda
RI INVOLTO DI ACCBRESI